



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

**Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ»

Το ζήτημα της τοξικής αρρενωπότητας και το φαινόμενο της
γυναικοκτονίας: τα χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας στα
προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αναπαρίστανται από τον ελληνικό,
ηλεκτρονικό Τύπο.

Ζήση Ευφημία ΑΜ: 7983072300005

Επιβλέπουσα: Λίζα Τσαλίκη, Καθηγήτρια του Τμήματος Επικοινωνίας
και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, ΕΚΠΑ

*Διπλωματική εργασία που κατατίθεται ως μέρος των απαιτήσεων του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Πολιτική και το Διαδίκτυο*

Αθήνα, Φεβρουάριος, 2025

Η παρούσα Διπλωματική εργασία, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του ΠΜΣ «Πολιτική και Διαδίκτυο» και τα λοιπά αποτελέσματα της αντίστοιχης Διπλωματικής Εργασίας (ΔΕ) αποτελούν συνιδιοκτησία του ΕΚΠΑ και του/της φοιτητή/τριας, καθένας/μία από τους/τις οποίους/ες έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και τον/την συγγραφέα και το ΕΚΠΑ όπου εκπονήθηκε η ΔΕ.



ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη Διπλωματική Εργασία για τη λήψη του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών του ΠΜΣ στη «Πολιτική και Διαδίκτυο» Πλήρους Φοίτησης του Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης Διπλωματικής Εργασίας αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο.

Σε κάθε περίπτωση, αναληθούς ή ανακριβούς δήλωσης, υπόκειμαι στις συνέπειες που προβλέπονται στον Κανονισμό Σπουδών του Προγράμματος Μεταπτυχιακού Σπουδών στη «Πολιτική και Διαδίκτυο» και στις διατάξεις που προβλέπει η κείμενη νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ο/Η δηλών/ούσα

Όνοματεπώνυμο: Ζήση Ευφημία

Αριθμός Μητρώου: 7983072300005

Υπογραφή:

Ευχαριστώ, ειλικρινά, την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, Λίζα Τσαλίκη, για την καθοδήγησή της, η οποία υπήρξε εξαιρετικά σημαντική για την υλοποίηση της εργασίας μου.

Στο γιο μου, Μάρκο.

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία προσεγγίζεται το ζήτημα της τοξικής αρρενωπότητας. Επιπροσθέτως, παρουσιάζεται η τοξική αρρενωπότητα σε σχέση με την ακραία μορφή έμφυλης βίας, τη γυναικοκτονία. Η τοξική αρρενωπότητα, συνδέεται άμεσα με «την ηγεμονική αρρενωπότητα», δηλαδή τις πρακτικές και τις συμπεριφορές που καθιστούν έναν άνδρα ιδανικό ανάλογα τον τόπο και τον χρόνο (Connel & Messerschmidt, 2005). Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί την ακραία εφαρμογή των πρακτικών και των συμπεριφορών «της ηγεμονικής αρρενωπότητας», όπως είναι η βία, η επιθετικότητα, ο ανταγωνισμός κ.ά. (Conway, 2019, p. 6). Στην τοξική αρρενωπότητα αποδίδονται τα περιστατικά έμφυλης βία, πράγμα που συσκοτίζει τα δομικά αίτια στα οποία οφείλει την ύπαρξή της (De Boise, 2019, p. 149). Συγκεκριμένα, αιτιάζεται κυρίως στο πατριαρχικό σύστημα που καλλιεργεί στην κοινωνία επί αιώνες τα έμφυλα στερεότυπα και «τους μισογυνιστικούς κανόνες φύλου» (Wilchins, 2019 in Gray, 2021, p. 42), προκειμένου να διατηρηθεί η ανδρική εξουσία, οι ανισότητες φύλου και η υποταγή των γυναικών στους άνδρες (Jufanny & Girsang, 2020 in Seravim et al., 2023). Τα περιστατικά έμφυλης βίας, τα οποία αποδίδονται από τον τύπο σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας, έχουν αυξηθεί παγκοσμίως (Ehsan, 2020, p. 14). Η ακραία μορφή έμφυλης βίας είναι «η γυναικοκτονία», η οποία αποτελεί ένα παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα, καθώς ο αριθμός των γυναικών που δολοφονούνται ανά τον κόσμο, αυξάνεται συνεχώς (Kanbur et.al., 2020, p. 445). Οι γυναίκες δολοφονούνται γιατί απλά είναι γυναίκες, άρα και αναλώσιμες, λόγω της επιβεβλημένης πατριαρχικής κουλτούρας που τις διατηρεί σε υποβαθμισμένη θέση στην κοινωνία (ο. α.). Τόσο ο όρος της τοξικής αρρενωπότητας, όσο και της γυναικοκτονίας είναι αμφισβητούμενοι, ωστόσο είναι δημοφιλείς και χρησιμοποιούνται ευρέως. Η τοξική αρρενωπότητα προκαλεί φόβο γιατί οι πρακτικές της είναι επιβλαβείς για όλη την κοινωνία (Makhanya, 2023, p. 2), για αυτό θεωρήσαμε εξαιρετικά ενδιαφέρον να την ερευνήσουμε σε σχέση με το μεγάλο, παγκόσμιο, κοινωνικό, πρόβλημα, «τη γυναικοκτονία», το οποίο μάλιστα αποδίδεται σε αυτήν (Greer, 2003, p. 4). Στο πρώτο μέρος της εργασίας μας κάναμε βιβλιογραφική επισκόπηση, δηλαδή, είδαμε τι υπάρχει στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, από διάφορα επιστημονικά πεδία, για το θέμα της τοξικής αρρενωπότητας, αφενός για να το μελετήσουμε θεωρητικά σε όλες του τις διαστάσεις και αφετέρου «για να διαρθρωθεί η επισκόπηση έτσι ώστε να λειτουργήσει

ως βάση για την αιτιολόγηση της έρευνας μας» (Bryman, 2017, p. 118). Τέλος, στο ερευνητικό μέρος της εργασίας μας, κάναμε μελέτη περίπτωσης τον ελληνικό χώρο και είδαμε: «Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας στα προφίλ των γυναικοκτόνων όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ηλεκτρονικό Τύπο». Επιλέξαμε ως μελέτη περίπτωσης το ελληνικό περιβάλλον γιατί αφενός δε γνωρίζαμε τι συμβαίνει σε αυτό όσον αφορά το θέμα της τοξικής αρρενωπότητας και αφετέρου οι συνθήκες που επικρατούν εκεί όσον αφορά το ζήτημα της γυναικοκτονίας είναι ιδιαίζουσες πράγμα που κάνει σημαντική την έρευνά μας. Πιο συγκεκριμένα, δεν έχει ο όρος αναγνωριστεί δημόσια, άρα δεν υπάρχει ανάλογη νομοθεσία, και τέτοια περιστατικά αντιμετωπίζονται ως «ενδοοικογενειακή βία», όπως ορίζεται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Έτσι, λοιπόν, ενώ το φύλο παίζει σημαντικό ρόλο σε τέτοιες περιπτώσεις δολοφονιών, παραμένει αφανές, συσκοτίζονται τα αίτια των πράξεων αυτών και δε μπορεί να επιλυθεί το πρόβλημα (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Ισότητας των Φύλων (EIGE), 2022). Η έρευνα μας ήταν ποιοτική και η μέθοδος που ακολουθήσαμε ήταν η θεματική ανάλυση, γιατί είναι «ευέλικτη» όσον αφορά «τον προσδιορισμό των θεματικών περιοχών» και γιατί σε αυτή τη διαδικασία δίνεται μεγαλύτερη ελευθερία στον ερευνητή να χρησιμοποιήσει «την κρίση» του (Braun & Clark, 2006, p. 78).

Λέξεις κλειδιά: τοξική αρρενωπότητα, ηγεμονική αρρενωπότητα, έμφυλη βία, γυναικοκτονία, πατριαρχία, έμφυλα στερεότυπα.

Abstract

This thesis approaches the issue of toxic masculinity. In addition, toxic masculinity is presented in relation to the extreme form of gender violence, femicide. Toxic masculinity is directly linked to “hegemonic masculinity”, that is, the practices and behaviors that make a man ideal depending on the place and time (Connell & Messerschmidt, 2005). More specifically, it is the extreme application of the practices and behaviors of “hegemonic masculinity”, such as violence, aggression, competition, etc. (Conway, 2019, p. 6). Toxic masculinity is the cause of gender-based violence, which obscures the structural causes that underlie its existence (De Boise, 2019, p. 149). Specifically, it is mainly attributed to the patriarchal system that has cultivated gender stereotypes and “misogynistic gender norms” in society for centuries (Wilchins, 2019 in Gray, 2021, p. 42), in order to perpetuate male power, gender inequalities and the subordination of women to men (Jufanny & Girsang, 2020 in Seravim et al., 2023).

Incidents of gender-based violence, which are attributed by the press to some form of toxic masculinity, have increased worldwide (Ehsan, 2020, p. 14). The extreme form of gender-based violence is “femicide”, which is a global social problem, as the number of women murdered around the world is constantly increasing (Kanbur et.al., 2020, p. 445). Women are murdered simply because they are women, and therefore expendable, due to the imposed patriarchal culture that maintains them in a degraded position in society (Kanbur et.al., 2020, p. 445). Both the terms toxic masculinity and femicide are controversial, yet they are popular and widely used. Toxic masculinity is feared because its practices are harmful to the whole society (Makhanya, 2023, p. 2), which makes it an extremely interesting subject of research, especially in relation to the large, global, social, problem, “femicide”, which is even attributed to it (Greer, 2003, p. 4). In the first part of the thesis, we did a bibliographic review, that is, we saw what is available in the academic bibliography, from various scientific fields, on the issue of toxic masculinity, on the one hand to study it theoretically in all its dimensions and on the other hand “to structure the review so that it functions as a basis for the justification of our research” (Bryman, 2017, p. 118). Finally, in the research part of the thesis, we conducted a case study in the Greek environment examining: “What are the characteristics of toxic masculinity in the profiles of femicide perpetrators, as represented by the Greek, electronic press?” We chose the Greek environment as a case study because, on the one hand, we did not know what was happening there regarding the issue of toxic masculinity and, on the other hand, the conditions that prevail there regarding the issue of femicide are unique, which makes our research important. More specifically, the term has not been publicly recognized, so there is no corresponding legislation, and such incidents are treated as “domestic violence,” as defined by the Istanbul Convention. Thus, while gender plays an important role in such cases of murder, it remains hidden, obscuring the causes of these acts and leaving the problem unsolved (European Institute for Gender Equality (EIGE), 2022). Our research was qualitative and the method we followed was thematic analysis, because it is “flexible” in terms of “identifying thematic areas” and because this process gives the researcher greater freedom to use his “judgement” (Braun & Clark, 2006, p.78).

Keywords: toxic masculinity, hegemonic masculinity, gender violence, femicide, patriarchy, gender stereotypes.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	10- 15
Μέρος 1^ο	
Κεφάλαιο 1^ο	
Αρρενωπότητα και ηγεμονική αρρενωπότητα	
1.α. Αρρενωπότητα.....	16- 18
1.β. Ηγεμονική αρρενωπότητα.....	18- 21
1.γ. Κριτική στην έννοια «της ηγεμονικής αρρενωπότητας».....	21- 22
Κεφάλαιο 2^ο	
Η έννοια της τοξικής αρρενωπότητας	
2.α. Τι είναι «η τοξική αρρενωπότητα».....	23- 26
2.β. Κριτική στην έννοια «της τοξικής αρρενωπότητας».....	26- 29
Κεφάλαιο 3^ο	
Τα αίτια και οι συνθήκες εμφάνισης της τοξικής αρρενωπότητας	
3.α. Γιατί η αρρενωπότητα γίνεται τοξική και ποιες συνθήκες ευνοούν την υιοθέτηση των πρακτικών της.....	30- 34
3.β. Πότε και πως γίνεται η αρρενωπότητα «τοξική».....	34- 37
Κεφάλαιο 4^ο	
Η τοξική αρρενωπότητα σε επίπεδο ομάδας	
4.α. Που συναντάμε την τοξική αρρενωπότητα σε επίπεδο ιδεολογίας και ομάδας.....	38- 39
4.β. «Η τοξική αρρενωπότητα» στο διαδίκτυο.....	39- 41
4.γ. «Ανδρόσφαιρα».....	41- 49

Κεφάλαιο 5^ο

Το παγκόσμιο φαινόμενο της γυναικοκτονίας

- 5.α. Γυναικοκτονία,, η ακραία μορφή έμφυλης βίας.....50- 52
- 5.β. Δράσεις για την εξάλειψη του κοινωνικού προβλήματος «της γυναικοκτονίας...
.....53- 55
- 5.γ. Κριτική γύρω από τη χρήση του όρου «γυναικοκτονία».....55- 56
- 5.δ. Πως παρουσιάζονται οι γυναικοκτονίες από τα ΜΜΕ.....56- 58
- 5.ε. Το φαινόμενο «των γυναικοκτονιών» στον ελληνικό χώρο.....58- 60

Μέρος 2^ο

Κεφάλαιο 6^ο

Τα ιδιαίτερα στοιχεία της έρευνας

6. α. Ερευνητικά ερωτήματα.....61- 63
6. β. Μεθοδολογικό σημείωμα.....63- 64

Κεφάλαιο 7^ο

Η παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό Τύπο

7. α. **Πρώτο ερευνητικό ερώτημα:** ποια είναι τα χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας στα προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό τύπο.....65- 78
7. β. **Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα:** σε ποια αίτια αποδίδει ο ελληνικός Τύπος τις γυναικοκτονίες. Υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος του φύλου ή όχι.....79- 91
7. γ. **Τρίτο ερευνητικό ερώτημα:** εάν προωθούνται τα έμφυλα στερεότυπα μέσα από την παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τον Τύπο.....91- 95
7. δ. **Τέταρτο ερευνητικό ερώτημα:** Πως παρουσιάζονται τα θύματα από τον Τύπο. Αν δηλαδή γίνονται σεβαστά η προσωπικότητα, η ζωή και τα δικαιώματα του κάθε θύματος.....95- 99

Κεφάλαιο 8^ο

Συμπεράσματα- Συζήτηση.....	100- 109
Ε. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	110- 121
Στ. Ηλεκτρονικές πηγές.....	122- 123

Εισαγωγή

Η τοξική αρρενωπότητα αποτελεί μια ιδιαίτερα δημοφιλή έννοια που συζητείται στην ακαδημαϊκή κοινότητα και στην κοινωνία, και συνήθως αποδίδεται σε αυτήν η έμφυλη βία (Posadas, 2017, p. 178). Συνδέεται άμεσα με «την ηγεμονική αρρενωπότητα», δηλαδή τις πρακτικές και τις συμπεριφορές που καθιστούν έναν άνδρα ιδανικό ανάλογα τον τόπο και τον χρόνο (Connell & Messerschmidt, 2005). Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί την ακραία εφαρμογή των πρακτικών και των συμπεριφορών «της ηγεμονικής αρρενωπότητας», όπως είναι η βία, η επιθετικότητα, ο ανταγωνισμός κ.ά. (Conway, 2019, p. 6).

Ωστόσο αποτελεί αμφισβητούμενη έννοια καθώς θεωρείται ότι με την απόδοση σε αυτήν των περιστατικών βίας, συσκοτίζονται τα δομικά αίτια στα οποία οφείλει την ύπαρξη της (De Boise, 2019, p. 149). Συγκεκριμένα, αιτιάζεται κυρίως στο πατριαρχικό σύστημα που καλλιεργεί στην κοινωνία επί αιώνες τα έμφυλα στερεότυπα και «τους μισογυνιστικούς κανόνες φύλου» (Wilchins, 2019 in Gray, 2021, p. 42), προκειμένου να διαιωιστεί η ανδρική εξουσία, οι ανισότητες φύλου και η υποταγή των γυναικών στους άνδρες (Jufanny & Girsang, 2020 in Seravim et al., 2023).

Αιτιάζεται, επίσης, «στον πατριαρχικό καπιταλισμό» που βασίζεται στην εκμετάλλευση και την αδικία (Posadas, 2017, p. 17). Οι πρακτικές «της τοξικής αρρενωπότητας», λοιπόν, λειτουργούν ώστε να διαιώνίζεται τόσο η πατριαρχία όσο και ο καπιταλισμός της (ο. α.). Τέλος, για την επικράτηση της τοξικής αρρενωπότητας ευθύνονται οι μεγάλες αλλαγές σε όλα τα επίπεδα που επέφερε «η μεταβιομηχανική οικονομία» κατά τις οποίες το μοντέλο του κουβαλητή που επιβεβαίωνε την αρρενωπότητα χάθηκε και οι ταυτότητες πλέον χτίζονται μέσω της κατανάλωσης αγαθών (και πολιτισμικών) και όχι μέσω «της απασχόλησης» (Tsaliki, 2016, p. 167).

Οι άνδρες γίνονται «τοξικοί» όταν δεν ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις «της ηγεμονικής αρρενωπότητας», ώστε να θεωρηθούν ιδανικοί για την εποχή τους αρσενικοί (Connell, 2005 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103), ή όταν υπερεπιδεικνύουν την ανδρική τους ισχύ (Makhanya, 2023), ή όταν αισθάνονται απειλούμενοι ότι θα χάσουν τα ανδρικά τους πατριαρχικά προνόμια (Willer et al., 2023 in Green et al., 2023, p. 3), ή, τέλος, όταν θεωρούν ότι βρίσκονται άδικα σε μια θέση κατώτερη από εκείνη που τους αρμόζει ως άνδρες (Rush, 1967 in Green et al., 2023, p. 3). Σε αυτές τις περιπτώσεις, πιο συγκεκριμένα, εφαρμόζουν σε ακραίο βαθμό τις

πρακτικές «της ηγεμονικής αρρενωπότητας» ώστε ή να ανέβουν στην ανδρική ιεραρχία ή να ασκήσουν έλεγχο στις γυναίκες ή να τις τιμωρήσουν (Hansen et.al., 2016).

Η τοξική αρρενωπότητα συναντάται στην ακροδεξιά ιδεολογία και στην τρομοκρατία (Conway, 2019 in Tsaliki & Chronaki, 2021) όπου ευαγγελίζονται τον αυταρχισμό, τις διακρίσεις, τις ανισότητες, εις βάρος κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των γυναικών (Nagle, 2017). Συναντάται, επίσης, στα σώματα ασφαλείας που, όπως το κράτος και οι θεσμοί του, έχουν συσταθεί με βάση τα ανδρικά χαρακτηριστικά της δύναμης και της επιθετικότητας, ακριβώς επειδή συστάθηκαν από άνδρες και στόχο έχουν τη διατήρηση της ανδρικής κυριαρχίας. Τα σώματα ασφαλείας, δε, ασκούν την έννομη βία του κράτους (Eksi, 2017).

Η τοξική αρρενωπότητα συναντάται στο διαδίκτυο «στην ανδρόσφαιρα», έναν «νεοαρχαϊκό χώρο» που επιζητά μια αναγέννηση της παραδοσιακής αρρενωπότητας και τη διατήρηση της πατριαρχίας και όλα αυτά στη βάση της υποτέλειας των γυναικών (Bratich, 2024). Πιο συγκεκριμένα, στο διαδίκτυο, με τις τεχνολογικές δυνατότητες που προσφέρει όπου ο κοινός τόπος και χρόνος δεν είναι απαραίτητος για τη δημιουργία κοινοτήτων (Copland, 2023 in Bratich, 2024), υπάρχουν ομάδες, όπως οι incels, οι οποίοι υποκινούμενοι από τον μισογυνισμό τους έχουν κινήσει πόλεμο εναντίων των γυναικών (Bratich, 2024). Από αυτές τις ομάδες έχει υποκινηθεί βία μέσω του διαδικτύου και έχουν υπάρξει μαζικές δολοφονίες στη Δύση (Hoffman and Ware 2020 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 104).

Τα περιστατικά έμφυλης βίας έχουν αυξηθεί γενικότερα στη ζωή εκτός διαδικτύου το οποίο διαδίκτυο μάλιστα, σύμφωνα με τον Ehsan δε διαχωρίζεται από αυτήν (2020, p. 14). Για αυτό, άλλωστε, θεωρήθηκε σημαντική η αναφορά μας στις μισογυνιστικές ομάδες «της ανδρόσφαιρας». Η ακραία μορφή έμφυλης βίας είναι «η γυναικοκτονία», η οποία αποτελεί ένα παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα, καθώς ο αριθμός των γυναικών που δολοφονούνται ανά τον κόσμο αυξάνεται συνεχώς (Kanbur et.al., 2020, p. 445).. Οι γυναίκες δολοφονούνται γιατί απλά είναι γυναίκες, άρα και αναλώσιμες, λόγω της επιβεβλημένης πατριαρχικής κουλτούρας που τις διατηρεί σε υποβαθμισμένη θέση στην κοινωνία (ο. α.).

Ο όρος «γυναικοκτονία» έχει αναγνώριση καθώς κράτη στη Λατινική Αμερική και στον Παγκόσμιο Νότο άρχισαν να νομοθετούν υπέρ της εξάλειψής της (Dawson et.al., p. 314). Δεν έχει, όμως, αναγνωριστεί δημόσια, για παράδειγμα, στις ΗΠΑ, στον

Καναδά, στη Μεγάλη Βρετανία, στην Αυστραλία κ. ά. (ο. α.). Αποτελεί επίσης και έναν παγκόσμιο δείκτη προόδου σχετικά με την έμφυλη βία και τις ανισότητες (Walby, 2023).

Ωστόσο, αποτελεί ένα αμφισβητούμενο όρο καθώς, για παράδειγμα, θεωρείται ότι ο διαχωρισμός τέτοιων περιστατικών από το γενικότερο όρο της ανθρωποκτονίας είναι αρνητική διάκριση για τις γυναίκες, γιατί τις τοποθετεί σε μία κατηγορία εκτός των ανθρώπων (Κnar, 2021, p. 192). Ο αντίλογος σε αυτό είναι ότι με τη χρήση του όρου γυναικοκτονία δίνεται μεγαλύτερη ορατότητα σε ένα μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα χωρίς να συσκοτίζονται τα αίτια του, συλλέγονται δεδομένα, μέσω των Ευρωπαϊκών Παρατηρητηρίων των Γυναικοκτονιών που υπάρχουν ανά τον κόσμο, τα οποία θα χρησιμοποιούνται για την νομοθέτηση και την εφαρμογή πολιτικών αντιμετώπισης του. Επιπροσθέτως, ευαισθητοποιείται η κοινή γνώμη μέσω των ΜΜΕ (ο. α.).

Παρόλα αυτά, υπάρχει η αντίθετη άποψη που θεωρεί ότι τα ΜΜΕ δεν ευαισθητοποιούν το κοινό αντίθετα με την προβολή των περιστατικών ακραίας έμφυλης βίας το εξοικειώνουν με αυτήν και την «κανονικοποιούν» (Dillman, 2014 in Vedric & Daitle, 2021, p.34). Συν τοις άλλοις, τα ΜΜΕ θεωρείται ότι προωθούν τα έμφυλα πατριαρχικά στερεότυπα καθώς παρουσιάζουν σύμφωνα με αυτά τους άνδρες θύτες και τις γυναίκες θύματα (Hansen et.al., 2016).

Μετά από όλα όσα αναφέρθηκαν καταλαβαίνουμε ότι, καθώς η γυναικοκτονία είναι ακραία μορφή έμφυλης βίας και η βία είναι πρακτική της τοξικής αρρενωπότητας, στην οποία μάλιστα αποδίδονται τέτοια περιστατικά, οι δύο όροι σχετίζονται άμεσα μεταξύ τους. Επιπροσθέτως, καθώς η τοξική αρρενωπότητα προκαλεί φόβο γιατί οι πρακτικές της είναι επιβλαβείς για όλη την κοινωνία (Makhanya, 2023, p. 2) είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον να την ερευνήσουμε σε σχέση με το μεγάλο παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα, «τη γυναικοκτονία», το οποίο μάλιστα αποδίδεται σε αυτήν (Greer, 2003, p. 4).

Θα κάνουμε μελέτη περίπτωσης το ελληνικό περιβάλλον, γιατί αφενός δε γνωρίζουμε τι συμβαίνει σε αυτό σχετικά με το κύριο ζήτημα μας, την τοξική αρρενωπότητα, και αφετέρου οι συνθήκες που επικρατούν εκεί, όσον αφορά το ζήτημα της γυναικοκτονίας είναι ιδιαίζουσες, πράγμα που κάνει σημαντική την έρευνά μας. Πιο συγκεκριμένα, δεν έχει ο όρος αναγνωριστεί δημόσια, άρα δεν υπάρχει ανάλογη νομοθεσία, και τέτοια περιστατικά αντιμετωπίζονται ως «ενδοοικογενειακή βία», όπως ορίζεται από τη

Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Έτσι, λοιπόν, ενώ το φύλο παίζει σημαντικό ρόλο σε τέτοιες περιπτώσεις δολοφονιών, παραμένει αφανές, συσκοτίζονται τα αίτια των πράξεων αυτών και δε μπορεί να επιλυθεί το πρόβλημα (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Ισότητας των Φύλων (EIGE), 2022). Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου, για τη Γυναικοκτονία (ΕΤΕΠΓ) δεν υπάρχει στην Ελλάδα επίσημος φορέας συλλογής δεδομένων προκειμένου να κατανοηθεί το φαινόμενο της γυναικοκτονίας και το ΕΤΕΠΓ μετά από μελέτη διαφόρων ηλεκτρονικών μέσων κατέγραψε ποσοτικά δεδομένα για τα έτη 2019, 2020, 2021, 2022, 2023. Συγκεκριμένα, πρόκειται για 90 γυναικοκτονίες που τα μέσα θεώρησαν σημαντικές για να προβάλουν, ενώ κάποιες άλλες περιπτώσεις αποσιωπήθηκαν (ΕΤΕΠΓ, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023).

Σύμφωνα λοιπόν με όσα αναφέραμε ήδη για τη σημαντικότητα μιας έρευνας σχετικά με την τοξική αρρενωπότητα επάνω στο θέμα των γυναικοκτονιών, αξιολογώντας επίσης τις ιδιάζουσες συνθήκες που υπάρχουν στον ελληνικό χώρο όσον αφορά το θέμα των γυναικοκτονιών, κρίνοντας τες ενδιαφέρουσες και τέλος λαμβάνοντας υπόψιν τη σημαντικότητα του ηλεκτρονικού τύπου στη συλλογή δεδομένων από το ΕΤΕΠΓ, θα ερευνήσουμε τη σχέση τοξικής αρρενωπότητας και γυναικοκτονίας όπως αυτή παρουσιάζεται στον ηλεκτρονικό τύπο.

Πιο συγκεκριμένα, η εργασία μας χωρίζεται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μας θα δούμε: Το ζήτημα της τοξικής αρρενωπότητας και το φαινόμενο της γυναικοκτονίας.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας μας θα κάνουμε βιβλιογραφική επισκόπηση, δηλαδή θα δούμε τι υπάρχει στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, από διάφορα επιστημονικά πεδία, για το θέμα της τοξικής αρρενωπότητας, αφενός για να το μελετήσουμε θεωρητικά σε όλες του τις διαστάσεις και αφετέρου «για να διαρθρωθεί η επισκόπηση έτσι ώστε να λειτουργήσει ως βάση για την αιτιολόγηση της έρευνας μας» (Bryman, 2017, p. 118).

Τέλος, στο ερευνητικό μέρος της εργασίας μας, θα κάνουμε μελέτη περίπτωσης τον ελληνικό χώρο και θα δούμε: «Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας στα προφίλ γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό τύπο».

Για τη μελέτη περιπτώσεώς μας επιλέξαμε να ερευνήσουμε ενδεικτικά τέσσερις περιπτώσεις γυναικοκτονιών που έλαβαν χώρα το 2024. Θα ασχοληθούμε με τις

γυναικοκτονίες του 2024, γιατί θεωρούμε ερευνητικά σημαντικό να καταγράψουμε την πιο επίκαιρη οπτική του τύπου απέναντι σε αυτό το φαινόμενο, κοντά στη χρονική περίοδο που πραγματοποιούμε την έρευνα μας. Οι γυναικοκτονίες που θα ερευνήσαμε αποτελούν τέσσερις περιπτώσεις, οι οποίες συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον του Τύπου καθώς υπήρχαν δημοσιεύματα σχετικά με αυτές για πολλές μέρες μετά την τέλεσή τους, και είναι εξής.

α) Η γυναικοκτονία της Γεωργίας Μ. στην Καλαμαριά, 01/ 2024.

β) Η γυναικοκτονία της Κυριακής Γ. στους Αγίους Αναργύρους, 01/04/2024.

γ) Η γυναικοκτονία της Αρετής Τ. στην Αμφιλοχία, 13/07/2024.

δ) Η γυναικοκτονία της Δώρας Ν. στο Αγρίνιο, 11/11/2024.

Η έρευνα μας θα είναι ποιοτική γιατί μας ενδιαφέρει να δούμε εις βάθος το θέμα και «να δώσουμε έμφαση στις λέξεις» και όχι «η ποσοτικοποίηση κατά τη συλλογή δεδομένων» (Bryman, 2017, p.p. 410, 181).

Όσον αφορά τα περιεχόμενα της εργασίας μας, το πρώτο μέρος της, το θεωρητικό, θα χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα μιλήσουμε για την έννοια της αρρενωπότητας γενικά, θα αναλύσουμε την έννοια «της ηγεμονικής αρρενωπότητας και θα αναφερθούμε και στην κριτική που υπάρχει γύρω από αυτήν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα ορίσουμε «την τοξική αρρενωπότητα» και θα αναφερθούμε στη συζήτηση που υπάρχει γύρω από τον αμφισβητούμενη έννοια της.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα αναφερθούμε στα αίτια «της τοξικής αρρενωπότητας», και σε ποιες ιδιαίτερες περιπτώσεις καθίσταται η αρρενωπότητα τοξική.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα δούμε που συναντάται «η τοξική αρρενωπότητα» σε επίπεδο ιδεολογίας και ομάδας και ιδιαίτερα θα αναφερθούμε στον διαδικτυακό χώρο «της ανδρόσφαιρας» που κάνει αισθητή την παρουσία της. Θα μιλήσουμε για τις κοινότητες που εντοπίζονται στην ανδρόσφαιρα και ιδιαίτερα την κοινότητα των incels, της οποίας τα μέλη ενστερνίζονται ακραίες και βίαιες, μισογυνιστικές ιδεολογίες (Witt, 2020, p. 4). Ακόμα περισσότερο, οι incels συνδέονται με μαζικές δολοφονίες και έχουν τραβήξει την προσοχή τόσο ακαδημαϊκής κοινότητας, όσο και των ΜΜΕ (ο. α).

Στο πέμπτο κεφάλαιο θα μιλήσουμε για τον όρο «της γυναικοκτονίας», ως ακραία μορφή έμφυλης βίας και πρακτική της τοξικής αρρενωπότητας. Θα αναφέρουμε τη συζήτηση που υπάρχει γύρω από αυτόν τον αμφισβητούμενο όρο, τις διεθνείς δράσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου των γυναικοκτονιών παγκοσμίως, την κριτική γύρω από τις δράσεις και πως παρουσιάζονται τα περιστατικά γυναικοκτονιών από τον τύπο. Τέλος, θα κλείσουμε με τις ιδιαίζουσες συνθήκες που επικρατούν στον ελληνικό χώρο όσον αφορά το ζήτημα των γυναικοκτονιών.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας μας, το ερευνητικό, θα αποτελείται, πρώτα από τα ερευνητικά μας ερωτήματα που θα συνοδεύονται και από τη δικαιολόγηση αυτών βάσει του θεωρητικού μας πλαισίου. Κατόπιν θα ακολουθήσει το μεθοδολογικό σημείωμα, όπου θα παρουσιαστεί όλος ο σχεδιασμός της έρευνας μας και το σκεπτικό μας πίσω από αυτόν. Εν συνεχεία, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της έρευνας και θα κλείσουμε με τα συμπεράσματά μας και μία συζήτηση γύρω από το όλο εγχείρημα. Τέλος, η εργασία μας θα ολοκληρωθεί με την παράθεση των βιβλιογραφικών αναφορών και ηλεκτρονικών πηγών που χρησιμοποιήθηκαν για την υλοποίηση της.

Κεφάλαιο 1^ο

Αρρενωπότητα και ηγεμονική αρρενωπότητα

1.α. Αρρενωπότητα

Όταν μιλάμε για αρρενωπότητα δε θα πρέπει να την ταυτίζουμε με το φύλο και θα εξηγήσουμε γιατί παραθέτοντας τι σημαίνει «φύλο και τι σημαίνει «αρρενωπότητα. Πιο συγκεκριμένα, το φύλο αποτελεί «έναν οργανωτικό λόγο» που σύμφωνα με αυτόν διαμορφώνεται η εικόνα που έχουμε οι ίδιοι για τον εαυτό μας, ως άνδρες ή γυναίκες, αλλά επίσης, πολύ περισσότερο, είναι ένας «λόγος» που συνδιαλεγόμενος με άλλους «λόγους» διαμορφώνει τον κόσμο μας (Cohn, 1993; Nikolas & Agius, 2018 in Bratich, 2024, p. 10). Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Robinson το φύλο αποτελεί ένα «σύστημα» μέσω του οποίου προσεγγίζουμε τον κόσμο χωρίζοντας τον σε δύο αντίθετα, το αρσενικό και το θηλυκό, που έχουν «ετεροκαθοριστική σχέση» (2002, p. 151 in Haider, 2016, p.565).. Δεν πρέπει να το δούμε ούτε ως βιολογικό αλλά ούτε και ως κοινωνική κατασκευή (ο. α.). Υπό αυτήν τη θεώρηση «ο κόσμος χωρίζεται πολιτισμικά σε εμάς και τους άλλους» και η σχέση είναι ανταγωνιστική όσον αφορά «τη δύναμη, την κυριαρχία και την απόδοση ρόλων και καθηκόντων (ο. α.).

Οι Berger & Luckman θεωρούν ότι οι άνδρες μέσω της διαδικασίας της «κοινωνικοποίησης, κατά την οποία επιβάλλονται τα κοινωνικά πρότυπα και οι συμπεριφορές», διαμορφώνουν την «ταυτότητα φύλου» τους, η οποία διακρίνεται από τη «σεξουαλική τους ταυτότητα» (1966, p. 61 in Harris, 2005, p. 5). Πιο συγκεκριμένα, «η ταυτότητα φύλου» έχει να κάνει με το πως εσωτερικεύει κανείς την ανδρική συμπεριφορά και σχετίζεται με το φύλο και τους κυρίαρχους πολιτισμικούς κανόνες ενώ «η σεξουαλική ταυτότητα» έχει να κάνει με τη σεξουαλική συμπεριφορά (ο. α.). Τα πρότυπα ανδρικής συμπεριφοράς εντυπώνονται στα αγόρια μέσω «μηνυμάτων» που λαμβάνουν από την οικογένεια, την εκπαίδευση, τα ΜΜΕ, κ.ά.. Σύμφωνα με τον Harris η κοινωνία με αυτόν τον τρόπο προετοιμάζει τις νέες γενιές για τους διαφορετικούς, κατασκευασμένους ρόλους ενηλίκων (Harris, 2005, p. 10).

Επιπροσθέτως, η σχολή σκέψης της Connell προσεγγίζει το φύλο όχι ως «ένα σταθερό σύνολο ταυτοτήτων και ιδιοτήτων» αλλά ως «ένα προϊόν σχέσεων και συμπεριφορών» (2005 in Salter, 2019, p. 1).

Όσον αφορά τώρα την αρρενωπότητα, όπως είπαμε εξαρχής, δεν ταυτίζεται με το βιολογικό φύλο, δεν αποτελείται από έμφυλα χαρακτηριστικά και δεν αναφέρεται σε ένα «γενετικό ένστικτο». Αντίθετα είναι ένα σύνολο πρακτικών που διαμορφώνουν το φύλο και κατασκευάζεται μέσω των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Αυτές οι πρακτικές διαφέρουν από περιβάλλον σε περιβάλλον (Connell, 1987; Connell & Messerschmidt, 2001 in Eksi, 2017, p. 6).

Μάλιστα, η αρρενωπότητα διακρίνεται από τον ανδρισμό. Πιο συγκεκριμένα, ο ανδρισμός συνιστά την ιδεολογία που δικαιολογεί την ανδρική κυριαρχία και είναι η «η ιδεολογία της πατριαρχίας» (Brittan, 1989, p. 3 in Nikolas & Agius, 2018, p. 5). Όταν λέμε πατριαρχία εννοούμε το κοινωνικό σύστημα που διοικεί τις κοινωνίες εδώ και αιώνες και τοποθετεί τους άνδρες σε κυρίαρχη θέση όσον αφορά την εξουσία, τα δικαιώματα και τον έλεγχο (Jufanny & Girsang, 2020 in Seravim et.al., 2023, p. 278). Οι γυναίκες, αντιθέτως, βρίσκονται σε υποβαθμισμένη θέση στην κοινωνία και υπό «τον έλεγχο» και την κηδεμονία των ανδρών (ο. α.). Ο ανδρισμός, λοιπόν, ως «ιδεολογία της πατριαρχίας βρίσκει διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών, θεωρεί την ετεροφυλοφιλία μόνο φυσιολογική... και επιβάλλει τον πολιτικό και κυρίαρχο ρόλο των ανδρών στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα» (Brittan, 1989, p. 3 in Nikolas & Agius, 2018, p. 5). Η αρρενωπότητα, λοιπόν, αλλάζει ανά τόπο και χρόνο ενώ ο ανδρισμός ως «χυδαία» ιδεολογία και «η δικαιολόγηση της ανδρικής εξουσίας» δεν αλλάζει (ο. α.).

Δεν ορίζεται ούτε κατανοείτε, λοιπόν, η αρρενωπότητα με τον ίδιο τρόπο κάθε εποχή. Ο ορισμός της προκύπτει «από σχηματισμούς λόγου οι οποίοι προέρχονται από σχέσεις εξουσίας, πρακτικές, γνώσεις και θεσμικές προκαταλήψεις που είναι κυρίαρχες την εκάστοτε ιστορική στιγμή» (Connell, R. W., 1987, 2005 in Conway, S., 2019, p. 4). Υπάρχει επίσης αλληλεπίδραση μεταξύ αρρενωπότητας και θηλυκότητας καθώς οι γυναίκες συμμετέχουν δραστικά στην κατασκευή της μέσα από τους παραδοσιακούς ρόλους της μητέρας, της αδελφής, της συζύγου, κ.ά. (Connell & Messerschmidt, 2005, p. 848). Ρόλοι που πάντα όμως εκφράζουν μια θηλυκότητα «συμμορφωμένη με την πατριαρχία» (ο. α.).

Η Connell μιλάει για «πολλαπλές αρρενωπότητες» που διαμορφώνονται από τη τάξη, την φυλή, τον πολιτισμό, την σεξουαλικότητα και άλλους παράγοντες, οι οποίες βρίσκονται σε ανταγωνισμό πολλές φορές για το ποια είναι η πιο «αυθεντική» (2005 in Salter, 2019, p. 2). Σύμφωνα με αυτήν την άποψη, που μάλιστα έχει επικρατήσει

κοινωνικά και επιστημονικά σχετικά με το πως γίνεται κατανοητή η αρρενωπότητα, οι προϋποθέσεις για να οριστεί «ένας πραγματικός άνδρας» διαφέρουν κατά πολύ ανά τόπο και χρόνο (Salter, 2019, p. 2). Εκείνη λοιπόν η αρρενωπότητα που κυριαρχεί «σε μια συγκεκριμένη κοινωνία περιθωριοποιώντας άλλες» έχει επικρατήσει να λέγεται «ηγεμονική» (Hall, 2014 in Makhanya, 2023, p. 6). Χαρακτηρίζεται, δε, από την επιβεβλημένη οριοθέτηση συμπεριφοράς «με βάση τους ρόλους των φύλων» και έτσι ενισχύονται οι υπάρχουσες σχέσεις εξουσίας που προωθούν την επικράτηση των ανδρών (Connell & Messerschmidt, 2005; Courtenay, 2000 in Parent & Gobble, 2019, p. 3). Οφείλουμε, δε, να αναφέρουμε ότι ο επιθετικός χαρακτηρισμός «ηγεμονική» παραπέμπει στην «ηγεμονική ιδεολογία» που εισήγαγε ο Gramsci και αφορά «έναν πολιτικό μηχανισμό νομιμοποίησης της κυριαρχίας όχι μόνο μέσω του εξαναγκασμού αλλά και της «συναίνεσης» (Eksi, 2017, p. 6). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτό, η κυριαρχία για να υπάρξει πρέπει πρώτα να εμπεδωθεί στο μυαλό των κυριαρχούμενων (ο. α.).

1.β. Ηγεμονική αρρενωπότητα

Η έννοια της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» πρωτοεμφανίστηκε τη δεκαετία του 1980 σε μελέτες για την κοινωνική ανισότητα σε γυμνάσια στην Αυστραλία (Kessler, et.al. 1982 in Connell & Messerschmidt, 2005, p. 830), όπως και σε συζητήσεις για το ρόλο των ανδρών στην πολιτική (Connell, 1982) και για το χτίσιμο των ανδρισμών (Connell, 1983). Από τότε η χρήση της έγινε ευρεία στον ακαδημαϊκό χώρο καθώς εκείνη την εποχή υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον στην έρευνα σχετικά με τους άνδρες και την αρρενωπότητα. Ωστόσο, αποτελεί μια αμφισβητούμενη έννοια και γύρω από αυτήν έχουν υπάρξει πολλές συζητήσεις στην ακαδημαϊκή κοινότητα παρόλο που συνέβαλε στην κατανόηση της ιδιαίτερης κυριαρχίας «των αρρενωποτήτων» και του τι σημαίνει «αρρενωπότητα» (Connell, 1995 in Pearson, 2019, p. 1256).

Η έννοια έγινε κατανοητή όχι απλώς ως ιδανικές προϋποθέσεις για μία ανδρική, αποδεκτή κοινωνικά ταυτότητα, αλλά πολύ περισσότερο ως πρότυπο πρακτικών, δηλαδή πράξεων ορατών, που δίνουν τη δυνατότητα να διαιωιστεί η επικράτηση των ανδρών επί των γυναικών (Connell, R. W., 1987, 2005 in Conway, 2019, p. 4). Σύμφωνα με την Connell, όταν λέμε «ηγεμονική αρρενωπότητα εννοούμε την κατά κοινή ομολογία αποδεκτή αρρενωπότητα που διδάσκεται και συναντάται σε

καθημερινή βάση στην κοινωνία» ανεξάρτητα από άλλες αρρενωπότητες που υπάρχουν ενδεχομένως μέσα σε κάποιο «κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο», που βρίσκονται λιγότερο συχνά και είναι εξίσου λιγότερο αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο (1987, 2005 in Conway, 2019, p. 4). Ο Messerschmidt μας λέει ότι υπάρχουν θέσεις ιεραρχίας, οι οποίες βρίσκονται σε άμεση εξάρτηση από την πρόσβαση που μπορεί να έχει κάποιος σε κάθε μορφή εξουσίας και από τις ιδιότητες και πρακτικές που έχει ενσωματώσει ο «ηγεμονικός αρσενικός» (2004 in Witt, 2020, p. 3). Σε περίπτωση που σταματήσει να ανταποκρίνεται στα προαπαιτούμενα και χάσει το «κοινωνικό του κεφάλαιο, ο υποβιβασμός του σε κατώτερες ιεραρχικές θέσεις είναι αναπόφευκτος» (ο. α.).

Η «ηγεμονική αρρενωπότητα» αποτελεί αφενός έναν όρο οικουμενικό και αφετέρου παρουσιάζει το ιδανικό πρότυπο του άνδρα σε μια συγκεκριμένη εποχή (Connell & Messerschmidt, 2005, p. 831, 841). Πολύ περισσότερο επιβάλλει σε όλους τους άνδρες, ακόμα και αυτούς που ανήκουν σε «υποταγμένες αρρενωπότητες» να ορίζουν τον ανδρισμό τους σε σχέση με αυτήν και δίνει ιδεολογική νομιμοποίηση «στην παγκόσμια υποταγή των γυναικών στους άνδρες» (ο. α.). Δεν πρόκειται για έναν ανδρικό τύπο με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, αλλά πρόκειται για χαρακτηριστικά που «στρατηγικά παίρνουν οι άνδρες σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και όταν αυτό είναι επιθυμητό» (ο. α.).

Ωστόσο, σύμφωνα με την Connell, «η ηγεμονική αρρενωπότητα» στις δυτικές κοινωνίες ταυτίζεται εσφαλμένα με το «αρσενικό φύλο και την αντιθετική του σχέση με το γυναικείο φύλο» (2005, Conway, 2019, p. 5). Για τούτο τον λόγο, «η ηγεμονική αρρενωπότητα» θεωρείται «αυτόνομη, λογική, ετεροφυλόφιλη, ενεργή σωματικά και κυρίαρχη, ενώ η ηγεμονική θηλυκότητα θεωρείται εξαρτημένη, παράλογη, ετεροφυλόφιλη, παθητική και υποταγμένη» (ο. α.).

«Η ηγεμονική αρρενωπότητα» δεν ταυτίζεται με τις ανήθικες και τις βίαιες συμπεριφορές, ωστόσο αυτές μπορούν να προκύψουν και από άνδρες που θεωρούνται «ενάρετοι» (Connell & Messerschmidt, 2005, 844). Επειδή, δε διαθέτει κάποιο μηχανισμό να «αυτοαναπαρχθεί», ούτε αποτελεί «βιολογική κληρονομιά» αλλά αντίθετα είναι «κοινωνική κατασκευή», προκειμένου να διασφαλιστεί «η ηγεμονία» καθίσταται απαραίτητο να υπάρχει «αστυνόμηση» των ανδρών και απαξίωση και περιορισμός των γυναικών (ο. α.). Ωστόσο, κατά τους Cowburn & Daminelli, βασικό

χαρακτηριστικό της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» αποτελεί παραδόξως και η υιοθέτηση του ρόλου του προστάτη από τους άνδρες για τον καθορισμό της «ταυτότητάς» τους σε σχέση με τους άλλους και ιδιαίτερα τις γυναίκες και τα παιδιά (2001, in Jenney & Exner, 2012, p. 3). Επιπροσθέτως, στην «ηγεμονική αρρενωπότητα» καλλιεργείται και η ιδέα του «παίκτη», ο οποίος είναι ένας άνδρας με χρήματα και πολλές γυναίκες και προκειμένου να διατηρηθεί ή να αποκατασταθεί η ανδρική κυριαρχία οι γυναίκες πρέπει ακόμα και να απανθρωποποιούνται (Lockhart, 2015 in Makhanya, 2023, p. 6). Καλλιεργείται επίσης η ιδέα ότι οι άνδρες αποφασίζουν τόσο για τη σεξουαλική επαφή με τις γυναίκες όσο και για την αναπαραγωγή (Makhanya, 2023, p. 7).

Σύμφωνα με τον Demetriou, η αρρενωπότητα διακρίνεται σε «εξωτερική», η οποία έχει να κάνει «με τη θεσμοθέτηση της κυριαρχίας των ανδρών έναντι των γυναικών» και «εσωτερική» που σχετίζεται «με την κοινωνική υπεροχή μιας ομάδας ανδρών έναντι άλλων» (2001, in Connell & Messerschmidt, 2005, p. 844). Επιπροσθέτως, ο Demetriou διαφωνεί με τη συνήθη άποψη ότι οι περιθωριοποιημένες αρρενωπότητες βρίσκονται πάντα σε αντίθεση με την «ηγεμονική» και δεν παίζουν ρόλο στην κατασκευή της (ο. α.). Αντιθέτως, θεωρεί ότι «υπάρχει μια διαλεκτική σχέση μεταξύ των αρρενωποτήτων» (ο. α.). Η «ηγεμονική αρρενωπότητα», λοιπόν, δεν προσαρμόζεται στις ιστορικές συνθήκες για να διασφαλίσει την κυριαρχία της αλλά οικειοποιείται τα στοιχεία των άλλων αρρενωποτήτων που της είναι χρήσιμα (Demetriou, 2001, in Connell & Messerschmidt, 2005, p. 846). Σε αυτό το σημείο φέρνει για παράδειγμα το γεγονός ότι στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες ετερόφυλοι άνδρες οικειοποιούνται στοιχεία από τους ομοφυλόφιλους (πχ τον καλλωπισμό του σώματος, την ιδιαίτερη αισθητική) (ο. α.). Αυτό συμβαίνει, μεν, εξαιτίας της μεγάλης ορατότητας των gay, αλλά δεν παύει να κατασκευάζεται «μια υβριδική διαμόρφωση του φύλου... και τα όρια μεταξύ των δύο φύλων γίνονται συγκεχυμένα» (ο. α.).

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τους Bridges & Pascoe, «οι συμπεριληπτικές αρρενωπότητες», που καταδικάζουν την ομοφοβία και τον «μισογυνισμό», ειδικά όταν αυτές σχετίζονται με «λευκές αρρενωπές ελίτ», αφενός «συγκαλύπτουν τις συνεχιζόμενες ανισότητες φύλου και αφετέρου εδράζονται στην ανδρική ανωτερότητα και στον παραδοσιακό ρόλο «του προστάτη» (2014, p.p. 249). Επομένως, η ύπαρξη των «συμπεριληπτικών» και «υβριδικών αρρενωποτήτων» δε σημαίνει ότι το ηγεμονικό μοντέλο έχει παρέλθει, ούτε ότι η πατριαρχία και οι προερχόμενες από αυτή

ανισότητες έχουν ξεπεραστεί (ο. α.). Τουναντίον, η πατριαρχία είναι «ευέλικτη» και τα ανδρικά προνόμια που παρέχει «μεταμορφώνουν» τις δικαιολογίες ύπαρξής τους (Demetriou, 2001 in Bridges & Pascoe, 2014, p. 256). Αυτές οι μορφές αρρενωπότητας αποτελούν μια σύγχρονη έκφραση των υφιστάμενων μορφών έμφυλης ανισότητας (ο. α.).

1.γ. Κριτική στην έννοια «της ηγεμονικής αρρενωπότητας»

Η επικρατούσα έννοια της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» έχει δεχθεί κριτική και έχουν γίνει συζητήσεις γύρω από αυτήν γιατί στη συγκρότησή της δε λαμβάνονται υπόψιν «τα διατομεικά ζητήματα τάξης, φυλής και ταυτοτήτων για πουθενά αλλού στον κόσμο πέρα από τον Παγκόσμιο Βορρά» (Jewnes et.al., 2015 in Pearson, 2019, p. 1257). Επίσης, δεν υπολογίζονται στην ανάλυση της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» οι μη φανερές διαφορές σεξουαλικότητας που συμβάλλουν στην αναπαραγωγή της αρρενωπότητας και θηλυκότητας (Beasley, 2012 in Pearson, 2019, p. 1257).

Ο Seidler αμφισβητεί «την ηγεμονική αρρενωπότητα» του Connell γιατί αφενός είναι καθολική ως έννοια και αφετέρου γιατί αναλύεται μόνο μέσα από τις σχέσεις εξουσίας και μακριά από το συναίσθημα (Connell, 1987, 1995, in Seider, 2008, p. 40). Επιπροσθέτως, «η παγκοσμιοποιημένη θεωρία της» δίνει τη δυνατότητα «στη Δύση να νομοθετεί για το καλό άλλων» χωρίς να ακούει τις νέες γενιές ανδρών και γυναικών στα διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, δρώντας «πατερναλιστικά, σαν πατέρας προς τα παιδιά και τις γυναίκες» και υπηρετώντας το πατριαρχικό σύστημα (Connell, 1987, 1995, in Seider, 2008, p. 9).

Ακόμα περισσότερο, η έννοια κατηγορείται ότι αποτελεί «διολίσθηση», μεταξύ της αποτύπωσης του τί είναι κυρίαρχη αρρενωπότητα και της «εμπειρικής αναφοράς» σε πραγματικές ομάδες ανδρών (Flood, 2002 in Pearce & Muller, 2020). Τέλος, σύμφωνα με τον Beasley, στη συγκρότηση της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» αφενός παραγνωρίζεται η συμβολή των γυναικών «στη διαμόρφωση των αρρενωποτήτων» και αφετέρου, με «τη δομική προσέγγιση» της έννοιας δεν καταλογίζονται ευθύνες στους άνδρες, οι οποίοι αφήνονται να συνεχίζουν ότι κάνουν, πράγμα που υποβαθμίζει την ανδρική ταυτότητα (2013, p. 729 in Pearson, 2019, p. 1257).

Ωστόσο, το ηγεμονικό μοντέλο δεν έχει παρέλθει και επιπροσθέτως χρησιμοποιείται η έννοια της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» σε διάφορα επιστημονικά πεδία, στην κοινωνιολογία, στην ψυχολογία, στην εγκληματολογία (Mitt, 2020). Επιπροσθέτως, σχετίζεται άμεσα με την επίκαιρη και δημοφιλή έννοια των ημερών μας «την τοξική αρρενωπότητα» καθώς σύμφωνα με τον Conway «η τοξική αρρενωπότητα προκύπτει από την ακραία προσκόλληση και επιβολή της ηγεμονικής αρρενωπότητας» (2019, p. 6). Για αυτό άλλωστε την αναλύσαμε εκτενέστερα. Αμέσως παρακάτω θα μιλήσουμε για «την τοξική αρρενωπότητα» και θα προσπαθήσουμε να την ορίσουμε μέσα από τη συζήτηση που γίνεται για αυτήν στην ακαδημαϊκή κοινότητα, καθώς πρόκειται για μία εξίσου αμφισβητούμενη έννοια.

Κεφάλαιο 2^ο

Η έννοια της τοξικής αρρενωπότητας

2.α. Τι είναι «η τοξική αρρενωπότητα»

Εξαιτίας της αύξησης των μαζικών δολοφονιών και «της λευκής τρομοκρατίας» (Besley & Peters, 2020, Dikici, 2021)¹ στις ΗΠΑ, στη δυτική Ευρώπη και στην Σκανδιναβία, όπου οι δράστες «στην συντριπτική τους πλειοψηφία είναι άνδρες», ο όρος «τοξική αρρενωπότητα» απέκτησε μεγάλη δημοφιλία (De Boise, 2019, p. 147).

Ωστόσο, σύμφωνα με τη Harrigton (2017), αρχικά η χρήση του όρου αυξήθηκε στις φεμινιστικές μελέτες, ακριβώς όταν αυτός απέκτησε δημοφιλία στην κοινωνία. Επιπροσθέτως, χρησιμοποιήθηκε για να «διαγνώσει» τα προβλήματα των ανδρών που προήλθαν από την «αποβιομηχάνιση» (Harrigton, 2017, p. 4). Πιο συγκεκριμένα, εξαιτίας της «αποβιομηχάνισης», χάθηκαν «υψηλόμισθες θέσεις εργασίας» σε

¹ Υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθμός λευκών, εθνικιστικών, τρομοκρατικών επεισοδίων στη Νέα Ζηλανδία, στις ΗΠΑ στο Ηνωμένο Βασίλειο, πράγμα που έχει προκαλέσει ανησυχία για την κοινωνική ασφάλεια και ειρήνη σε όλον τον κόσμο (Dikici, 2021, p. 429). Για παράδειγμα, η επίθεση στο τέμενος Christchurch στη Νέα Ζηλανδία, στις 15/03/2019, όπου σκοτώθηκαν 50 άνθρωποι και τραυματίστηκαν 48 (Besley & Peters, 2020, p. 109). Τα θύματα ήταν μουσουλμάνοι, οι οποίοι είχαν μαζευτεί στο τέμενος για να προσευχηθούν (ο. α.). Ο τρομοκράτης στην επίθεση στο Christchurch ήταν ο Brendon Tarrant, ένας 28χρονος από την Αυστραλία, ο οποίος πριν το χτύπημά του είχε στείλει ένα «μανιφέστο» στους πολιτικούς αρχηγούς που μιλούσε για την «μεγάλη αντικατάσταση» (ο. α.). Ο τίτλος του μανιφέστου προέρχεται από κάποιες ρατσιστικές, αντιμεταναστευτικές και μισογυνιστικές θεωρίες και αντικαθιστά τον όρο «λευκή γενοκτονία» που χρησιμοποιεί η Alt-right στις ΗΠΑ (ο. α.). Πιο συγκεκριμένα με τον όρο «λευκή γενοκτονία» εννοείται ότι οι λευκοί αντιμετωπίζουν έναν υποτιθέμενο κίνδυνο αφανισμού από τις άλλες φυλές (ο. α.). Ο Brendon Tarrant και ο Andres Bravich, ο οποίος σκότωσε 77 ανθρώπους στη Νορβηγία το 2011, επικοινωνούσαν μεταξύ τους μέσω ενός «διεθνικού, ιδεολογικού δικτύου που συνδέεται με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης» (Dikici, 2021, p. 430). Πρόκειται για έναν διαδικτυακό χώρο, στον οποίο βρίσκονται ομοϊδεάτες της λευκής, εθνικιστικής υπεροχής, μοιράζονται τις απόψεις τους και εγκρίνουν, όπως και παρακινούν εκδηλώσεις βίας (ο. α.). Ο λευκός εθνικισμός, ο οποίος υποστηρίζεται από αυτή την ομάδα, έχει τη βάση του στην ανωτερότητα της λευκής φυλής και αυτή η πεποίθηση χρησιμοποιείται για να δικαιολογηθεί η βία εναντίον των μουσουλμάνων που θεωρούνται εχθροί (ο. α.). Στόχος του λευκού εθνικισμού είναι η επικράτηση, η επέκταση και η πρόοδος της λευκής φυλής και προς στην κατεύθυνση αυτή η βία και η επιθετικότητα, αποτελούν τα μέσα για την επίτευξη του στόχου (ο. α.). Οι λευκοί εθνικιστές τίθενται ενάντια στην μετανάστευση, στα αποτελέσματα της οποίας αποδίδουν τη «λευκή γενοκτονία» που θεωρούν ότι υφίστανται (Dikici, 2021, p. 431). Οι δημογραφικές αλλαγές, δε, που έχουν συντελεστεί υπέρ των άλλων φυλών, αποτελούν την απόδειξη του κινδύνου εξαφάνισης της λευκής φυλής (ο. α.) Γενικότερα, οι λευκές εθνικιστικές ομάδες στην Ευρώπη αλληλοεπιδρούν με τους λευκούς εθνικιστές στις ΗΠΑ και επηρεάζονται μεταξύ τους, όσον αφορά τη ιδεολογία και τη δράση τους (Dikici, 2021, p. 431). Από αυτές, λοιπόν, τις ομάδες προέρχεται η λευκή τρομοκρατία που έχει προκαλέσει την ανησυχία για την κοινωνική ασφάλεια και ειρήνη, σε όλον τον κόσμο (Dikici, 2021, p. 429).

παραδοσιακά ανδροκρατούμενους τομείς ενώ επαγγέλματα που θεωρούνταν γυναικεία στον τομέα των υπηρεσιών διευρύνθηκαν (ο. α.). Οι γυναίκες, επίσης, απέκτησαν μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία και εντάχθηκαν στο εργατικό δυναμικό (Holt & Thomson, 2019, p. 425). Έτσι, λοιπόν, οι άνδρες έχασαν τη θέση του μοναδικού τροφοδότη της οικογένειας, με την οποία έχτιζαν την ταυτότητά τους (Messerschmidt, 2005, p. 840) και κρατούσαν τις γυναίκες σε θέση ελέγχου και υποτέλειας (Finch & Groves, 2022 in Makhanya, 2023, p. 5). Σε τέτοιες περιπτώσεις, δε, όπου οι άνδρες αισθάνονται λιγότεροι των προσδοκιών που θέτουν τα ανδρικά πρότυπα, η προσφυγή στη βία μπορεί να δώσει την αίσθηση της κυριαρχίας και του ελέγχου της κατάστασης (Connell, 2005 in Salter, 2019, p. 2). Σύμφωνα, λοιπόν, με τη Harrington, τα προβλήματα των ανδρών, που προέκυψαν κατά την «αποβιομηχάνιση», αποδόθηκαν στην τοξική αρρενωπότητα (2017, p. 4). Ωστόσο, ο όρος συναντάται από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 στο «μυθοποιητικό ανδρικό κίνημα» (Kimmel, 1995 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103).

Πιο συγκεκριμένα, κατά τον Feber, τα μέλη του κινήματος θεωρούσαν ότι η αρρενωπότητα είχε καταστεί «τοξική», πράγμα που ευθυνόταν για όλα τα κοινωνικά προβλήματα (Feber, 2000 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 112). Μάλιστα, ο Bliss, ένας από τους επικεφαλής του κινήματος, χρησιμοποίησε πρώτος τον όρο «τοξική αρρενωπότητα», ως δάνειο από την ιατρική, γιατί θεωρούσε ότι όπως οι ασθένειες έχουν ίαση, έτσι και η αρρενωπότητα μπορεί να θεραπευτεί (Gross, 1999, p.14 in Harrington, 2019, p. 2). Τα μέλη του κινήματος πίστευαν, επίσης, ότι ο ανδρισμός έχει χαθεί και για αυτό ευθύνονταν οι γυναίκες και το γυναικείο κίνημα (ο. α.). Στόχος τους, λοιπόν, ήταν η ανάκτηση της χαμένης αρρενωπότητας, της αρσενικής εξουσίας και να σταματήσει η θυματοποίηση των λευκών ανδρών από τις γυναίκες (Feber, 2000 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 112). Ωστόσο, όσο κι αν ήθελαν να παρουσιαστούν ως μια υγιής έκφραση αρρενωπότητας, αφενός τα μέλη του κινήματος αποτελούνταν μόνο από λευκούς, ετερόφυλους άνδρες της μεσαίας τάξης και αφετέρου ο λόγος τους δεν έπαυε να έχει ομοιότητες με το λόγο «του κινήματος της λευκής υπεροχής» (ο. α.).

Οι Parent & Gobble συνδέουν άμεσα την τοξική αρρενωπότητα με την ηγεμονική αρρενωπότητα λέγοντας ότι, «η τοξική αρρενωπότητα» αποτελεί ένα υποσύνολο της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» (2019, p. 3). Επομένως, όπως ακριβώς «η ηγεμονική αρρενωπότητα» έτσι και «η τοξική» χαρακτηρίζεται από τους επιβεβλημένους, «άκαμπτους» ρόλους των φύλων (ο. α.). Σύμφωνα, δε, με τον Kuper, στην έννοια της

τοξικής αρρενωπότητας περιλαμβάνεται και το να ανταγωνίζεσαι επιθετικά και να κυριαρχείς στους άλλους (2005, p. 713 in Parent & Gobble, 2019, p. 3). Έτσι, λοιπόν, προκύπτουν και οι μισογυνιστικές και ομοφοβικές αντιλήψεις που την χαρακτηρίζουν (ο. α.). Ο Kuper, λοιπόν, εισάγει στον ορισμό της έννοιας στοιχεία όπως, η επιθετικότητα, ο ανταγωνισμός και η κυριαρχία επί των άλλων και αποδίδει σε αυτά τις μισογυνιστικές και ομοφοβικές αντιλήψεις τις οποίες θεωρεί χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας.

Όπως παρατηρούμε, κάθε ορισμός επικεντρώνεται σε διαφορετικά σημεία της έννοιας προκειμένου να την αποδώσει. Γενικότερα, επικρατεί εννοιολογική σύγχυση σχετικά με την τοξικής αρρενωπότητας και για αυτόν τον λόγο έχουν διατυπωθεί πολλοί ορισμοί για αυτήν (De Boise, 2019, p. 147). Σύμφωνα με τον Sculos, δεν υπάρχει συμφωνία στην ακαδημαϊκή κοινότητα για τον όρο «της τοξικής αρρενωπότητας», ο οποίος μπορούμε να πούμε ότι χρησιμοποιείται γενικά για «κανόνες, πεποιθήσεις και πρακτικές που σχετίζονται με την «αρρενωπότητα» οι οποίες καθίστανται επιβλαβείς για τις γυναίκες και όλη την κοινωνία (2017, p. 2). Παρατηρούμε, ότι αυτός ο ορισμός συνδέει την τοξική αρρενωπότητα με κανόνες, πεποιθήσεις και πρακτικές της αρρενωπότητας και επιπροσθέτως αναφέρεται στις επιπτώσεις που έχουν αυτές στις γυναίκες αλλά και σε όλη την κοινωνία. Ωστόσο, δε γίνεται σαφές ποιοι κανόνες και ποιες πεποιθήσεις και πρακτικές καθίστανται επιβλαβείς για το κοινωνικό σύνολο.

Ο Makhanya θα πει, πιο συγκεκριμένα, ότι η «αρρενωπότητα» καθίσταται «τοξική» όταν «οι αντιλήψεις και τα ιδανικά» ενός άντρα για το τι σημαίνει άνδρας έχουν επιπτώσεις σε αυτόν και στους γύρω του (2023, p. 2). Με άλλα λόγια, όταν τα ανδρικά στερεότυπα που αποδίδονται στους άνδρες, όπως η επιθετικότητα, η βία και η μη εκδήλωση συναισθημάτων, λειτουργούν αρνητικά για την κοινωνία αλλά και τους ίδιους (ο. α.). Μπορούμε να πούμε, λοιπόν, ότι ο ένας ορισμός της τοξικής αρρενωπότητας συμπληρώνει τον άλλον και ένας μοναδικός δε φθάνει ώστε να αποδοθεί πλήρως η έννοια.

Ο Sculos, δε, θα δώσει άλλη διάσταση στον ορισμό «της τοξικής αρρενωπότητας» χαρακτηρίζοντας την ως «έναν κοινωνικό ιό» που είναι μεταδοτικός και επιμολύνει τους άνδρες αλλά και τις γυναίκες ή άτομα που δεν ταυτίζονται με το βιολογικό τους φύλο και υιοθετούν εκφράσεις «τοξικές» γιατί αυτό επιτάσσει «ο νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός» (Sculos, 2017, p. 5). Σε αυτόν το ορισμό, βλέπουμε ότι η τοξική

αρρενωπότητα παρουσιάζεται ως ένας μεταδοτικός, κοινωνικός ιός που όμως δε γίνεται αναφορά ούτε πως προέκυψε αυτός ο ιός, ούτε πως γίνεται η μετάδοσή του. Το καινούριο στοιχείο που εισάγεται με αυτόν τον ορισμό είναι ότι, η τοξική αρρενωπότητα δεν αποδίδεται μόνο σε άνδρες αλλά και σε γυναίκες ή σε άτομα που δεν ταυτίζονται με το βιολογικό τους φύλο. Επιπροσθέτως, βλέπουμε ότι η υιοθέτηση τοξικών εκφράσεων αιτιάζεται στον «νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό».

Οι Greighton & Oliffe, δε, ορίζουν «την τοξική αρρενωπότητα» ως «τις ακραίες εκδοχές της υπερανδρικής επικοινωνίας ιδεών, τις πρακτικές που χαρακτηρίζονται από ομοφοβία και την κυριαρχία και την υποταγή των ασθενέστερων ανδρών και γυναικών» (2020, p.p. 114-115 in Jenney & Exner, 2012, p. 2). Αυτός ο ορισμός παρατηρούμε ότι ομοιάζει κάπως ως προς ένα μέρος του με έναν παλαιότερο ορισμό που είχε δώσει ο Kuper για την «τοξική αρρενωπότητα» για την οποία είχε πει ότι είναι «ο αστερισμός των κοινωνικά οπισθοδρομικών ανδρικών χαρακτηριστικών» που προωθούν την υποτίμηση των γυναικών έναντι της ανδρικής υπεροχής, την ομοφοβία καθώς και τη βία (2005, p. 714 in Pearson, p. 1256). Βλέπουμε, εν προκειμένω, ότι ο Kuper εστιάζει στο σκοπό της υιοθέτησης «των κοινωνικά οπισθοδρομικών ανδρικών χαρακτηριστικών» που είναι η κυριαρχία των ανδρών μέσω της υποτίμησης των γυναικών, η ομοφοβία αλλά και η βία.

Κλείνοντας, μπορούμε να πούμε γενικά ότι τα τελευταία χρόνια ο όρος τοξική αρρενωπότητα χρησιμοποιείται ευρέως, κυρίως σε περιπτώσεις που σχετίζονται με την έμφυλη βία και την ανδρική αποτυχία (Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103). Όπως καταλαβαίνουμε ένας ορισμός δεν είναι αρκετός για να αποδοθεί ο όρος πλήρως. Πρόκειται, δε, για έναν όρο αμφισβητούμενο. Αμέσως παρακάτω θα παραθέσουμε ένα μέρος της συζήτησης γύρω από αυτόν.

2.β. Κριτική στην έννοια «της τοξικής αρρενωπότητας».

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχει εννοιολογική σύγκρουση σχετικά με την «τοξική αρρενωπότητα». Η χρήση της έννοιας επιφέρει διαφωνίες μεταξύ συντηρητικών και προοδευτικών κύκλων αλλά και μεταξύ ερευνητών της ακαδημαϊκής κοινότητας (Salter, 2019, p. 1). Οι συντηρητικοί ισχυρίζονται ότι με την δαιμονοποίηση της τοξικής αρρενωπότητας, πλήττεται ο ίδιος ο ανδρισμός, που δέχεται επίθεση (ο. α).

Από την άλλη, οι προοδευτικοί θεωρούν ότι «η αποτοξίνωση της αρρενωπότητας» θα ήταν ο δρόμος για την πραγματική και όχι εικονική ισότητα φύλων (ο. α.). Αυτή η άποψη των προοδευτικών, εδράζεται προφανώς στο ότι, η υιοθέτηση των κοινωνικά οπισθοδρομικών ανδρικών χαρακτηριστικών που καθιστούν την αρρενωπότητα τοξική, σκοπό της έχει την υποτίμηση των γυναικών έναντι της ανδρικής υπεροχής (Kuper, 2005, p. 714 in Pearson, p. 1256). Εάν, λοιπόν, αυτά τα οπισθοδρομικά ανδρικά χαρακτηριστικά σταματήσουν να υιοθετούνται, θα σταματήσει η υποτίμηση των γυναικών και οι γυναίκες θα πάρουν στην κοινωνία ισότιμη θέση με τους άνδρες. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι για παράδειγμα, ο ανταγωνισμός, η επιθετικότητα, η βία κ.ά., που στερεοτυπικά αποδίδονται στους άνδρες (Makhanya, 2023, p. 2)

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Salter, τόσο οι συντηρητικοί όσο και οι προοδευτικοί κύκλοι έχουν παρεξηγήσει το πως λειτουργεί ο όρος της τοξικής αρρενωπότητας (2019, p. 1). Πιο συγκεκριμένα, ο όρος χρησιμοποιείται συνήθως για να διαγνώσει το πρόβλημα της ανδρικής επιθετικότητας και των ανδρικών προνομίων (ο. α.). Παρουσιάζεται, δηλαδή, ως πολιτισμική ή πνευματική ασθένεια, που έχει μολύνει τους άνδρες και τους οδηγεί σε επιβλαβείς πράξεις για την κοινωνία (ο. α.). Παρόλα αυτά, όμως, η ίδια η τοξική αρρενωπότητα δεν είναι η αιτία (ο. α.). Σύμφωνα με τον Salter πάντα, ο όρος «τοξική αρρενωπότητα» χρησιμοποιείται ευρέως, για να προσφέρει απλά μία εύκολη αιτιολόγηση για την «έμφυλη βία», την «ανδρική αποτυχία», και ακόμα «το βιασμό, τις δολοφονίες, τη βία των συμμοριών, το διαδικτυακό trolling, την κλιματική αλλαγή, το Brexit και την εκλογή του Trump» (2019, p. 3). Με αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, διαχωρίζονται τα «τοξικά στοιχεία της αρρενωπότητας» από τα υγιή (ο. α.).

Ο Sculos είναι της άποψης ότι η αριστερά τίθενται ενάντια «στην τοξική αρρενωπότητα» και την καταδικάζει γιατί οι πρακτικές της είναι επιβλαβείς για όλο το κοινωνικό σύνολο, ακόμα και για αυτούς που τις υιοθετούν (2017, p. 4). Αντίθετα η δεξιά απορρίπτει την έννοια «της τοξικής αρρενωπότητας» και τη λοιδορεί γιατί η ίδια εκπροσωπεί «τοξικές ανδρικές αξίες και πρακτικές» (Sculos, 2017, p. 5). Στην ουσία, «ότι υπερασπίζεται ο συντηρητισμός και εξυμνεί η Άκρα Δεξιά είναι τοξική αρρενωπότητα» και εξυπηρετεί τα συμφέροντα του καπιταλισμού (ο. α.).

Σύμφωνα με τον De Boise, οι αντιφεμινιστές και οι ακροδεξιοί θεωρούν ότι οι άνδρες παρουσιάζονται ως πολίτες «δεύτερης κατηγορίας» και θυματοποιούνται αν λάβει κανείς υπόψιν το πόσες «τοξικές» πρακτικές αποτυπώνονται στα στατιστικά στοιχεία

των φυλακισμένων, των αλκοολικών, κ.ά., όπου η ανδρική παρουσία είναι πολύ μεγαλύτερη από τη γυναικεία (2019, p. 148). Παρόλα αυτά, στην επιχειρηματολογία των αντιφεμινιστών και των ακροδεξιών δεν λαμβάνεται υπόψιν ότι συχνότερα άνδρες είναι εκείνοι που στέλνουν άλλους άνδρες στον πόλεμο, που σκοτώνουν και φυλακίζουν άντρες, που εμπλέκονται στο εμπόριο ναρκωτικών και όπλων καθώς γενικά στη βιομηχανία ναρκωτικών και όπλων υπάρχει ανδρική «υπερεκπροσώπηση» (ο. α.).

Κατά τον De Boise, η αρρενωπότητα διακρίνεται σε «τοξική» και «υγιή» με την «τοξική» να παρουσιάζεται ως κοινωνική αρρώστια που προσβάλλει τους άνδρες, η οποία μπορεί να θεραπευτεί, εάν οι ίδιοι οι νοσούντες αλλάξουν τις αξίες και τις συμπεριφορές τους (2019, p. 149). Με αυτόν τον τρόπο όμως οι άνδρες παρουσιάζονται ως θύματα. Έτσι, λοιπόν, με το να χαρακτηρίζονται ως παθολογία ένα σύνολο συμπεριφορών, αφενός φεύγει η ανδρική ευθύνη, εξατομικεύονται τα κοινωνικά προβλήματα και αφετέρου αγνοούνται τα δομικά αίτια που οδηγούν σε αυτά (ο. α.).

Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι με τη γενικευμένη χρήση της έννοιας προωθείται η εσφαλμένη ιδέα πως παντού η ανδρική βία και όλα τα κοινωνικά προβλήματα είναι ίδια, άρα και η επίλυση αυτών δεν πρέπει να διαφέρει. Ωστόσο η τοξική αρρενωπότητα και η προερχόμενη από αυτήν βία, όπως και τα κοινωνικά προβλήματα που εδράζονται σε αυτήν δεν ομοιάζουν σε όλα τα περιβάλλοντα, οπότε και η επίλυσή τους είναι διαφορετική (The Atlantic, 2019 in Tsaliki & Chronaki, 2021). Έρευνες έχουν δείξει ότι η τοξική αρρενωπότητα και τα συμφραζόμενα της, όπως η βία και ο σεξισμός, συναντώνται συνέχεια μέσα σε διαφορετικές κουλτούρες. Ωστόσο «οι υλικές συνθήκες» διαφέρουν κάθε φορά ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο (Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103). Για παράδειγμα, στα κράτη όπου τα ποσοστά ανεργίας και εισοδηματικής ανισότητας είναι υψηλά, πιθανόν να υπάρξει και υψηλό ποσοστό ανδρικής βίας (Strier, Perez- Vaisvidovsky, 2021 in Makhanya, 2023, p. 5). Πιο συγκεκριμένα, η απασχόληση και η απόκτηση χρημάτων, πέρα από το γεγονός ότι είναι απαραίτητα για την κάλυψη των αναγκών διαβίωσης, αποτελούν και βασικά συστατικά για το χτίσιμο του ανδρισμού και της ανδρικής αυτοεκτίμησης (ο. α.). Σε συνθήκες υψηλής ανεργίας ή ακόμα και χαμηλών μισθών, όμως, υπάρχουν λίγες δυνατότητες εκπλήρωσης των υποχρεώσεων της αρρενωπότητας, πράγμα που μπορεί να προκαλέσει δυσαρέσκεια και ανασφάλεια, η οποία πιθανόν να οδηγήσει στη βία (ο. α.). Σύμφωνα με την Connell, στις περιπτώσεις, τις οποίες οι άνδρες αισθάνονται λιγότεροι των προσδοκιών που θέτουν τα ανδρικά πρότυπα, η προσφυγή στη βία

μπορεί να δώσει την αίσθηση της κυριαρχίας και του ελέγχου της κατάστασης (2005 in Salter, 2019, p. 2).

Επιπροσθέτως η αντιμετώπιση της «τοξικής αρρενωπότητας» ως ενός κύριου και κοινού κοινωνικού εχθρού που πρέπει να καταρριφθεί κρύβει τον κίνδυνο να μείνουν αόρατες οι «πραγματικές συνθήκες και οι δυνάμεις που συντηρούν μία κουλτούρα, η οποία καλλιεργεί στους άνδρες την επιθετικότητα και τον μισογυνισμό» (ο. α.). Ακόμα περισσότερο εκείνοι που αντιτίθενται με τόσο σθένος στην «τοξική αρρενωπότητα» μπορεί ασυναίσθητα να συμπράττουν με τους θεσμούς που την «διαιώνίζουν» (ο. α.). Ο Salter, σε αυτήν την περίπτωση, φέρνει το παράδειγμα της βιομηχανίας αλκοόλ, η οποία υιοθετεί «φιλελεύθερα φεμινιστικά επιχειρήματα» και χρηματοδοτεί έρευνες για να αποδείξει ότι το αλκοόλ δεν ευθύνεται για τη βία (2019, p. 3). Αντίθετα, για τη βία ευθύνεται ο «ανδρισμός», που έχει χαρακτηριστικό του στοιχείο τις βίαιες συμπεριφορές και «η κουλτούρα κατανάλωση αλκοόλ» (ο. α.). Ωστόσο, «υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι η πυκνότητα των αλκοολούχων ποτών σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή αυξάνει το ποσοστό της ενδοοικογενειακής βίας» (ο. α.).

Τέλος, η Harrington θεωρεί ότι «η τοξική αρρενωπότητα» δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως «αναλυτική έννοια» γιατί βάζει μόνο περιθωριοποιημένους άντρες στο στόχαστρο (2019, p. 17). Έτσι, ο όρος λειτουργεί για να αποδίδεται η ευθύνη για τις ανισότητες φύλου σε κάποιους «κακούς» άνδρες, ενώ μένει ανέπαφη και συνεχίζει να υπάρχει η ιεραρχία των φύλων και συσκοτίζονται τα «θεσμικά και δομικά πατριαρχικά προνόμια των ανδρών» (ο. α.). Από την άλλη, ο σεξισμός και ο μισογυνισμός όπως και η προερχόμενη από αυτά βία παρουσιάζονται ως ζητήματα προσωπικών συμπεριφορών (ο. α.).

Αμέσως παρακάτω θα μιλήσουμε για τα αίτια της «τοξικής αρρενωπότητας» και ποιοι παράγοντες ευνοούν την υιοθέτηση των πρακτικών της.

Κεφάλαιο 3^ο

Τα αίτια και οι συνθήκες εμφάνισης της τοξικής αρρενωπότητας

3.α. Γιατί η αρρενωπότητα γίνεται τοξική και ποιες συνθήκες ευνοούν την υιοθέτηση των πρακτικών της

Σύμφωνα με τον Wilchins, οι μισογυνιστικοί κανόνες φύλου που έχουν επικρατήσει στο μυαλό των ανθρώπων εδώ και αιώνες και «η τοξική αρρενωπότητα», με τις επιβλαβείς πρακτικές της για την κοινωνία, αποτελούν προϊόντα του πατριαρχικού συστήματος και κυριαρχούν στους θεσμούς της κοινωνίας, για αυτό και δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα η ισότητα των φύλων στην πράξη (2019 in Gray, 2021, p. 42).

Όταν λέμε πατριαρχικό σύστημα εννοούμε το κοινωνικό σύστημα που διοικεί τις κοινωνίες εδώ και αιώνες και τοποθετεί τους άνδρες σε κυρίαρχη θέση, όσον αφορά την εξουσία, τα δικαιώματα και τον έλεγχο (Jufanny & Girsang, 2020 in Seravim et.al., 2023, p. 278). Οι γυναίκες, αντιθέτως, βρίσκονται σε υποβαθμισμένη θέση στην κοινωνία και υπό «τον έλεγχο» των ανδρών (ο. α.). Το πατριαρχικό σύστημα, λοιπόν, μαθαίνει στους άνδρες να είναι «δεσποτικοί και επιθετικοί», ενώ στις γυναίκες να θυματοποιούνται και να είναι υποτελείς στους άνδρες (Pease, 2018 in Makhanya, 2023, p. 7). Επιπροσθέτως, οι άνδρες διδάσκονται ότι οι γυναίκες είναι αδύναμες και ανίκανες να σταθούν αυτόνομες στην κοινωνία και για αυτό πρέπει να βρίσκονται υπό την κηδεμονία τους (ο. α.). Αυτή η πεποίθηση, δικαιολογεί τον καταναγκασμό, τον έλεγχο και τη βία εις βάρος των γυναικών (ο. α.). Η κατήχηση στην πατριαρχική κουλτούρα προωθεί αυτά τα έμφυλα στερεότυπα για τον έλεγχο, την εξουσία και τη βία ως επιβεβαίωση επίσης του ανδρισμού (Makhanya, 2023, p. 7).

Έτσι λοιπόν οι άνδρες από μικρή ηλικία «κοινωνικοποιούνται» στο σπίτι, στο σχολείο και μέσω των ΜΜΕ, μαθαίνοντας ότι είναι δικαίωμα τους να «ηγούνται» (όσον αφορά τις σχέσεις τους, το εισόδημά τους και την εργασία τους (ο. α.)). Μαθαίνουν, επίσης, ότι έχουν μεγαλύτερη σημασία από τις γυναίκες και δε πρέπει να τιμωρούνται για τις ανάρμοστες συμπεριφορές και αξίζουν πάντα την επιείκεια, γιατί αυτό είναι ανδρικό τους δικαίωμα (ο. α.). Ωστόσο, αυτή τους η πεποίθηση, μπορεί να τους κάνει να θεωρήσουν ότι ακόμα και η βία είναι «αποδεκτή» (ο. α.). Γενικά, οι πρακτικές της τοξικής αρρενωπότητας, όπως η βία, ο καταναγκασμός, ο χειρισμός κ.ά., και «οι

απαρχαιωμένοι κανόνες φύλου, διδάσκονται στους άνδρες γιατί συμβάλουν στη διατήρηση των πατριαρχικών κανόνων εξουσίας» (Gray, 2021, p. 45). Οι πρακτικές, δε, «της τοξικής αρρενωπότητας προκύπτουν από την αυστηρή τήρηση των κανόνων φύλου και σκοπό έχουν την ανδρική επικράτηση και τη διαίωσιση του πατριαρχικού συστήματος και των ανισοτήτων» (Mulder, et.al., 2019, p. 13 in Gray, 2021, p.49). Παρόλα αυτά, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, ανεξάρτητα από τις διδαχές του πατριαρχικού συστήματος, όλοι οι άνδρες δε γίνονται τοξικοί και δεν έχουν όλοι ροπή προς το έγκλημα. Θα πρέπει να ληφθεί, επίσης, υπόψιν ότι τα χαρακτηριστικά του ανδρικού προτύπου, όπως ο ανταγωνισμός, η επιθετικότητα, η βία κ. ά., «στρατηγικά υιοθετούνται από τους άνδρες, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και όταν αυτό είναι επιθυμητό» (Connell & Messerschmidt, 2005, p.831).

Ο Posadas αποδίδει τα αίτια της τοξικής αρρενωπότητας και των εκδηλώσεων της, με αποκορύφωμά τους την έμφυλη σωματική και σεξουαλική βία, στον «ετεροπατριαρχικό καπιταλισμό της λευκής υπεροχής», ο οποίος επιβάλλει «ασυμμετρικές εξουσίες που βασίζονται στο φύλο» (2017, p. 117). Πρόκειται, λοιπόν, για έναν καπιταλισμό, ο οποίος εμπεριέχει την ιδεολογία της λευκής υπεροχής, σύμφωνα με την οποία, ο λευκός άνδρας έχει φυλετικό προνόμιο έναντι των άλλων (Twine & Gallagher, 2018 in Meer, 2019, p. 502). Αυτή ακριβώς η ιδεολογία, που ο ρατσισμός αποτελεί βασικό συστατικό της, δημιουργεί μέσα στο κοινωνικό σύστημα φυλετικές και κοινωνικές μειονότητες (ο. α.). Μια κοινωνική μειονότητα είναι και οι γυναίκες, οι οποίες δεν ανήκουν στο προνομιούχο ανδρικό φύλο. Επιπροσθέτως, η λευκή υπεροχή υπήρξε ένα βασικό στήριγμα στη δικαιολόγηση του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας (Meer, 2019, p. 503). Έχει, δε, αναπαραχθεί και κανονικοποιηθεί μέσα από τους ίδιους τους θεσμούς και έτσι διαιώνίζονται οι φυλετικές ανισότητες, οι ανισότητες φύλου και μαζί τους, οι ασυμμετρίες στην εξουσία (Twine & Gallagher, 2018 in Meer, 2019, p. 502). Η ύπαρξη των ρατσιστικών κοινωνικών συστημάτων, λοιπόν, βρίσκεται σε δομικά αίτια (Meer, 2019, p. 503). Όπως ακριβώς και η ύπαρξη τοξικών προσωπικοτήτων που αποδέχονται και δικαιολογούν τον ρατσισμό και την εκπορευόμενη από αυτόν, βία (ο. α.).

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Haider σε όλες τις πατριαρχικές κοινότητες, όλων των φυλών, (λευκές, μαύρες, εβραϊκές, λατινικές κ.ά.), όπου υπάρχει μία «ετεροκαθοριστική κατασκευή της αρρενωπότητας», η βία είναι «φυσική» και αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής των κοινοτήτων (2016, p. 557). Για παράδειγμα, μέσα

στα πλαίσια της ασφάλειας του πατριαρχικού καπιταλισμού παρατηρείται ότι, ενώ οι ελλείψεις τροφίμων και νερού μαστίζουν τον κόσμο, διατίθενται τεράστια ποσά για την κατασκευή και την πώληση όπλων (Haider, 2016, p. 556). Επιπροσθέτως, το καπιταλιστικό σύστημα προσφέρει στα μέλη της κοινωνίας, τη δυνατότητα κατοχής όπλων μέσω «νόμιμων ή παράνομων, προσοδοφόρων οδών» (ο. α.). Όπλα, που, ενδεχομένως, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για την τέλεση εγκλημάτων (ο. α.).

Ο Sculos θεωρεί ότι υπάρχει ένας «τοξικός, αρρενωπός καπιταλισμός, ο οποίος παράγει εξίσου τοξικούς άνδρες» (2017, p. 2).. Ωστόσο, πάντα κατά τον Sculos, υπεύθυνη είναι και η κοινωνία που δεν αντιδρά στο άδικο και εκμεταλλευτικό σύστημα του «παγκόσμιου καπιταλισμού» και στην «κανονικοποίηση» της ατιμωρησίας των «τοξικών συμπεριφορών» (ο. α.). Αντίθετα η κοινωνία προωθεί μια «καπιταλιστική κουλτούρα» που προωθεί την εμπορευματοποίηση της ζωής με αγαθά και υπηρεσίες και διαιωνίζει έναν «τοξικό ανδρισμό» χωρίς αντιδράσεις (ο. α.).

Η Elliot αποδίδει την κυριαρχία της τοξικής αρρενωπότητας και των «παραδοσιακών χαρακτηριστικών της όπως, η βία, η σωματική δύναμη, η καταστολή συναισθήματος και η υποτίμηση των γυναικών, στις πολιτικές και στους θεσμούς που διαιωνίζουν τις ανισότητες» (2017, p.1). Πιο συγκεκριμένα, η ανισότητα φύλων αντιμετωπίζεται ως αποκλειστικά πρόβλημα των γυναικών που δε σχετίζεται με τους άνδρες και το κέντρο βάρους για την επίλυσή του δίνεται στις γυναίκες. Για παράδειγμα, εδώ και δεκαετίες, ακολουθούνται πολιτικές για την ενδυνάμωση και την προώθηση των γυναικών και δεν εξετάζεται το ζήτημα της αρρενωπότητας. Δεν εξετάζεται, δηλαδή, καθόλου το πως ανατρέφονται οι άνδρες, οι οποίοι από μικρή ηλικία μαθαίνουν ότι βρίσκονται σε θέση ισχύος μέσα στην κοινωνία (ο. α.). Έτσι, διαιωνίζονται οι ανισότητες φύλου, η άνιση κατανομή δύναμης και κυριαρχεί η τοξική αρρενωπότητα. Για αυτούς τους λόγους, λοιπόν, ενώ οι γυναίκες, μέσω της εκπαίδευσης και της ενθάρρυνσης να ανελιχθούν, έχουν βελτιώσει τη θέση τους και μάλιστα έχουν αποκτήσει πρόσβαση σε ανώτερα εργασιακά επίπεδα, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν περιορισμούς και να βρίσκονται σε υποβαθμισμένη θέση στην κοινωνία. (Eliot, 2017, p. 2).

Εκείνο που πρέπει επίσης να επισημανθεί είναι ότι, το μοντέλο του «κουβαλητή», που φέρνει το μισθό του στο σπίτι και εργάζεται για την οικογένειά του, χάθηκε (Holt & Thomson, 2019, p. 425). Έτσι, λοιπόν, ένα βασικό συστατικό ανδρισμού που επιβαλλόταν από «την ηγεμονική αρρενωπότητα» και ήταν η αίσθηση της

αυτοεκτίμησης μέσω της απόκτησης χρημάτων δεν ικανοποιείται πλέον ((Finch & Groves, 2022, in Makhanya, 2023, p. 5). Υπήρξε, λοιπόν, αποδυνάμωση της αρρενωπότητας, γιατί όλοι οι άνδρες δε βρίσκονται σε έμμισθη εργασία και επιπροσθέτως, οι γυναίκες απέκτησαν μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία και εντάχθηκαν στο εργατικό δυναμικό (Holt & Thomson, 2019, p. 425). Σε αυτές τις νέες συνθήκες, που τα πρότερα δεδομένα έχουν αποσταθεροποιηθεί, καθίσταται η αρρενωπότητα τοξική (Finch & Groves, 2022 in Makhanya, 2023, p. 5). Σύμφωνα, μάλιστα, με την Connell, στις περιπτώσεις, τις οποίες οι άνδρες αισθάνονται λιγότεροι των προσδοκιών που θέτουν τα ανδρικά πρότυπα, η προσφυγή στη βία μπορεί να δώσει την αίσθηση της κυριαρχίας και του ελέγχου της κατάστασης (2005 in Salter, 2019, p. 2).

Στην ύστερη νεωτερικότητα και στη «μεταβιομηχανική οικονομία» όπου επήλθαν μεγάλες αλλαγές σε όλα τα επίπεδα και η ζωή δεν οργανώνεται γύρω από την «απασχόληση», οι ταυτότητες φτιάχνονται από την κατανάλωση (συμπεριλαμβανομένων και των πολιτισμικών αγαθών), γιατί πλέον «είναι κανείς αυτό που καταναλώνει και όχι αυτό που παράγει» και από αυτό αναγνωρίζεται (Tsaliki, 2016, p. 167). Στην περίπτωση των ανδρών, εφόσον χάθηκε ο παραγωγικός τρόπος κατασκευής της ταυτότητας καταφεύγουν στην κατανάλωση για να χτίσουν μια αρρενωπή ταυτότητα. Αυτού του τύπου την κατανάλωση, οι Holt & Thomson ονομάζουν την κατανάλωση «αντισταθμιστική» (2019, p. 425). Οι άνδρες, λοιπόν, επιβεβαιώνουν συμβολικά τον ανδρισμό τους μέσω της αντισταθμιστικής κατανάλωσης, κατασκευάζοντας μέσα στη φαντασία τους την εικόνα ενός δυνατού και γεμάτου αυτοπεποίθηση ανθρώπου (ο. α.). Σε αυτήν τη σύγχρονη πραγματικότητα αυτοκατασκευής του εαυτού, από τα ΜΜΕ προβάλλεται ένας νέος αρρενωπός τύπος, «ο άνθρωπος της δράσης» που εμπλέκεται σε συγκρούσεις για να «κτυπήσει» την αδικία, να σώσει την κοινωνία και να εξασφαλίσει τη θέση του στην κορυφή της ιεραρχίας του πατριαρχικού συστήματος. Αυτή «η ηρωική αρρενωπότητα», που έχει πρότυπα τους ρόλους των Stallone, Schwarzenegger, Willis, κ.ά., μπορεί να γίνει «ανήθικη» και να βγει εκτός νόμου (Holt & Thomson, 2019, p. 425).

Επιπροσθέτως, υπάρχει η άποψη ότι ένα «δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον» με ακραία αυστηρότητα, χειριστικότητα, συναισθηματική και σωματική κακοποίηση, κατάχρηση αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών μέσα στο σπίτι, μπορεί να δημιουργήσει «τοξικά» παιδιά, τα οποία ενδεχομένως να μεταφέρουν το ίδιο περιβάλλον στις

μελλοντικές τους οικογένειες (Gelgard, et.al., 2019 in Makhanya, 2023, p.p. 17, 18). Μια δυσλειτουργική, τοξική αρρενωπότητα χαρακτηρίζεται από αρρωστημένες προσωπικές σχέσεις, χειριστικότητα, «σημάδια ναρκισσισμού» και μπορεί να εκφραστεί με επιθετικότητα και βία (Makhanya, 2023, p. 5). Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι «τα δυσλειτουργικά οικογενειακά περιβάλλοντα» και τα τοξικογενή ανδρικά στερεότυπα δεν είναι αυτοφυή (ο. α.). Αντίθετα, δημιουργούνται από τις ανισότητες του πατριαρχικού καπιταλισμού (Messerschmidt, 2017 in Makhanya, 2023, p. 5).

Αφού είδαμε το γιατί γίνεται η αρρενωπότητα «τοξική» στη συνέχεια θα δούμε το πότε και το πώς γίνεται «τοξική».

3.β. Πότε και πώς γίνεται η αρρενωπότητα «τοξική»

Η ηγεμονική αρρενωπότητα αποτελεί το ιδανικό πρότυπο του άνδρα σε μια συγκεκριμένη εποχή και σύμφωνα με αυτό ορίζουν τον ανδρισμό τους όλοι οι άνδρες (Connell & Messerschmidt, 2005, p.831). Όταν, λοιπόν, κάποιος αποτυγχάνει να ανταποκριθεί το κοινωνικά αποδεκτό, ανδρικό μοντέλο της εποχής του, τότε δε μπορεί να θεωρηθεί ηγεμονικός αρσενικός (Conway, 2019 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103). Σε αυτήν την περίπτωση, μπορεί να καταφύγει στην πρακτική της ηγεμονικής αρρενωπότητας, τη βία και τότε η αρρενωπότητα του καθίσταται τοξική (ο. α.). Άλλωστε, σύμφωνα με το Sculos, ο υπερτονισμός των πρακτικών, των συμπεριφορών και των πεποιθήσεων της ηγεμονικής αρρενωπότητας, καθιστά την αρρενωπότητα τοξική (2014, p. 4). Πιο συγκεκριμένα, η κοινωνία διδάσκει τους άνδρες ότι για να θεωρούνται άνδρες πρέπει να είναι ανταγωνιστικοί, να διατηρούν τον έλεγχο μέσω της βίας σε όλες τις μορφές, «ότι δε χρειάζεται να ζητούν την άδεια» από κανέναν και να έχουν οικονομική ευχέρεια (ο. α.). Όταν όμως οι άνδρες δε διαθέτουν οικονομική δύναμη, μπορεί να επιβεβαιώσουν την ανδρική τους ταυτότητα μέσω «της σκληρότητας, του μισογυνισμού, του κοινωνικού σαδισμού», τα οποία δεν έχουν κάποιο οικονομικό κόστος (ο. α.). Έτσι, με αυτόν τον τρόπο, καλύπτουν το κενό της έλλειψης οικονομικού πλούτου (ο. α.). Ωστόσο, κατά τον Sculos πάντα, οι εκφράσεις της σύγχρονης «τοξικής αρρενωπότητας» μπορεί να εμφανιστούν και στους οικονομικά ισχυρούς (2014, p. 4). Άλλωστε, οι διδαχές της κοινωνίας, για το τι σημαίνει άνδρας, απευθύνονται σε όλους τους εκπροσώπους του ανδρικού φύλου

ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική τους κατάταξη (ο. α). Επιπροσθέτως, τα χαρακτηριστικά του ανδρικού προτύπου, όπως ο ανταγωνισμός, η επιθετικότητα, η βία κ. ά., «στρατηγικά υιοθετούνται από τους άνδρες σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και όταν αυτό είναι επιθυμητό» (Connell & Messerschmidt, 2005, p.831). Οι οικονομικά ισχυροί, δεν εξαιρούνται από τον υπερτονισμό αυτών των χαρακτηριστικών όταν είναι επιθυμητό από εκείνους.

Ο Makhanya, ο οποίος ταυτίζει «την τοξική αρρενωπότητα» με «την υπεραρρενωπότητα», θεωρεί ότι αυτή εμφανίζεται σε δύο περιπτώσεις (2023, p. 3). Στην πρώτη περίπτωση, όταν οι άνδρες δεν κατέχουν οικονομικά και κοινωνικά κεφάλαια που θα τους δώσουν πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας και θα τους κατατάξουν στους ηγεμονικούς αρσενικούς, προσφεύγουν στα ακραία χαρακτηριστικά της ηγεμονικής αρρενωπότητας, όπως η βία, προκειμένου να επιβεβαιώσουν την ανδρική τους ταυτότητα (ο. α). Στη δεύτερη περίπτωση, όταν οι άνδρες συναναστρέφονται περισσότερο με άνδρες, τείνουν να επιδεικνύουν σε υπερβολικό βαθμό την ανδροπρέπεια τους, με αποτέλεσμα να είναι πιο τραχείς και βίαιοι στις συμπεριφορές τους πράγμα που καθιστά την αρρενωπότητά τους «τοξική» (Jewnes et al., 2015 in Makhanya, 2023, p. 3). Αυτό συμβαίνει γιατί, στις ανδρικές συναναστροφές παρατηρείται υπερβολική συμμόρφωση με τους παραδοσιακούς, αρσενικούς, κανόνες και επίσης υπάρχει έντονο το στοιχείο του συναγωνισμού- ανταγωνισμού (ο. α.).

Γενικότερα, μπορούμε να πούμε ότι από την ακραία επιβολή της «ηγεμονικής αρρενωπότητας» μπορεί να προκύψει η τοξική αρρενωπότητα (Conway, 2019, p. 66). Ο ανδρισμός, δε, ταυτίζεται με τη δύναμη (Kimmell, 1995, p. 498, Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103). Ωστόσο, σύμφωνα με τον Kuper, «η δύναμη μπορεί να καταστεί μεγάλη αδυναμία όταν αγγίζει τα άκρα» (2005 in Conway, 2017, p. 7). Όσον αφορά την τοξική αρρενωπότητα, εν προκειμένω, όταν κάποιος θεωρεί ότι δεν του επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να δείξει τα συναισθήματά του ή να ζητήσει βοήθεια ή να δείξει αδύναμος, τότε μπορεί να υπάρξουν ψυχολογικές και σωματικές επιπτώσεις, τόσο για τον ίδιο, όσο και για το κοινωνικό σύνολο (ο. α.). Αυτός ο άνδρας, «μπορεί να οδηγηθεί στο να ασκήσει βία στην οικογένεια, στους φίλους του, ή να στραφεί σε επικίνδυνες ουσίες, ή να αποκτήσει ψυχολογικά προβλήματα» (ο. α.).

Η «ηγεμονική αρρενωπότητα», λοιπόν, συνήθως βρίσκεται σε συσχετισμό με τις «τοξικές πρακτικές» και ειδικά τη σωματική, έμφυλη βία (Connell & Messerschmidt,

2005, p. 841). Αυτό συμβαίνει γιατί ως έννοια εδράζεται σε πρακτικές που αναπαράγουν και διατηρούν την κυριαρχία των ανδρών έναντι των γυναικών (ο. α.). Ο Fish, πάλι, θεωρεί, τόσο τις σεξουαλικές πρακτικές όσο και τη βία, «κρίσιμα» στοιχεία για το χτίσιμο του ανδρισμού και την παρουσίασή του, καθώς τούτα αποτελούν «κοινωνικό κεφάλαιο και δύναμη για τον ανδρισμό εκείνων που βρίσκονται πολύ χαμηλά στην ιεραρχία, σε σχέση με την ηγεμονική αρρενωπότητα και ίσα πιο πάνω από την υποδεέστερη θηλυκότητα (Fish, 1980 in Witt, 2020, p. 4). Κατά τον Pascoe, αυτές, οι μη κοινωνικά αποδεκτές αρρενωπότητες, οι υποδεέστερες, χρησιμοποιούν τη βία εναντίον των γυναικών, ως «μέσο απόκτησης, θεμελίωσης και επίδειξης της ανδρικής εξουσίας» (Pascoe, 2007 in Witt, 2020, p. 3). Χρησιμοποιούν, επίσης, τη βία, είτε για να τιμωρήσουν, είτε για να ασκήσουν έλεγχο επάνω στις γυναίκες (ο. α.). Αξίζει να σημειωθεί, δε, ότι η βία χρησιμοποιείται και μέσα στις ομάδες των υποδεέστερων αρρενωποτήτων, μεταξύ των μελών τους, με σκοπό την καθιέρωσή τους σε θέσεις ιεραρχίας (ο. α.). Για παράδειγμα, αυτό μπορεί να συμβεί μέσα στις συμμορίες του δρόμου.

Ο Karner θα πει ότι ο ανδρισμός στην πατριαρχία, βρίσκει την ανάδειξη του μέσα από «τη σύγκρουση, τον πόλεμο και τον μιλιταρισμό», με τον πόλεμο συγκεκριμένα να μην αποτελεί απλά πεδίο μάχης αλλά περισσότερο πεδίο φύλου (1996, p. 65 in Haider, 2016, p. 558). Πιο συγκεκριμένα, επειδή η βία αποτελεί συστατικό της αρρενωπότητας, γίνεται και ο τρόπος που αυτή θα επιβεβαιωθεί (ο. α.). Όταν δεν υπάρχει δυνατότητα άσκησης βίας, άρα και επιβεβαίωση του ανδρισμού μέσα στα πεδία των μαχών (που δεν υπάρχουν πάντα) ή αυτή η άσκηση βίας «δεν αποφέρει επιθυμητά αποτελέσματα ή το αναμενόμενο κύρος» τότε δημιουργείται μια απογοήτευση (Haider, 2016, p. 559). Επειδή, η βία αποτελεί συστατικό της αρρενωπότητας, η απογοήτευση προς τη βία καθίσταται και απογοήτευση προς τον ίδιο τον ανδρισμό, πράγμα που τον μεταμορφώνει σε κάτι τοξικό (ο. α.). Η τοξική αρρενωπότητα, λοιπόν, κινητοποιεί μια οργή που μετουσιώνεται σε πράξεις, ανεξέλεγκτες από τη λογική, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να διακριθεί το καλό από το κακό (ο. α.).

Συν τοις άλλοις, μέσα στην πατριαρχία υπάρχει πάντα ο ορισμός του ανδρισμού σε σχέση με τη θηλυκότητα (Haider, 2016, p. 559). Το θηλυκό, δε, ως αδύναμο, βρίσκεται υπό την κηδεμονία του αρσενικού και ζει σε καθεστώς «αστυνόμησης και επιβολής της πατριαρχικής τάξης» μέσω της βίας, συμβολικής ή και σωματικής εάν κριθεί αναγκαίο (ο. α.). Η τοξική αρρενωπότητα, λοιπόν, υπερτονίζει αυτές τις συνθήκες και

όταν υπάρχει αμφισβήτηση της ανδρικής εξουσίας και δε μπορεί να επιβληθεί η «πατριαρχική τάξη» τότε γεννιέται η απογοήτευση και η οργή (ο. α.). Η οργή της τοξικής αρρενωπότητας φέρνει το άτομο εκτός ελέγχου οδηγώντας το να λειτουργήσει παρορμητικά, παραβλέποντας ηθικούς κανόνες, και να ξεσπάσει με βίαιες πράξεις εναντίον της θηλυκότητας προκειμένου αυτή να υποταχτεί ή να τιμωρηθεί. Με αυτόν τον τρόπο «απελευθερώνεται από το σύμπλεγμα κατωτερότητας του» (ο. α.).

Επιπροσθέτως, οι άνδρες μπορεί να υπερτονίσουν τα ανδρικά χαρακτηριστικά τους όταν αισθανθούν «απειλούμενοι» (Willer, et.al, 2013 in Green et al., 2023, p. 3). Όπως, για παράδειγμα, αισθάνθηκαν με την οικονομική και κοινωνική πρόοδο των γυναικών γιατί τέθηκε σε κίνδυνο η κυρίαρχη θέση τους στην κοινωνία (Franchina, et.al.,2001 in Green et al., 2023, p.). Σε αυτές τις περιπτώσεις, λοιπόν, μπορεί να καταφύγουν στην επιθετικότητα και στη βία για να καλύψουν την ανεπάρκεια που νιώθουν (ο. π.). Μέσω της βίας, επίσης, μπορεί να «κάνουν επίδειξης της ανδρικής εξουσίας», ή ακόμα να τιμωρήσουν ή να ασκήσουν έλεγχο (Pascoe, 2007 in Witt, 2020, p. 3). Έτσι, λοιπόν, η αρρενωπότητα τους καθίσταται «τοξική» (Franchina, et.al.,2001 in Green et al., 2023, p. 3).

Ο Rush είχε μιλήσει για την «ασυνεπή κατάσταση» που μπορούν να βρεθούν οι άνθρωποι όταν νιώθουν ότι η θέση στην οποία βρίσκονται (κοινωνικά, οικονομικά, κ.ά.) δεν είναι αντάξια της θέσης, στην οποία αυτοί θεωρούν ότι θα έπρεπε να είναι (1967, Green et al., 2023, p. 3). Αισθάνονται λοιπόν αδικημένοι και η «τοξική» πρακτική της βίας έρχεται ως αντίδραση στην αδικία που βιώνουν (ο. α.).

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι στους «τοξικούς άνδρες» κυριαρχεί ο εγωισμός και δεν υπάρχει ενσυναίσθηση (Seravim et al., 2023, p. 278). Δε μπορούν λοιπόν να συνειδητοποιήσουν ότι η συμπεριφορά τους βλάπτει και πιθανόν εάν το συνειδητοποιήσουν να μην τους ενδιαφέρει για όλους τους λόγους που έχουμε ήδη πει όσον αφορά το γιατί και το πως η αρρενωπότητα γίνεται τοξική (ο. α.).

Στο επόμενο κεφάλαιο θα μιλήσουμε για τις μορφές «τοξικής αρρενωπότητας» σε επίπεδο ομάδας.

Κεφάλαιο 4^ο

Η τοξική αρρενωπότητα σε επίπεδο ομάδας

4.α. Που συναντάμε την τοξική αρρενωπότητα σε επίπεδο ιδεολογίας και ομάδας

Η τοξική αρρενωπότητα συναντάται στις πρακτικές των σωμάτων ασφαλείας (Eksi, 2017). Συνδέεται, επίσης, με τον ρατσισμό, τον μισογυνισμό, την ομοφοβία, στοιχεία που εμπεριέχονται στις ακροδεξιές ιδεολογίες (Conway, 2019 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 104). Η τοξική αρρενωπότητα, λοιπόν, συνδέεται και με την υιοθέτηση ακροδεξιών ιδεολογιών, όπως και με την τρομοκρατία (ο. α.).

Ξεκινώντας από τα σώματα ασφαλείας, που ανήκουν στους μηχανισμούς καταναγκασμού του κράτους, να πούμε γενικά ότι οι πρακτικές, οι αξίες, τα σύμβολα και «ο λόγος» της αρρενωπότητας βρίσκονται ενσωματωμένες στο κράτος και στους οργανισμούς του καθώς έχουν «φτιαχτεί» από άνδρες, είναι σύμφωνα με τα ανδρικά πρότυπα και εξυπηρετούν τη διατήρηση του πατριαρχικού συστήματος και τη διαίωνιση της ανδρικής εξουσίας (Connell, 1990 in Eksi, 2017, p. 7). Στα σώματα ασφαλείας, δε, αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο καθώς διαθέτουν το δικαίωμα της άσκησης έννομης κρατικής βίας για τη διατήρηση της τάξης, την ασφάλεια αλλά και τη επιβολή της κυριαρχίας του κράτους (ο. α.). Το πως, μάλιστα, αντιλαμβάνονται την αστυνόμευση τα όργανα των σωμάτων ασφαλείας καθορίζει και το κτίσιμο «της ηγεμονικής αστυνομικής αρρενωπότητας» (ο. α.). Στα σώματα ασφαλείας, εν προκειμένω, που κατέχουν ένα κομμάτι κρατικής εξουσίας και είναι επιφορτισμένα με την επιβολή της, υπάρχει υπερτονισμός των πρακτικών και των χαρακτηριστικών «της ηγεμονικής αρρενωπότητας», όπως η βία και η σκληρότητα, η δύναμη και η αποστασιοποίηση από το συναίσθημα, πράγμα που καθιστά τη αρρενωπότητα «τοξική» (Eksi, 2017, p.7).

Όσον αφορά, δε, την ακροδεξιά ιδεολογία καθίσταται τοξική, γιατί σε αυτήν εμπεριέχεται ο αυταρχισμός, ο ρατσισμός, η αποδοχή των ανισοτήτων φύλου, η ομοφοβία και δικαιολογείται η υιοθέτηση ακραίων πρακτικών «της ηγεμονικής αρρενωπότητας», όπως η βία (Mudde, 2020). Ωστόσο, σύμφωνα με την Nagle «η τοξική αρρενωπότητα» επικρατεί ανεξάρτητα από την ιδεολογική και πολιτική

τοποθέτηση των ατόμων, γιατί σχετίζεται με τις εκδοχές και τις πρακτικές του ανδρισμού γενικότερα και όλους τους άνδρες (2017 in Sculos, 2017, p. 5).

Όσον αφορά την τρομοκρατία, «η τοξική αρρενωπότητα» συναντάται στον «εξτρεμιστικό λόγο», ως εργαλείο «ρητορικής» (Pearson, 2019, p. 1258). «Ο εξτρεμιστικός λόγος», δε, συνδέεται με μια κρίση αρρενωπότητας, η οποία αιτιάζεται στις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και είναι εμφανής σε πολλές «εξτρεμιστικές ιδεολογίες». Επιπροσθέτως, «η έμφυλη υποταγή» δε θεωρείται κακοποιητική στις εξτρεμιστικές και ακροδεξιές ιδεολογίες, αλλά τουναντίον θεωρείται σύμφωνη με τους κοινωνικούς κανόνες (Zimmerman, 2018 in Green et al., 2023, p. 4). Παραδόξως, αυτές τις ιδεολογίες τις ενστερνίζονται και γυναίκες οι οποίες υιοθετούν πρακτικές «αρρενωπότητας» που θεωρούνται «τοξικές» (ο. α.). Σύμφωνα, δε, με τον Haider η τρομοκρατία, ως μια μορφή ακραίας βίας εδράζεται «στη δομή της πατριαρχίας» και ο κοινός παρονομαστής όλων των τρομοκρατών είναι η «τοξική αρρενωπότητα» που μοιράζονται, ανεξάρτητα τους διαφορετικού στόχους και την ιδεολογία τους (2016, p. 557).

Υπάρχει εστίαση των κυβερνήσεων στον βίαιο εξτρεμισμό, στην ριζοσπαστική δεξιά και στους κινδύνους που κρύβουν για την κοινωνία (Pearson, 2019, p.1266). Στο επίκεντρο, δε, βρίσκονται «ρατσιστικά» περιθωριοποιημένοι άνδρες οι οποίοι προσεγγίζονται μέσα από το πλαίσιο «της τοξικής αρρενωπότητας» (ο. α.). Με την απόδοση, όμως, της ύπαρξης εξτρεμιστών και ακροδεξιών στην «τοξική αρρενωπότητα» δε γίνεται κατανοητή η βία σε σχέση με τα δομικά της αίτια (Kirby & Henry, 2019 in Pearson, 2019, p.1266). Τουναντίον, ξεχωρίζουν «οι κακοί» από «τους καλούς» άνδρες και έτσι «μετριάζονται οι αποτυχίες και οι βιαιότητες της πατριαρχίας (Stern & Zalewski, 2009 in Pearson, 2019, p.1266). Ωστόσο, η πατριαρχία είναι «εμφανής, ανθεκτική και αδιάλλακτη» στην εξτρεμιστική και ακροδεξιά ιδεολογία και πρακτική (ο. α).

4.β. «Η τοξική αρρενωπότητα» στο διαδίκτυο

Εξτρεμιστικές και ακροδεξιές ομάδες έχουν στραφεί στο διαδίκτυο, για να διαδώσουν την ιδεολογία τους, για να στρατολογήσουν και να ριζοσπαστικοποιήσουν νέα μέλη,

εκμεταλλεζόμενες τις τεχνολογικές δυνατότητες που τους δίνει ο χώρος, με την πρόσβαση σε μεγάλο κοινό, τις αναδημοσιεύσεις και την ευνοϊκή συνθήκη του να μπορούν να συγκροτήσουν ομάδες, χωρίς ο κοινός τόπος και χρόνος να είναι απαραίτητη προϋπόθεση (Copland, 2023 in Bratich, 2024, p. 9).

Το διαδικτυακό περιβάλλον, επίσης, ευνοεί τις «τοξικές πρακτικές», καθώς υπάρχει σε αυτό η δυνατότητα ψευδωνυμίας που δίνει την ελευθερία στους χρήστες να τις υιοθετήσουν ανενδοίαστα και χωρίς να λογοδοτήσουν για αυτές (Christopherson, 2017 in Parent & Gobble, 2019, p. 3). Έτσι, λοιπόν, παρατηρείται αύξηση της ρητορικής μίσους και του trolling (Santana, 2014 in Parent & Gobble, 2019, p. 3). Για παράδειγμα, από έρευνες στις ακροδεξιές κοινότητες στο διαδίκτυο, έχουν εντοπιστεί «τοξικές συμπεριφορές» που συνδέονται με «τον μισογυνισμό, τον ρατσισμό, τον αντισημιτισμό» (Green, 2019 in Witt, 2020, p. 4). Αυτές οι κοινότητες, λοιπόν, στην προσπάθεια τους να αποφύγουν αυτές τις συνδέσεις καταφεύγουν «στο ειρωνικό χιούμορ και το trolling», διαδίδοντας ταυτόχρονα την ακραία ιδεολογία τους (Wilson, 2017 in Witt, 2020, p. 4).

Αυτές οι εξτρεμιστικές και ακροδεξιές ομάδες, λοιπόν, μαζί με κάποιες άλλες εντοπίζονται στον διαδικτυακό χώρο της «ανδρόσφαιρας», για τον οποίο θα αναφερθούμε εκτενέστερα παρακάτω, καθώς το διαδίκτυο δεν είναι ανεξάρτητο από την πραγματική ζωή. Αντίθετα, αποτελεί πλέον μέρος αυτής και μάλιστα από αυτό υπάρχουν περιπτώσεις, υποκίνησης βίας. Για παράδειγμα, στην περίοδο της πρόσφατης υγειονομικής κρίσης (Covid), ακροδεξιές ομάδες υποκίνησαν βία εναντίον εβραϊκών συναγωγών στις ΗΠΑ, μέσω του διαδικτύου και συγκεκριμένα της διαδικτυακής πλατφόρμας, Telegram (Ehsan, 2020, p.19). Για την εξάπλωση, δε, των εξτρεμιστικών, ακροδεξιών και άλλων ομάδων στην «ανδρόσφαιρα», αφενός «το φύλο αποτελεί την ιδεολογική κόλλα» και αφετέρου η αρρενωπότητα γίνεται νοητή ως πόλεμος αποκατάστασης «της ηγεμονικής» τάξης» (Copland, 2023 in Bratich, 2024, p. 9). Σύμφωνα, μάλιστα, με τον Bratich η παγκόσμια εξάπλωση της Άκρας Δεξιάς παραλληλίζεται, αλλά και συνδέεται, με την επέκταση της εμβέλειας «της ανδρόσφαιρας» (2024, p. 9). Επιπροσθέτως, στην «ανδρόσφαιρα» εντοπίζεται και η κοινότητα των incels, οι οποίοι έχουν δυνατότητα αλληλεπίδρασης με την κοινωνία, καθώς η διαδικτυακή τους πλατφόρμα είναι μεγάλη (Ging, 2019; Jaki et. al., 2019 in Witt, 2020, p. 11). Το επικίνδυνο, δε, είναι ότι τα μέλη της συγκεκριμένης κοινότητας

συμμετέχουν ήδη σε «εκστρατείες παρενόχλησης και διαδικτυακής κακοποίησης» και μπορούν να οργανώσουν και πράξεις βίας εκτός διαδικτύου (ο. α.).

Αμέσως παρακάτω θα μιλήσουμε για τις ομάδες που εντοπίζονται στο διαδικτυακό χώρο της «ανδρόσφαιρας» και ιδιαιτέρως για την κοινότητα των incels.

4.γ. «Ανδρόσφαιρα»

Ο όρος «ανδρόσφαιρα» χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά από τον Ironwood και αφορά διάφορες κοινότητες στο διαδίκτυο, οι οποίες έχουν ως κοινό ενδιαφέρον συζήτησής τους κυρίως ανδρικά ζητήματα και μάλιστα σε σχέση με τον φεμινισμό (2013 in Tomkinson et al., 2020, p. 11). Πιο συγκεκριμένα, τα μέλη αυτών των κοινοτήτων, θεωρούν ότι ο φεμινισμός ευθύνεται για το ότι έχουν επικρατήσει οι «γυναικείες αξίες» στην κοινωνία, με αποτέλεσμα να κυριαρχεί μια «μισανδριστική κουλτούρα», η οποία θέτει σε κίνδυνο τη φυσική, κυρίαρχη θέση των ανδρών (Marwick and Caplan, 2018, p. 4 in Tomkinson et al., 2020, p. 3). Οι γυναίκες, δε, οι οποίες θεωρούνται χειριστικές, εκμεταλλεύτριες, χωρίς ορθολογική σκέψη και πολυγαμικές, θέλουν να υποβαθμίσουν τους άνδρες και να κυριαρχήσουν επάνω τους (Griffin, 2012 in Tomkinson, 2020, p. 3).

Σύμφωνα πάντα με τις απόψεις των ομάδων στην ανδρόσφαιρα, οι άνδρες πρέπει να αντιταχθούν στις γυναικείες βουλήσεις ώστε να προστατεύσουν την κυρίαρχη θέση τους στην κοινωνία και να επέλθει η φυσική τάξη των πραγμάτων (Marwick and Caplan, 2028, p. 4 in Tomkinson et al., 2020, p. 3).

Οι ομάδες στην ανδρόσφαιρα επιθυμούν την επιστροφή σε ένα εξιδανικευμένο παρελθόν, όπου οι γυναίκες δεν ήταν σεξουαλικά και οικονομικά απελευθερωμένες (Ironwood, 2013 in Tomkinson et al., 2020, p. 3). Αντίθετα, αναγκάζονταν να παντρευτούν, ήταν οικονομικά εξαρτημένες από τον σύζυγο και μονογαμικές (ο. α.)

Ωστόσο, υπάρχει και η άποψη ότι η ανδρόσφαιρα αποτελεί έναν «νεοαρχαϊκό χώρο», στον οποίο το ζητούμενο δεν είναι η στροφή προς το παρελθόν (Bratich, 2024, p. 3). Αντίθετα, οι ομάδες, σε αυτόν τον διαδικτυακό χώρο, ενεργούν στο παρόν και στόχο έχουν να αναδιαμορφώσουν την πραγματικότητα, κάτι που εντοπίζεται και στον φασισμό (ο. α.). Στον φασισμό, συγκεκριμένα, εμπεριέχεται ο μύθος της αναγέννησης και απώτερος στόχος είναι η επανάσταση σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας (Griffin,

1996 in Bratich, 2024, p. 2). Στην ανδρόσφαιρα, επίσης, εντοπίζονται ομαδοποιήσεις «αδελφοτήτων» κατά τα πρότυπα της πατριαρχίας, που μέσα στην κουλτούρα τους εμπεριέχονται «μακροχρόνιες τελετές μύησης», οι οποίες είναι θεμελιώδεις και στον φασισμό (Bratich, 2024, p. 2). Ο φασισμός, δε, είτε στην παλιά του μορφή, είτε στη σύγχρονη, «έχει μέσα στον πυρήνα του την πνευματική ανανέωση του ανδρισμού» (ο. α.). Αξίζει να σημειωθεί ότι και στον «νεοαρχαϊσμό» της ανδρόσφαιρας, επίσης, υπάρχει η διαδικασία της «επανανδροποίησης» μέσα από την αναβίωση της πατριαρχίας και σύμφωνα με τα πατριαρχικά πρότυπα (ο. α.).

Η ανδρόσφαιρα δεν είναι απλά ένας αριθμός υποκουλτούρων και φόρουμ ή μόνο ένα υποσύνολο του διαδικτύου (Banet- Weiser & Miltner, 2016 in Bratich, 2024, p. 9). Πολύ περισσότερο, η ανδρόσφαιρα συνδέεται με την εξάπλωση «του διεθνικού ανδρισμού και του δικτυωμένου μισογυνισμού (ο. α.). Σύμφωνα, δε, με την Federici, στην ανδρόσφαιρα, με την αναβίωση των πατριαρχικών προτύπων και τις δυνατότητες των νέων τεχνολογικών εξελίξεων, διεξάγεται ο πόλεμος εναντίον των γυναικών σε ένα ευρύτερο επίπεδο (2018 in Bratich, 2024, p. 11). Μάλιστα, ο πόλεμος εναντίον των γυναικών επιτρέπει, στον «ανδρικό δεσμό» να αναδειχθεί και «στην νεοαρχαϊκή κουλτούρα της ανδρόσφαιρας να λατρευτεί» (Bratich, 2024, p. 10).

Ο Ironwood έχει καταγράψει τις ομαδοποιήσεις που εντοπίζονται στο διαδικτυακό χώρο της ανδρόσφαιρας, οι οποίες αποτελούν εκφράσεις της τοξικής αρρενωπότητας (2013 in Tomkinson et al., 2020, p. 2). Θα αναφέρουμε παρακάτω ενδεικτικά κάποιες από αυτές. Θα ασχοληθούμε, όμως, ιδιαίτερα με την κοινότητα των incels γιατί τα μέλη της ενστερνίζονται ακραίες και βίαιες, μισογυνιστικές ιδεολογίες (Witt, 2020, p. 4). Ακόμα περισσότερο, οι incels συνδέονται με μαζικές δολοφονίες και έχουν τραβήξει την προσοχή τόσο ακαδημαϊκής κοινότητας, όσο και των ΜΜΕ (ο. α.).

Στο διαδίκτυο λοιπόν, πάντα σύμφωνα με τον Ironwood, υπάρχει η ομάδα των «ακτιβιστών για τα ανδρικά δικαιώματα» που έχει ως κύριο ενδιαφέρον της τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα των ανδρών όπως και τη διασφάλιση τους από τους κινδύνους (Tomkinson, et.al., 2020, p. 3). Οι κίνδυνοι, δε, του ανδρισμού προέρχονται από τις γυναίκες φεμινίστριες, οι οποίες διεκδικούν την κυρίαρχη θέση του ανδρικού φύλου μέσα στην κοινωνία (ο. α.). Για να πετύχουν το σκοπό τους έχουν στραφεί εναντίον των ανδρών και τους κυνηγούν μέσα από τις θεσμικές θέσεις τις οποίες, πλέον, πολλές γυναίκες κατέχουν (ο. α.).

Επιπροσθέτως, στην ανδρόσφαιρα διακρίνεται και η ομάδα «των ανδρών που ακολουθούν το δικό τους δρόμο», οι οποίοι είναι «ετεροκαθοριστικοί» και η σχέση που έχουν με τις γυναίκες είναι καθαρά εργαλειακή (ο. α). Χρησιμοποιούν τις γυναίκες μόνο για τη σεξουαλική επαφή. Το κύριο ενδιαφέρον τους είναι η καριέρα τους και δεν σκέφτονται τον γάμο και την οικογένεια (ο. α).

Στις ομάδες της ανδρόσφαιρας εντοπίζονται και «τα καμάκια», που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «συλλέκτες γυναικών» (Green et al., 2023, p. 2). Πιο συγκεκριμένα, «τα καμάκια» μοιράζονται με άλλους άνδρες τις δικές τους επιτυχημένες τεχνικές στην κατάκτηση των γυναικών με σκοπό αποκλειστικά την ερωτική πράξη. Οι εν λόγω τεχνικές όμως θα πρέπει να επισημανθεί ότι σχετίζονται λίγο έως πολύ με την άσχημη μεταχείριση και υποτίμηση των γυναικών (ο. α.). Μπορούμε σε αυτές τις κοινότητες να αναφέρουμε και «τους παραδοσιακούς συντηρητικούς χριστιανούς», που προασπίζουν όλες τις συντηρητικές θέσεις για την οικογένεια, τον γάμο και τη θέση των γυναικών, όπως και «τους σοφούς ηλικιωμένους άνδρες», οι οποίοι τίθενται με σθένος υπέρ των ανδρών, που η αξία τους έχει υποβαθμιστεί, εξαιτίας της επικράτησης του φεμινιστικού κινήματος κ.ά. (Tomkinson, et.al., 2020, p. 3).

Μέσα στις ομάδες της ανδρόσφαιρας, την πιο διακριτή θέση έχουν οι incels, οι οποίοι είναι ορκισμένοι άγαμοι και στρέφονται εναντίον των γυναικών, γιατί τις θεωρούν υπεύθυνες για την έλλειψη σεξουαλικής ζωής τους (Hoffman and Ware, 2020 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 104). Η διαδικτυακή κοινότητα των incels συνδέεται με ακραίες και βίαιες, μισογυνιστικές ιδεολογίες (Witt, 2020, p. 4). Επιπροσθέτως, οι ίδιοι οι incels έχουν επισημάνει κατά καιρούς το κοινό τους ενδιαφέρον με το πολιτικό κίνημα alt right για τις «παραδοσιακές αξίες» και μάλιστα έχουν προτείνει την ένωση δυνάμεων με αυτό (Green et al., 2023, p. 11). Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο το πολιτικό κίνημα alt right, όσο και οι incels, αποδίδουν όλα τα δεινά της κοινωνίας στην αποδυνάμωση της πατριαρχίας. Κοινά χαρακτηριστικά της ιδεολογίας τους, δε, αποτελούν ο ρατσισμός και «η υπεροχή του λευκού άνδρα» (ο. α.).

Η ιδέα της κοινότητας των incels, παραδόξως, ανήκει σε μία γυναίκα, η οποία ήθελε να δημιουργήσει έναν διαδικτυακό χώρο για ανθρώπους που είχαν υιοθετήσει ως κύρια στάση τους «την ακούσια αγαμία= involuntary celibate», και από εκεί προκύπτει και το όνομα τους (Kassam, 2018 in Tomkinson, et.al., 2020, p. 3). Ωστόσο, τον όρο

«incel» έχει οικειοποιηθεί μια κοινότητα «ετεροκαθοριστικών» ανδρών, οι οποίοι για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν έχουν σεξουαλική ζωή, γιατί αδυνατούν να βρουν ερωτική σύντροφο (Sergeant Incel, 2017a, in Tomkinson, et.al., 2020, p. 12). Πιο συγκεκριμένα, δεν έχουν την αποδοχή και την αγάπη που χρειάζονται από τον γυναικείο πληθυσμό, είτε γιατί δε διαθέτουν μια ελκυστική εμφάνιση, είτε γιατί πάσχουν από κάποιο ψυχικό νόσημα (ο. α.). Αξίζει να σημειωθεί ότι η ωραία εξωτερική εμφάνιση θεωρείται «κοινωνικόσεξουαλικό» κεφάλαιο, που οι incels, εν προκειμένω, δεν κατέχουν ώστε να θεωρηθούν ηγεμονικοί αρσενικοί (Myketiak, 2016 in Menzie, 2020, p. 19). Δε διαθέτουν, επίσης, «σεξουαλική ικανότητα», η οποία στο «ηγεμονικό μοντέλο» άνδρα, παίζει σημαντικό ρόλο στην ενσάρκωση του ανδρισμού (Witt, 2020, p. 4). Ωστόσο, για την έλλειψη σεξουαλικής ζωής τους, επιρρίπτουν την ευθύνη στις γυναίκες και στους πιο χαρισματικούς άνδρες που είναι σεξουαλικά ελκυστικοί και με ευκολία βρίσκουν ερωτική σύντροφο (Sergeant, 2017b, in Tomkinson, et.al., 2020).

Οι incels, λοιπόν, τοποθετούνται στη «μη ηγεμονική αρρενωπότητα», και θεωρούνται, υποδεέστερης κατηγορίας πράγμα που λειτουργεί ανασταλτικά στην ερωτική τους ζωή (Nicholas & Agius, 2018, p. 52 in Tomkinson, et.al., 2020, p. 2). Ο Pyke λέει ότι τα μέλη της συγκεκριμένης κοινότητας κατασκευάζουν νέες μορφές «αληθινής» αρρενωπότητας για να καταφέρουν να ξεφύγουν από την «υποβαθμισμένη θέση τους» για αυτό και «απορρίπτουν τις ηγεμονικές ταυτότητες και τα ηγεμονικά ανδρικά σώματα» (1996, Witt, 2020, p. 7).

Σύμφωνα με τον Myketiak, οι incels «εξαπλώνουν τη γυναικοφοβία» σε όλους τους διαδικτυακούς χώρους που κινούνται (2016, Menzie, 2020, p. 4). Όταν λέμε «γυναικοφοβία», κατά τον ορισμό που δίνει ο Hoskin, εννοούμε «τη συστηματική υποτίμηση της θηλυκότητας και την προσπάθεια ρύθμισης αυτής» (2017β, 2019 in Menzie, 2020, p. 4). Στην «ηγεμονία του φύλου» η θηλυκότητα, σε σχέση με την αρρενωπότητα, βρίσκεται πάντα σε κατώτερη θέση και όταν, δε, ξεφεύγει από τα επιβεβλημένα πατριαρχικά μοντέλα πρέπει να «ρυθμιστεί» και να επανέλθει στην αποδεκτή της μορφή (Menzie, 2020, p. 6). Ο Hoskin, θεωρεί ότι οι incels, συγκεκριμένα, διακατέχονται από μία «μισογυνιστική γυναικοφοβία» (2017β, 2019 in Menzie, 2020, p. 12). Ωστόσο, ο μισογυνισμός που χαρακτηρίζει την κοινότητα των incels διαφέρει από τον συνήθη μισογυνισμό, που στρέφεται μόνο εναντίον των γυναικών (Tomkinson et al., 2020, p. 3). Οι incels στρέφονται, τόσο εναντίον των

γυναικών, όσο και εναντίον των ανδρών, θεωρώντας ότι όλη η σύγχρονη κοινωνία, ανεξαιρέτως, έχει διαφθαρεί από «τη γυναικεία σεξουαλική απελευθέρωση» και την οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών (ο. α.). Πιο συγκεκριμένα, τα μέλη της κοινότητας των incels, πιστεύουν ότι λόγω της σεξουαλικής απελευθέρωσης και της οικονομικής ανεξαρτησίας των γυναικών, οι ελκυστικές γυναίκες έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν, ως ερωτικούς συντρόφους τους, εξίσου ελκυστικούς άνδρες με αυτοπεποίθηση (ο. α.). Επομένως, οι ίδιοι, ως μη εμφανίσιμοι άνδρες μπαίνουν στο περιθώριο (ο. α.).

Για αυτούς τους λόγους, οι incels θεωρούν ότι σε παλαιότερες εποχές, που η κοινωνία ήταν διαφορετική, οι γυναίκες είχαν λιγότερες απαιτήσεις, όσον αφορά τα φυσικά προσόντα των ανδρών και βρίσκονταν περιορισμένες στο σπίτι, δε θα αντιμετώπιζαν εμπόδια στο να βρουν σύντροφο (Ironwood, 2013 in Tomkinson et al., 2020, p. 3). Επιθυμούν, λοιπόν, την επιστροφή σε ένα εξιδανικευμένο παρελθόν, όπου οι γυναίκες δεν ήταν σεξουαλικά και οικονομικά απελευθερωμένες, αναγκάζονταν να παντρευτούν, ήταν οικονομικά εξαρτημένες από τον σύζυγό τους, τον οποίο ικανοποιούσαν σεξουαλικά κατά αποκλειστικότητα (ο. α.). Επιζητούν, επίσης, στροφή «στα δεσποτικά συστήματα διακυβέρνησης όπου οι άνδρες έπαιρναν τις αποφάσεις» αποκλειστικά, για να επιστρέψουν οι γυναίκες πίσω στη «φυσική» τους θέση (Connell, 1987, 1995; Connell & Messerschmidt, 2005 in Menzie, 2020, p. 14). Θεωρούν ότι οι γυναίκες πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν «ζώα» και σαν «δημόσιος πόρος και η πρόσβαση σε αυτόν τον δημόσιο πόρο πρέπει να είναι δίκαιη για όλους (Futrelle, 2018a, in Witt, 2020, p. 7).

Στην «ετεροπατριαρχική αντίληψη», την οποία ενστερνίζονται οι incels, οι γυναίκες χρησιμοποιούνται ως κεφάλαιο και εξουσία (Hakim, 2011a, 2016b in Menzie, 2020, p. 3). Πιο συγκεκριμένα, η χρήση των γυναικών για την σεξουαλική ικανοποίηση οδηγεί στη συσσώρευση κοινωνικού κεφαλαίου (Witt, 2020, p. 4). Μέσω της σεξουαλικής πράξης, επιβεβαιώνεται η αρρενωπότητα και οι άνδρες αποκτούν κεφάλαιο (ο. α.). Σύμφωνα με την αντίληψη των incels, λοιπόν, τα σώματα των γυναικών αποτελούν δημόσιο αγαθό που τους αποστερείται (ο. α.). Θεωρούν ότι τους κλέβεται το φυσικό τους δικαίωμα στη συσσώρευση κοινωνικοσεξουαλικού κεφαλαίου, επειδή οι γυναίκες στη σύγχρονη εποχή έχουν αποκτήσει πολλά δικαιώματα και ελευθερίες (ο. α.). Επιπροσθέτως, οι ηγεμονικοί αρσενικοί συσσωρεύουν εις βάρος τους όλο το κεφάλαιο, πράγμα που δημιουργεί μια σεξουαλική ανισότητα (ο. α.). Έτσι, λοιπόν, οι incels

νώθουν δυσαρέσκεια και μίσος για τις γυναίκες και τους ευνοημένους άνδρες, γιατί θεωρούν ότι τους αποστερείται ένα φυσικό τους δικαίωμα άδικα και βρίσκονται σε μία θέση που δεν αξίζει στο φύλο τους ((Futrelle, 2018a, in Witt, 2020, p. 7).

Η Rush είχε μιλήσει για την «ασυνεπή κατάσταση» που μπορούν να βρεθούν οι άνθρωποι όταν νιώθουν ότι η θέση στην οποία βρίσκονται (κοινωνικά, οικονομικά, κ.ά.) δεν είναι αντάξια της θέσης, στην οποία αυτοί θεωρούν ότι θα έπρεπε να είναι (1967 in Green et al., 2023, p. 3). Αισθάνονται, λοιπόν, αδικημένοι και η «τοξική» πρακτική της βίας έρχεται ως αντίδραση στην αδικία που βιώνουν (ο. α.). Η διαπίστωση της Rush περί «ασυνεπούς κατάστασης» ισχύει και για τις εικονικές κοινότητες της ανδρόσφαιρας, όπως των incels, οι οποίες συσπειρώνονται γύρω από μία αίσθηση της αδικίας (ο. π.). Οι incels, εν προκειμένω, αισθάνονται αδικημένοι που βρίσκονται σε μία θέση κατώτερη από αυτή που αξίζει στο φύλο τους, επειδή δεν έχουν πρόσβαση στις γυναίκες, τις οποίες θεωρούν δημόσιο πόρο (Futrelle, 2018a, in Witt, 2020, p. 7). Από την «ασυνέπεια θέσης» των incels προκύπτει η βία ως μορφή «πολιτικής έκφρασης» και ως απάντηση για την αδικία που γίνεται εις βάρος τους (Green et al., 2023, p. 3).

Η κοινότητα των incels είναι μία κοινότητα αφύπνισης, στην οποία τα μέλη της συνειδητοποιούν πλήρως τις επιπτώσεις του φεμινισμού και την πλύση εγκεφάλου που έχουν δεχθεί από την κοινωνία, ώστε να αφήσουν τον πλήρη έλεγχο της ζωής τους στις γυναίκες (Green et al., 2023, p. 9.). Σε πρώτο στάδιο, τα νέα μέλη της κοινότητας, έχουν συναίσθηση της κοινωνικής τους περιθωριοποίησης, λόγω της έλλειψης σεξουαλικής ζωής και μπαίνουν στην κοινότητα για να αισθανθούν ασφάλεια και αποδοχή (Green et al., 2023, p. 9). Επιπροσθέτως, εντάσσονται στους incels έχοντας ήδη προκατάληψη ενάντια στις γυναίκες (ο. α.). Στην συνέχεια, ωστόσο, προχωρούν προς στον ενστερνισμό «φυλετικών, εθνοτικών, ταξικών» προκαταλήψεων της υποκουλτούρας των incels (ο. α.). Ακόμα περισσότερο, τα μέλη της κοινότητας απομονώνονται από το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον το οποίο θεωρούν πλέον ξένο, εφόσον δεν ανήκει στην κοινότητα (Daly & Reed, 2021 in Green et al., 2023, p. 9).

Πιο συγκεκριμένα, η κοινότητα των incels, όπως και άλλες κοινότητες με ανάλογες ριζοσπαστικές ιδεολογίες ακολουθεί μια κλίμακα τριών σταδίων ριζοσπαστικοποίησης, στην οποία, εάν κάποιος εμπλακεί, δύσκολα απομπλέκεται (Green & Fuller, 2023, p. 3). Η κλίμακα είναι εμπνευσμένη από την ταινία Matrix όπου

ο ήρωας, εάν ήθελε να ζήσει στην ψευδαίσθηση έπαιρνε «το μπλε χάπι», ενώ αν ήθελε να αφυπνιστεί και να ζήσει συνειδητά, έστω και σε μία σκληρή πραγματικότητα, έπαιρνε «το κόκκινο χάπι». Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην κουλτούρα των incels (ο. α.). Όσοι παίρνουν «το μπλε χάπι», αγνοούν τα δεινά που βιώνουν οι άνδρες εξαιτίας του φεμινισμού, ενώ όταν παίρνουν «το κόκκινο χάπι» αφυπνίζονται και έχουν ως εχθρούς τους τις γυναίκες και όσους δεν έχουν πάρει «το κόκκινο χάπι» (Green et al., 2023, p. 3). Ακολουθεί «το μαύρο χάπι», μαζί με την πλήρη αποδοχή της κουλτούρας των ομάδων και της αντίληψης ότι δεν υπάρχει λύση στα συστημικά προβλήματα (Green et al., 2023, p. 14). Η βία, τότε, αποτελεί τη μόνη λύση. Το «μαύρο χάπι», λοιπόν, σημαίνει ουσιαστικά την οριστική απώλεια της ελπίδας ότι μπορεί να αλλάξει η κοινωνία μέσω της διαδικασίας αφαίρεσης της εξουσίας από τις γυναίκες (ο. α.). Αποτελεί, δε, μία έκκληση για δράση (ο. α.). Μόλις οι incels αποδεχτούν την ανικανότητά τους να αλλάξουν την κοινωνία, όπως εκείνοι θα ήθελαν, αυξάνουν «την εξτρεμιστική ρητορική τους και τις εκκλήσεις για βία, τόσο σε προσωπικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο» (ο. α.).

Η διαδικασία ριζοσπαστικοποίησης των incels, λοιπόν, καταλήγει σε μία ιδεολογία που εγκρίνει και υποστηρίζει τη βία στο όνομα της ομάδας (ο. α.). Η βία, δε, είναι η απάντηση στην αδικία του συστήματος και στρέφεται εναντίον των εχθρών, αλλά και εναντίον του ίδιου του εαυτού τους (Green et al., 2023, p. 14). Κατά αυτόν το τρόπο, εξηγούνται οι αυτοκτονίες των ίδιων των δραστών μετά τις μαζικές δολοφονίες, οι οποίες έχουν συνδεθεί με την κοινότητα των incels και έχουν τραβήξει την προσοχή τόσο ακαδημαϊκής κοινότητας, όσο και των MME (Witt, 2020, p. 4).

Η ριζοσπαστικοποίηση της κοινότητας των incels, άρχισε το 2014 και βρίσκεται υπό εξέλιξη, καθώς τα βίαια περιστατικά που προέρχονται από τα μέλη της, συνεχώς αυξάνονται (Hoffman, 2020; Vox, 2019 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 104). Πιο συγκεκριμένα, στην Καλιφόρνια το 2014, πρώτος ο incel, Eliot Rodger, σκότωσε 6 ανθρώπους, τραυμάτισε 14 και κατόπιν αυτοκτόνησε (Rodger, 2019 in Menzie, 2020, p. 4). Προηγουμένως, δε, είχε δολοφονήσει τους συγκατοίκους του και είχε αφήσει ένα «μανιφέστο», το “My twisted world: The story of Eliot Rodger”, στο οποίο, εξωράιζε και δικαιολογούσε την πράξη του (Tomkinson, et.al., 2020, p. 1). Ο Rodger έχει σχεδόν αγιοποιηθεί από την κοινότητα Incels και το «μανιφέστο» του θεωρείται ιερό (ο. α.). Ενδεικτικά, επίσης, να πούμε ότι, το παράδειγμα του ακολούθησε στο Toronto στις 23/04/2018 ο Alek Minassian, σκοτώνοντας με το φορτηγό του 10 ανθρώπους και

τραυματίζοντας άλλους 16 (ο. α.). Είχαν προηγηθεί δημοσιεύσεις του στο fb, στις οποίες αναφερόταν στον Rodger και στην επανάσταση των incels, αποκαλώντας τον μάλιστα «κυρίαρχο τζέντλεμαν» (ο. α.).

Οι incels χρησιμοποιούν τη βία εναντίον των πολιτών ως πολιτική δήλωση (Tomkinson, et.al., 2020, p. 1). «Οι επιθέσεις τους, δε, αποτελούν ένα παράδειγμα βίαιου εξτρεμισμού» (ο. α.). Ωστόσο, πρόκειται για «μισογυνιστική βία» και το δημοκρατικό σύστημα δεν έχει αναπτύξει μηχανισμούς για την καταπολέμησή της. Πιο συγκεκριμένα, «η μισογυνιστική βία» αντιμετωπίζεται ως «ιδιωτικό ζήτημα» και υπάρχει αδυναμία στη θέσπιση νόμων ώστε να αντιμετωπιστεί ως απειλή για τη δημόσια ασφάλεια και ειρήνη (Tomkinson, et.al., 2020, p. 6). Με την ένταξη, όμως, της βίας των incels στον «βίαιο εξτρεμισμό», δίνεται η δυνατότητα να αντιμετωπιστεί ως δημόσιος κίνδυνος για την κοινωνία και να υιοθετηθούν πολιτικές για την εξάλειψη της (ο. α.).

Κλείνοντας, όσον αφορά την «ανδρόσφαιρα», σύμφωνα με τη Siaperca, μέσα σε αυτόν τον χώρο, η διαδικτυακή βία εναντίον των γυναικών επεκτείνεται συνεχώς και βλέπουμε «μια επανάληψη του κυνηγιού των μαγισσών σε δικτύωση και πολυτροπικότητα» (2019 in Bratich, 2024, p. 11). Πιο συγκεκριμένα, «στην εποχή του τεχνοκαπιταλισμού», όπου κλέβεται η εργασία των γυναικών και υποτιμούνται οι γνώσεις και η συνεισφορά τους, «η εικονική γυναικεία παρουσία απαγορεύεται σε κάποιους διαδικτυακούς χώρους, όπως κάποτε απαγορευόταν οι γυναίκες να συμμετέχουν στη δημόσια σφαίρα» (ο. α.). Κατά τη Federici, δε, στην ανδρόσφαιρα, με την αναβίωση των πατριαρχικών προτύπων και τις δυνατότητες των νέων τεχνολογικών εξελίξεων, διεξάγεται ένας πόλεμος εναντίον των γυναικών και μάλιστα σε ευρύτερο επίπεδο (2018 in Bratich, 2024, p. 11). Στην «ανδρόσφαιρα», δηλαδή, συμβαίνει «ένας εικονικός πόλεμος κατά των γυναικών» (Sugiura, 2021 in Bratich, 2024, p 11). Στην πραγματική ζωή, όμως, δε μπορούμε να ξέρουμε ποιοι ανήκουν στις διαδικτυακές ομάδες της «ανδρόσφαιρας» ή ποιοι βρίσκουν ενδιαφέρουσες τις απόψεις τους για το γυναικείο φύλο. Ωστόσο κυκλοφορούν ανάμεσά μας. Εκείνο, όμως, που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι έξω από το διαδικτυακό χώρο, τα περιστατικά έμφυλης βίας και ακόμα περισσότερο, η ακραία της μορφή, «οι γυναικοκτονίες», αυξάνονται ανησυχητικά (Mishra, 2022). Μπορούμε να πούμε ότι κυρίως στην πραγματική ζωή οι γυναίκες αντιμετωπίζουν κινδύνους εξαιτίας του

φύλου τους. Αμέσως παρακάτω θα μιλήσουμε εκτενέστερα για αυτό το παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα «της γυναικοκτονίας».

Κεφάλαιο 5^ο

Το παγκόσμιο φαινόμενο της γυναικοκτονίας

5.α. Γυναικοκτονία,, η ακραία μορφή έμφυλης βίας

Η έμφυλη βία και η σεξουαλική βία στις δυτικές κοινωνίες αποδίδεται ως «πρόβλημα αρρενωπότητας» και συνήθως οι μελέτες φύλου αντιλαμβάνονται τις εκδηλώσεις αυτού του φαινομένου ως «τοξική αρρενωπότητα» (Posadas, 2017, p. 178). Σύμφωνα με όσα έχουμε ήδη αναφέρει στα προηγούμενα κεφάλαια, η προσφυγή στη βία αποτελεί έναν τρόπο επιβεβαίωσης της ανδρικής ταυτότητας και δύναμης, πράγμα που καθιστά την αρρενωπότητα «τοξική» (Kauffman, 1997, 1993 in Seidler, 2018, p. 41). Επιπροσθέτως, η δύναμη των ανδρών επάνω στις γυναίκες έχει «κανονικοποιηθεί», γιατί ως προϊόν πατριαρχίας αναπαράγεται μαζί της από την κοινωνία, ακόμα και από τις ίδιες τις γυναίκες και αυτό συντελείται μέσω «της εσωτερικευμένης καταπίεσης τους» (Gangoli, 2017 in Kanbur et al., 2020, p. 444). Θα πρέπει, βέβαια, να διευκρινιστεί ότι οι περισσότεροι άνδρες δεν υιοθετούν «τοξικές» πρακτικές (Eliot, 2017, p. 2). Ωστόσο, οι περισσότερες γυναίκες τις φοβούνται και προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους ώστε να τις αποφύγουν, σε όλους τους χώρους που κινούνται (ο. ά.). Σύμφωνα με την Gray, δε, οι γυναίκες μπορεί να υιοθετήσουν παρωχημένους ρόλους φύλου, ζώντας με το «εσωτερικευμένο ανδρικό βλέμμα» και μετρώντας τον εαυτό τους σε σχέση με την ανδρική αποδοχή (2021, p. 48). Αυτό συμβαίνει γιατί οι γυναίκες κοινωνικοποιούνται μαθαίνοντας να αποδίδουν αξία στον εαυτό τους σύμφωνα με την «ανδρική οπτική», πράγμα που μπορεί να αφήσει περιθώριο σε τοξικές πρακτικές, όπως η σωματική και σεξουαλική βία, ο καταναγκασμός και ο έλεγχος (ο. α.). Ωστόσο, αυτός δεν είναι ο κανόνας που ισχύει για όλες τις γυναίκες (ο. α.).

Σύμφωνα με τον Seidler, οι άνδρες μπορεί είτε να ταυτιστούν με τους πατεράδες τους, εάν εκείνοι ασκούσαν βία στη μητέρες τους και να καταφύγουν και εκείνοι στη βία εναντίον των συντρόφων τους, είτε να καταδικάσουν τέτοιες συμπεριφορές (2006, p. 41). Επιπροσθέτως, οι άνδρες που συνηθίζουν να ασκούν βία στις γυναίκες αισθάνονται την ανάγκη κάθε φορά που το κάνουν να πουν ότι θα είναι η τελευταία αλλά πάντα ξανασυμβαίνει και μάλιστα σε χειρότερο βαθμό (ο. α.). Έτσι, λοιπόν, σταδιακά μπορεί να φτάσουν στα άκρα (ο. α.).

«Οι γυναικοκτονίες» αποτελούν ένα παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο και μάλιστα το ποσοστό των περιπτώσεων όπου ο δράστης είναι ένα «οικείο» πρόσωπο ή μέλος της οικογένειας, αυξάνεται ανησυχητικά (Kanbur et al., 2020, p. 445). Μετά την παγκόσμια υγειονομική κρίση (COVID), δε, αυξήθηκαν σε όλον τον κόσμο τα περιστατικά έμφυλης βίας και ο αριθμός των γυναικοκτονιών (ο. α.). Πιο συγκεκριμένα, τα προβλήματα που προήλθαν από τα μέτρα αντιμετώπισης της πανδημίας, όπως το κλείσιμο επιχειρήσεων, η αύξηση των οικονομικών πιέσεων και της ανεργίας, δημιούργησαν σε κάποιες περιπτώσεις, οικονομική ανασφάλεια και εντάσεις μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον (ο. α.). Ακόμα περισσότερο, ο υποχρεωτικός εγκλεισμός στο σπίτι, με ελάχιστες διεξόδους εκτόνωσης της έντασης, οδήγησαν σε αύξηση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας και του αριθμού γυναικοκτονιών παγκοσμίως (ο. α.). Σύμφωνα με την Brannon, υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός θανάτων γυναικών παγκόσμια που ανέρχεται σε εκατομμύρια που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως «γυναικοκτονίες» (2021, p. 2).

Ο όρος «γυναικοκτονία» εισήχθη πρώτη φορά από την κοινωνιολόγο Russel το 1976 «στο Πρώτο διεθνές δικαστήριο εγκλημάτων κατά των γυναικών», ορίζοντας τον ως «η δολοφονία γυναικών από άνδρες επειδή είναι γυναίκες» (Knap, 2021, p. 192). Με την πάροδο του χρόνου προστέθηκαν και άλλα στοιχεία στον ορισμό όπως «η μισογυνιστική δολοφονία γυναικών από άνδρες» (Russel & Radford, 1992 in Brannon 2021, p. 2) και «όλες οι μορφές σεξιστικής δολοφονίας γυναικών από άνδρες» (Russel & Hermes, 2001 in Brannon 2021, p. 2).

Η Brannon, ωστόσο, θα δώσει έναν πιο λεπτομερή ορισμό για τον όρο της γυναικοκτονίας, λέγοντας ότι πρόκειται «για τη δολοφονία γυναικών από άνδρες, που προκαλείται σε σημαντικό βαθμό, φανερά ή έμμεσα, από την ανδρική υπεροχή, τη μισογυνία, τους πατριαρχικούς κανόνες, νόμους, πράξεις ή την αίσθηση του δικαιώματος, της ανωτερότητας» και της πεποίθησης των ανδρών ότι οι γυναίκες είναι ιδιοκτησίας τους (2021, p. 2). Υπάρχουν βέβαια πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί που δίνουν διαφορετική έμφαση στους μηχανισμούς που συμβάλλουν «στη γυναικοκτονία», ωστόσο όλοι συμφωνούν με «το ρόλο του φύλου» στην τέλεση της (Gibbon & Walkate, 2023, p. 246).

Ο ΟΗΕ, το 2012, πρώτος με «τη Διακήρυξη της Βιέννης για τις γυναικοκτονίες», αναγνώρισε διαφορετικά είδη γυναικοκτονίας όπως δολοφονία γυναίκας: «ως

αποτέλεσμα μισογυνισμού», «για λόγους τιμής» (Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο Ηνωμένων Εθνών, 2012 in EIGE, 2024). Επίσης, δολοφονία γυναικών: «στο πλαίσιο ενόπλων συγκρούσεων», «για λόγους που συνδέονται με την προίκα», «εξαιτίας σεξουαλικού προσανατολισμού τους και της ταυτότητας φύλου τους», «εξαιτίας του φύλου», «σε περιπτώσεις που συνδέονται με τον ακρωτηριασμό γυναικείων οργάνων», «κατηγορούμενων για μαγεία», «συνδεόμενες με συμμορίες, οργανωμένο έγκλημα, εμπόριο ναρκωτικών, εμπορία γυναικών και κοριτσιών» (ο. α.).

Σύμφωνα με τον Mishra, η γυναικοκτονία αποτελεί ένα «κοινωνικοπολιτικό φαινόμενο» που ενσωματώνει μέσα στην εννοιολόγησή του την πατριαρχία, τον σεξισμό και στρέφει την προσοχή στο ευρύτερο ζήτημα «της ανδρικής υπεροχής, κυριαρχίας και του ελέγχου των ανδρών επάνω στις γυναίκες» (2022, p. 6). Επιπροσθέτως, επειδή αποτελεί έμφυλη βία και σχετίζεται με το πατριαρχικό σύστημα, πρέπει να επισημανθεί «η τάση των ανδρών να προστατεύουν τις κοινωνικές σχέσεις της πατριαρχίας» που τους δίνουν τη δυνατότητα να διατηρούν την υπεροχή τους (ο. α.). Όταν, λοιπόν, μιλάμε για την αύξηση των γυναικοκτονιών, εννοούμε ότι αυξάνεται η χρήση μιας πατριαρχικής πρακτικής, η οποία θανατώνει τις γυναίκες επιβεβαιώνοντας την κατωτερότητάς τους, υπέρ της ανδρικής υπεροχής (Mishra, 2022, p.7).

Επιπροσθέτως, φεμινιστικές έρευνες δεκαετιών, έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι οι γυναικοκτονίες και οι διάφορες μορφές ανδρικής βίας κατά των γυναικών, δεν αποτελούν «μεμονομένα περιστατικά» (Dawson et.al., 2024, p. 312). Αντιθέτως, αυτές οι πράξεις, «αντιπροσωπεύουν πολιτισμικά πρότυπα στάσεων και συμπεριφορών που οδηγούνται από τον ατομικό και συστημικό μισογυνισμό» και τονίζουν ότι οι άνδρες είναι «ανώτεροι από τις γυναίκες» (ο. α.). Όσον αφορά τους άνδρες, στο προνομιακό περιβάλλον του πατριαρχικού συστήματος, εκπαιδεύονται να είναι ισχυροί και «αναπτύσσουν την τάση να εκμεταλλεύονται, να κακοποιούν και να κακομεταχειρίζονται τις γυναίκες» (Mishra, 2021, p. 6). Η γυναικοκτονία, λοιπόν, έχει μέσα της «την ιδεολογία του σεξισμού» (Mishra, 2021, p. 9).

5.β. Δράσεις για την εξάλειψη του κοινωνικού προβλήματος «της γυναικοκτονίας»

Οι δράσεις για την αντιμετώπιση του κοινωνικού προβλήματος, της γυναικοκτονίας, εντάσσονται μέσα στο γενικό πλαίσιο αντιμετώπισης των έμφυλων ζητημάτων για τα οποία υπήρξε μεγάλη αφύπνιση παγκοσμίως, μετά το κίνημα MeToo (Kogiou, 2025, p. 1). Πιο συγκεκριμένα, ο όρος MeToo χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2006, από την ακτιβίστρια, Tarana Burke, η οποία έδωσε ορατότητα στο θέμα της έμφυλης, σεξουαλικής βίας (Murphy, 2013, p. 63). Η Tarana Burke θέλησε τότε να τονίσει την ανάγκη της ευαισθητοποίησης της κοινωνίας και της πολιτείας για θέματα σεξουαλικής βίας (ο. α.). Ωστόσο, το Metoo, ως κίνημα καταγγελιών σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης, ξεκίνησε στις 17/10/2017, από την ακτιβίστρια ηθοποιό, Alyssa Milano. Πιο συγκεκριμένα, η Alyssa Milano παρακίνησε με μια δημοσίευσή της τους ακολούθους της στο Twitter (X), να δηλώσουν χωρίς φόβο, εάν έχουν υποστεί «παρενόχληση ή κακοποίηση», γράφοντας MeToo, ως απάντηση στη δημοσίευσή της (Kogiou, 2025, p. 2). Το παράδειγμά της ακολούθησαν πολλές διασημότητες, το hashtag #Metoo χρησιμοποιήθηκε σε διάφορες χώρες και το κίνημα Metoo πήρε παγκόσμιες διαστάσεις (ο. α.). Ο ρόλος των ΜΜΕ, δε, στην εξάπλωση του κινήματος παγκοσμίως, υπήρξε εξαιρετικά σημαντικός (Kogiou, 2025, p. 3).

Το 2017, επίσης, μαζί με την πυροδότηση του κινήματος Metoo και μετά από κάλεσμα του ΟΗΕ, δημιουργήθηκαν «παρατηρητήρια γυναικοκτονιών» σε όλον τον κόσμο. Σκοπός των παρατηρητηρίων ήταν η συλλογή δεδομένων που θα βοηθούσαν τις κυβερνήσεις ώστε να νομοθετήσουν σχετικά με το θέμα (ACUNS, 2017 in Gibbon & Walkate, 2023, p. 238). Άλλος στόχος, δε, ήταν να κερδηθεί η υποστήριξη «του κοινού» και να καλυφθεί το ζήτημα με έρευνες και μέτρα πρόληψης (ο. α.).

Η γυναικοκτονία, πλέον, αποτελεί παγκόσμιο δείκτη προόδου σχετικά με την ανισότητα φύλου και τη βία. Οι δείκτες, για τη μέτρηση της γυναικοκτονίας, έχουν διαμορφωθεί από τον συναγωνισμό μεταξύ στρατηγικών για την ισότητα των φύλων, που δίνουν έμφαση, είτε στον οικουμενισμό, είτε στην ιδιαιτερότητα (Walby, 2023). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Malik, στον ΟΗΕ είχε επικρατήσει η αντίληψη ότι με την οικουμενική προσέγγιση της ανθρωπότητας, θα μπορούσε να ευδοκιμήσει ο αγώνας για την ισότητα (1996 in Walby, 2023). Ωστόσο, αυτή η αντίληψη πλέον αμφισβητείται, γιατί με την οικουμενική προσέγγιση δεν αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά τα θιγόμενα δικαιώματα συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων

(Walby, 2023). Η ιδιαίτερη προσέγγιση, ως ανταγωνιστική της οικουμενικής, στοχεύει να δώσει ορατότητα σε συγκεκριμένα δικαιώματα ομάδων (ο. ά.). Για παράδειγμα, στην περίπτωση των γυναικών, δίνεται ορατότητα στα ανθρώπινα δικαιώματά τους, τα οποία παραβιάζονται από την άσκηση βίας εις βάρος τους (ο. ά.). Από αυτές τις ανταγωνιστικές προσεγγίσεις προκύπτει και το ερώτημα, εάν οι γυναικοκτονίες θα πρέπει να διακρίνονται από τις ανθρωποκτονίες (οικουμενισμός). Όπως, επίσης, προκύπτει και ο προβληματισμός, εάν οι στρατηγικές για την ισότητα φύλου θα πρέπει να δίνουν κέντρο βάρους στις γυναίκες, (ιδιαιτερότητα), ή αν, τόσο το φύλο, όσο και οι διασταυρούμενες ανισότητες (οικουμενισμός), θα πρέπει να ενσωματώνονται στους δείκτες μέτρησης της βίας (Brunch, 1991 in Walby, 2023). Λέγοντας, δε, διασταυρούμενες ανισότητες εννοούνται, για παράδειγμα, οι φυλετικές ή οι ταξικές ανισότητες, που ενδεχομένως υπάρχουν, πέρα από την ανισότητα φύλου. Ωστόσο, και οι δύο στρατηγικές έχουν κοινό στόχο τους, το φύλο να αποκτήσει πρωταρχικό ρόλο, στην ανάλυση της βίας (Walby, 2023).

Υπάρχουν πέντε διαστάσεις του φύλου που σχετίζονται με τη βία. Συγκεκριμένα, πρόκειται για το φύλο του θύματος, το φύλο του δράστη, τη σχέση θύματος με το δράστη, τη σεξουαλική διάσταση της πράξης και το κίνητρο φύλου (ο. ά.). Το γεγονός ότι δεν εμφανίζονται και οι πέντε διαστάσεις στους δείκτες μέτρησης της γυναικοκτονίας, προκαλεί την αμφισβήτηση της κατασκευής τους (ο. ά.). Για αυτό, λοιπόν, υπάρχει συζήτηση για το αν το φύλο του θύματος αρκεί για να χαρακτηριστεί μια δολοφονία γυναίκας ως γυναικοκτονία ή αν χρειάζονται και άλλες διαστάσεις φύλου (Corradi et al., 2016 in Walby, 2023). Ή, ακόμα, εάν το έμφυλο κίνητρο πρέπει οπωσδήποτε να ληφθεί υπόψιν. Εάν, δηλαδή, οι γυναίκες σκοτώνονται, γιατί απλά είναι γυναίκες (Radford & Russel, 1998 in Walby, 2023).

Υπάρχει νομική αναγνώριση του όρου γυναικοκτονία σε ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής και «του Παγκόσμιου Νότου» (Dawson et.al., 2024, p. 311). Ωστόσο, σε ισχυρά κράτη που επηρεάζουν τις παγκόσμιες εξελίξεις, όπως για παράδειγμα οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, ο Καναδάς κ. ά., δεν έχει αναγνωριστεί ο όρος δημόσια (ο. ά.). Επιπροσθέτως, δεν υπάρχει και ενιαίος ορισμός για όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και παγκόσμια, όπως δεν υπάρχει και κοινός τρόπος καταμέτρησης των γυναικοκτονιών, πράγμα που δυσκολεύει την αξιολόγηση της φύσης και της έκτασης του φαινομένου. Διαφέρουν επίσης και οι σχετικοί νόμοι ανά κράτος (Fitz- Gibbon & Walkate, 2023, p. 239). Έτσι λοιπόν, για παράδειγμα, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ

«για την καταπολέμηση των ναρκωτικών και του εγκλήματος», το 2022 το 55% των γυναικών που δολοφονήθηκαν από άνδρες χαρακτηρίζονται ως «γυναικοκτονίες» ενώ για το υπόλοιπο 45% δεν υπήρχαν στοιχεία για να δείξουν τη σχέση με το φύλο (Dawson, et.al., 2024, p. 309). Συν τοις άλλοις, όσον αφορά περιθωριοποιημένες κοινότητες, οι θάνατοι γυναικών δεν υπάρχουν στα επίσημα δεδομένα (ο. α.). Υπάρχουν λοιπόν αόρατες «γυναικοκτονίες» (ο. α.).

Ο όρος «γυναικοκτονία» είναι γενικά αμφισβητούμενος, όπως και τα αποτελέσματα της χρήσης του. Αμέσως παρακάτω θα αναφερθούμε στη συζήτηση γύρω από αυτόν.

5.γ. Κριτική γύρω από τη χρήση του όρου «γυναικοκτονία»

Υπάρχει αμφισβήτηση του όρου γυναικοκτονία και της χρησιμότητάς του. Για παράδειγμα κάποιοι μελετητές θεωρούν ότι «οι γυναικοκτονίες» δεν θα έπρεπε να αποτελούν ένα ξεχωριστό πεδίο μελέτης γιατί το ποσοστό των ανδρών ως θύματα στις ανθρωποκτονίες είναι μεγαλύτερο από των γυναικών (Knap, 2021, p. 192). Επίσης, υπάρχει και η άποψη ότι οι γυναικοκτονίες δε θα έπρεπε να διακρίνονται από τις ανθρωποκτονίες, γιατί αυτό αποτελεί μια αρνητική διάκριση για τις γυναίκες, οι οποίες με αυτόν τον τρόπο δε συγκαταλέγονται στην κατηγορία των ανθρώπων (ο. α.).

Ο αντίλογος σε αυτό είναι ότι οι γυναικοκτονίες, ως ξεχωριστό πεδίο μελέτης στοχεύει να επισημάνει τις κοινωνικές συνθήκες και τη γυναικεία καταπίεση, που προέρχονται από το πατριαρχικό σύστημα και οδηγούν σε δολοφονίες γυναικών. Να επισημάνει, δηλαδή, τα δομικά αίτια του κοινωνικού προβλήματος (Knap, 2021, p.192). Συν τοις άλλοις, η χρήση του όρου «γυναικοκτονία» έχει αυξηθεί παγκοσμίως με σκοπό να επικεντρωθεί η προσοχή στο γιατί και στον τρόπο που δολοφονούνται οι γυναίκες (Dawson & Vega, 2023 in Dawson et.al., 2024, p. 309).

Μέχρι πρόσφατα οι γυναικοκτονίες συμπεριλαμβάνονταν στις ανθρωποκτονίες, ενώ κάποιες μορφές γυναικοκτονιών χαρακτηρίζονταν «δολοφονίες τιμής», «δολοφονίες συζύγων», «εξωκτονίες» ή απλά «ακραία μορφή βίαιης, ανδρικής συμπεριφοράς» (Weil, 2016 in Weil et.al., 2018, p. 8). Έτσι όμως συσκοτιζόνταν τα χαρακτηριστικά που είχαν σχέση με το φύλο ενώ αντίθετα με την υιοθέτηση του όρου «γυναικοκτονία», ένα έμφυλο, παγκόσμιο, κοινωνικό φαινόμενο απέκτησε ορατότητα (ο. α.). Επιπροσθέτως, καθώς η γλώσσα αποτελεί ένα εργαλείο που διαμορφώνει τον κόσμο

μας, είναι πολύ σημαντικό να ορίζεται κάθε τι σωστά και με συγκεκριμένο τρόπο, γιατί από τον ορισμό προκύπτουν και οι πιθανές λύσεις των ζητημάτων (Weil et.al., 2018, p. 18). Εν προκειμένω, έπρεπε να αναγνωριστεί ο ρόλος του φύλου σε αυτές τις δολοφονίες, να βρεθούν οι πραγματικές διαστάσεις του φαινομένου και να υπάρξουν οι ανάλογες πολιτικές για την αντιμετώπισή του (ο. ά.).

Υπάρχει επίσης και αμφισβήτηση των αποτελεσμάτων των δράσεων στην Ευρώπη και παγκοσμίως γύρω από το θέμα «των γυναικοκτονιών», με έρευνες, συλλογή δεδομένων και «την αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού μέσω των ΜΜΕ» (ο. α.). Έχει παρατηρηθεί ότι, ενώ η ευαισθητοποίηση μεγαλώνει με τη βοήθεια των ΜΜΕ, δεν έχει αποδειχθεί ότι με όλη αυτήν την ορατότητα του φαινομένου, οι γυναικοκτονίες έχουν μειωθεί (Weil et al., 2018, p. 3). Μάλιστα, κατά διάρκεια της πρόσφατης, υγειονομικής κρίσης (Covid), τα περιστατικά γυναικοκτονιών αυξήθηκαν παγκοσμίως (Kanbur et al., 2020, p. 445).

Ωστόσο, υπάρχουν διαφωνίες όσον αφορά την ευαισθητοποίηση του κοινού από τα ΜΜΕ, γιατί θεωρείται ότι τα μέσα δε χρησιμοποιούν τον όρο ευρέως, οπότε δεν επιτελούν το βασικό τους ρόλο, τον μηχανισμό ευαισθητοποίησης (Fairbairn et al. 2023 in Dawson et al. 2024, p. 311).

Αμέσως παρακάτω θα μιλήσουμε εκτενέστερα για το πως παρουσιάζονται οι περιπτώσεις γυναικοκτονιών από τα ΜΜΕ και πως παρουσιάζονται οι θύτες και τα θύματα. Είναι σημαντικό να δούμε που αποδίδουν συνήθως τα αίτια των γυναικοκτονιών τα ΜΜΕ και εάν σε αυτά τα περιστατικά αναγνωρίζουν τη σημαντική διάσταση του φύλου. Επίσης, είναι σημαντικό να δούμε ένα μέσο από τις παρουσιάσεις των θυτών και των θυμάτων προωθούνται τα έμφυλα στερεότυπα της πατριαρχίας.

5.δ. Πως παρουσιάζονται οι γυναικοκτονίες από τα ΜΜΕ

Έχει παρατηρηθεί ότι, ενώ το φύλο πρωτοστατεί στις περισσότερες περιπτώσεις γυναικοκτονιών, δε συζητείται συνήθως από τα ΜΜΕ (Greer, 2003, p. 4). Τα βίαια περιστατικά και η ακραία μορφή έμφυλης βίας, δε, αποδίδεται συνήθως «στον ρατσισμό, τον ριζοσπαστισμό, την ψυχική υγεία του δράστη ή τη δυνατότητα κατοχής όπλων» (ο. α.). Τα ΜΜΕ, μπορεί να αποδώσουν την αιτία τέτοιων πράξεων σε κάποια μορφή «τοξικής αρρενωπότητας», κι ας μη χρησιμοποιούν πάντα τον όρο αυτό

καθαυτό και να αναφέρονται, για παράδειγμα, στα «τοξικά» χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του δράστη (ο. α.).

Κατά τον Dillman, επίσης, τα ΜΜΕ όχι μόνο δεν ευαισθητοποιούν το κοινό σχετικά με το ζήτημα των γυναικοκτονιών, αλλά με την υπερεκπροσώπηση των νεκρών γυναικών το κοινό απευαισθητοποιείται στην έμφυλη βία, η οποία μάλιστα «κανονικοποιείται», αυξάνεται ο φόβος των γυναικών για το έγκλημα και «εμπορευματοποιούνται οι γυναικείες τραγωδίες» (2014, p.p. 122, 16, 132 in Vedric & Daitle, 2021, p. 34).

Συν τοις άλλοις, σύμφωνα με τον Greer, τα ΜΜΕ παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της εικόνας του εγκληματία από το κοινό και βοηθούν στη μείωση του κινδύνου «της θυματοποίησης» (2003, p. 4). Ωστόσο στον τρόπο που παρουσιάζονται τα θύματα και οι θύτες από τα ΜΜΕ αντικατοπτρίζονται και ενισχύονται οι κοινωνικές διαιρέσεις και «οι ανισότητες» και έτσι διαιωνίζονται «οι υπάρχουσες δομές εξουσίας και κυριαρχίας που τις συντηρούν» (Greer, 2017, p. 23).

Το πως παρουσιάζουν, επίσης, τα ΜΜΕ τους άνδρες και τις γυναίκες θύτες και θύματα, μπορεί να ενισχύσει ή να μειώσει τα έμφυλα στερεότυπα (Hensen et.al., 2016, p. 2). Για παράδειγμα, εάν οι γυναίκες παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ, αποκλειστικά στους παραδοσιακούς τους ρόλους, που τους θέλουν μόνο μέσα στο σπίτι και σε εξάρτηση με τους άνδρες (συζύγους, συντρόφους, κ.ά.), τότε προωθούνται τα έμφυλα στερεότυπα που τοποθετούν τη γυναίκα σε δεύτερο ρόλο στην κοινωνία (Hensen et.al., 2016, p. 6). Η γλώσσα, μάλιστα, που χρησιμοποιείται από τα ΜΜΕ παίζει σημαντικό ρόλο, γιατί την ίδια υιοθετούν και οι αναγνώστες στην αναπαράσταση των δολοφόνων και των θυμάτων τους (ο. α.). Όταν, για παράδειγμα, οι γυναίκες παρουσιάζονται ως αδύναμες σε σχέση με τους άνδρες, , αυτό περνάει και στους αναγνώστες με την αναπαραγωγή της γλώσσας. Αν, λοιπόν, αλλάξει η γλώσσα των μέσων στην παρουσίαση των φύλων, αυτό μπορεί να βοηθήσει προς την κατεύθυνση «της ίσης αντιμετώπισης ανδρών και γυναικών στους διάφορους κοινωνικούς ρόλους τους» (ο. α.).

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι γυναίκες- θύματα παρουσιάζονται με τρόπο που τους καταλογίζεται ευθύνη για τη θυματοποίησή τους (Meyers, 1997 in Jenney & Exner, 2018, p.p. 4, 5). Μπορεί για παράδειγμα, να τους αποδοθεί ευθύνη γιατί είχαν σχέση με το θύτη τους ή γιατί δεν προστάτευσαν τον εαυτό τους με κάποιο τρόπο, ώστε να μη βρεθούν στη θέση του θύματος .

Πέρα του γεγονότος, ότι τα θύματα μπορεί να θεωρηθούν, κατά κάποιο τρόπο, υπεύθυνα για τη θυματοποίησή τους, μπορεί να αναγνωριστεί ψυχική ασθένεια στους δράστες και το ακαταλόγιστο των πράξεων τους (Greer, 2003, p. 4). Επομένως, καταλαβαίνουμε ότι, αφενός οι γυναίκες θύματα δε μπορούν να υπερασπιστούν τον εαυτόν τους σε σχέση με τις ευθύνες που τους αποδίδονται, γιατί δε βρίσκονται εν ζωή και αφετέρου οι δράστες μπορεί να αντιμετωπιστούν με επιείκεια (Vebric & Little, 2021, p. 13).

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι οι γυναίκες θύματα στην παρουσίαση των ΜΜΕ διαγράφονται από υποκείμενα με δικαιώματα και ζωή και αντιμετωπίζονται ακριβώς μόνο ως θύματα και «πτώματα» (Vebric & Little, 2021, p. 3). Οι ζωές τους, λοιπόν, είναι ξεπερασμένες και γίνονται αντικείμενο «της προνομιακής» αφήγησης του δολοφόνου που τους αρνείται «την υποκειμενικότητά τους» (ο. α.).

Όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, η γυναικοκτονία αποτελεί ακραία μορφή έμφυλης βίας (Mishra, 2022) και η βία αποτελεί πρακτική της τοξικής αρρενωπότητας (Kauffman, 1997, 1993 in Seidler, 2018, p. 41). Τα ΜΜΕ, επίσης, αποδίδουν πολλές φορές τα περιστατικά γυναικοκτονιών σε κάποια μορφή «τοξικής αρρενωπότητας» (Greer, 2003, p. 4). Η έρευνα, λοιπόν, που θα ακολουθήσει θα αφορά ακριβώς αυτή τη σχέση της τοξικής αρρενωπότητας με το φαινόμενο της γυναικοκτονίας στον ελληνικό χώρο, στον οποίο οι επικρατούσες συνθήκες έχουν ιδιαιτερότητες. Πιο συγκεκριμένα, το κύριο ερευνητικό μας ερώτημα είναι το εξής: ποια είναι τα χαρακτηριστικά «της τοξικής αρρενωπότητας» στα προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό τύπο.

Αμέσως παρακάτω θα μιλήσουμε για τις ιδιαίτερες συνθήκες του ελληνικού χώρου όσον αφορά το θέμα των γυναικοκτονιών, οι οποίες μάλιστα προκάλεσαν το ενδιαφέρον μας για τη συγκεκριμένη έρευνα.

5.ε. Το φαινόμενο «των γυναικοκτονιών» στον ελληνικό χώρο

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει επίσημη αναγνώριση «της γυναικοκτονίας» και δεν περιλαμβάνεται στον ποινικό κώδικα, για αυτό και τα σχετικά περιστατικά εμπίπτουν σε διατάξεις που σχετίζονται με τις ανθρωποκτονίες (EIGE, 2022). Η ελληνική αστυνομία συλλέγει τα στοιχεία όσον αφορά τη σχέση θύματος και δράστη και κινείται

σύμφωνα με «τον νόμο περί οικογενειακής βίας», όπως ορίστηκε στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης το 2011. Εν προκειμένω, ως «ενδοοικογενειακή βία νοούνται όλες οι πράξεις σωματικής, σεξουαλικής ή οικονομικής βίας που συμβαίνουν εντός οικογένειας ή της οικιακής μονάδας ή ανάμεσα σε πρώην ή σε νυν συντρόφους, είτε ο αυτουργός διαμένει ή διέμενε στην ίδια κατοικία με το θύμα ή όχι (αριθμός 3, στοιχείο β, νόμος 3500/2006 in EIGE, 2022). Όπως καταλαβαίνουμε, στην Ελλάδα ενώ το φύλο παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, στις περιπτώσεις των δολοφονιών γυναικών παραμένει αφανές στοιχείο και έτσι συσκοτίζονται τα αίτια αυτών των πράξεων. Επιπροσθέτως, δεν επισημαίνεται η υποβαθμισμένη θέση των γυναικών και οι επικίνδυνες συνθήκες ζωής τους, πράγμα που σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο υφίσταται (Gibbon & Walkate, 2023, p. 246). Εφόσον, λοιπόν, δεν αναγνωρίζεται ο ρόλος του φύλου σε αυτές τις δολοφονίες, δε μπορούν να βρεθούν οι πραγματικές διαστάσεις του φαινομένου και να υπάρξει η ανάλογη «κοινωνική και πολιτική λύση», να εφαρμοστούν δηλαδή πολιτικές αντιμετώπισης και σχετική νομοθέτηση (Weil et.al., 2018, p. 18).

Σύμφωνα με το, Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου γυναικοκτονιών, ΕΤΕΠΓ, (2022), στην Ελλάδα, καθώς δεν υπάρχει επίσημη αναγνώριση του όρου, δεν υπάρχει και επίσημος φορέας που να συλλέγει δεδομένα και στη συνέχεια να τα αναλύει, ώστε να κατανοηθεί το φαινόμενο της γυναικοκτονίας. Ωστόσο, το ΕΤΕΠΓ κατόπιν μελέτης διαφόρων ηλεκτρονικών ειδησεογραφικών μέσων κατέγραψε ποσοτικά δεδομένα για τα έτη 2019, 2020, 2021, 2022 και 2023. Πρόκειται για γυναικοκτονίες που προβλήθηκαν από τα ΜΜΕ και είναι μόνο εκείνες που θεωρήθηκαν σημαντικές, ενώ κάποιες άλλες αποσιωπήθηκαν. Οπότε, αφενός δεν είναι ακριβής ο αριθμός των γυναικοκτονιών και αφετέρου δεν υπάρχουν διαθέσιμα μέχρι στιγμής στοιχεία από την ελληνική αστυνομία ώστε να τεκμηριωθούν τα δεδομένα. Ενδεικτικά να πούμε ότι, σύμφωνα με τη μελέτη του ΕΤΕΠΓ μέσα σε 5 χρόνια οι περιπτώσεις που αναφέρθηκαν από τα μέσα ήταν συνολικά 90 (ΕΤΕΠΓ, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023). Ωστόσο, όπως είπαμε, αυτός ο αριθμός δεν είναι ακριβής, γιατί σε αυτόν συμπεριλαμβάνονται μόνο τα περιστατικά των γυναικοκτονιών που παρουσιάστηκαν από τα ΜΜΕ. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί, ότι η δράση του ΕΤΕΠΓ ξεκίνησε σχεδόν παράλληλα με το ελληνικό κίνημα Metoo, το οποίο έφτασε στην Ελλάδα το 2020, δηλαδή, καθυστερημένα σε σχέση με άλλες χώρες στον κόσμο (Kogia, 2025, p. 3). Πιο συγκεκριμένα, εφελτήριο για το ελληνικό Metoo υπήρξε η

καταγγελία της Ολυμπιονίκης, Σοφίας Μπεκατώρου, η οποία κατήγγειλε τον αντιπρόεδρο της ελληνικής, ιστιοπλοϊκής ομοσπονδίας, Αριστεΐδη Αδαμόπουλο, για σεξουαλική κακοποίηση (ο. α.). Στη συνέχεια, ακολούθησαν παρόμοιες καταγγελίες από γυναίκες στο χώρο του αθλητισμού, του θεάματος, και της ψυχαγωγίας (ο. α.).

Αυτές οι προαναφερθείσες, ιδιάζουσες συνθήκες του ελληνικού χώρου, που κάνουν μη δυνατή την καταγραφή και την ανάλυση του κοινωνικού προβλήματος των γυναικοκτονιών, καθιστούν σημαντικό και ενδιαφέρον να γίνει το πεδίο που θα ερευνήσουμε, ως μελέτης περίπτωσης, το βασικό μας θέμα, «την τοξική αρρενωπότητα». Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, η τοξική αρρενωπότητα σχετίζεται με το φαινόμενο των γυναικοκτονιών (Posadas, 2017, p. 178). Αμέσως παρακάτω, στο 2^ο μέρος που αφορά το κομμάτι της έρευνάς μας, θα παρατεθούν τα ερευνητικά μας ερωτήματα και οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτά.

Μέρος 2^ο

Κεφάλαιο 6^ο

Τα ιδιαίτερα στοιχεία της έρευνας

6. 1. Ερευνητικά ερωτήματα

Τόσο ο όρος της τοξικής αρρενωπότητας όσο και της γυναικοκτονίας είναι αμφισβητούμενοι, ωστόσο είναι δημοφιλείς και χρησιμοποιούνται ευρέως. Μάλιστα τα αίτια των περιπτώσεων των γυναικοκτονιών συνήθως αποδίδονται, σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας (Greer, 2003, p. 4) . Οι όροι λοιπόν είναι σχετικοί ώστε να ερευνηθούν μαζί και συγκεκριμένα στο ελληνικό περιβάλλον και μέσα από τον τύπο.

Δε γνωρίζουμε τι συμβαίνει στο ελληνικό περιβάλλον όσον αφορά την έννοια της τοξικής αρρενωπότητας. Επίσης οι επικρατούσες συνθήκες στην Ελλάδα, με τη μη αναγνώριση του όρου της γυναικοκτονίας και την παραγνώριση του ρόλου του φύλου σε αυτά τα περιστατικά, δεν ευνοούν την αντιμετώπιση του προβλήματος στις πραγματικές του διαστάσεις και αιτίες. Η συλλογή δεδομένων για τις γυναικοκτονίες, επίσης, γίνεται από το ΕΤΕΠΓ (2022) μέσα από τον ηλεκτρονικό, ελληνικό τύπο από τις περιπτώσεις που θεωρούνται σημαντικές.

Για αυτούς τους λόγους κρίνουμε σημαντικό να κάνουμε μελέτη περίπτωσης κάποιες συγκεκριμένες γυναικοκτονίες στο ιδιαίτερο ελληνικό περιβάλλον και να τις μελετήσουμε σε σχέση με το βασικό μας θέμα, την τοξική αρρενωπότητα, και μάλιστα μέσα από τον ηλεκτρονικό τύπο. Πέρα από τη σημασία του ηλεκτρονικού τύπου στη συλλογή δεδομένων από το ΕΤΕΠΓ, ένα μεγάλο μέρος του κοινού έχει στραφεί για την ενημέρωση του στο διαδίκτυο και συγκεκριμένα στα ηλεκτρονικά μέσα (Rone, 2020, p. 2). Για αυτούς τους λόγους επιλέξαμε τον ηλεκτρονικό τύπο για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας μας.

Θέτουμε λοιπόν τα παρακάτω ερωτήματα που προέκυψαν από το προηγηθέν θεωρητικό μας πλαίσιο.

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά «της τοξικής αρρενωπότητας» στα προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό τύπο.

Για τη μελέτη περιπτώσεώς μας επιλέξαμε να ερευνήσουμε ενδεικτικά τέσσερις περιπτώσεις γυναικοκτονιών που έλαβαν χώρα το 2024, οι οποίες έχουν έως τέσσερις

μήνες διαφορά η μία από την άλλη και καλύπτουν όλη τη χρονιά. Θα τις δούμε συγκριτικά για να εντοπίσουμε τις τυχόν διαφοροποιήσεις στις παρουσιάσεις τους από τα Μέσα.

Θα ασχοληθούμε με τις γυναικοκτονίες του 2024, γιατί θεωρούμε ερευνητικά σημαντικό να καταγράψουμε την πιο επίκαιρη οπτική του τύπου απέναντι σε αυτό το φαινόμενο, κοντά στη χρονική περίοδο που πραγματοποιούμε την έρευνα μας. Οι γυναικοκτονίες που θα ερευνήσουμε, αποτελούν τέσσερις περιπτώσεις που συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον του τύπου, καθώς για πολλές μέρες μετά την τέλεση τους υπήρχαν δημοσιεύματα σχετικά με αυτές, και είναι εξής.

α) Η γυναικοκτονία της Γεωργίας Μ. στην Καλαμαριά, 01/ 2024. Η Γεωργία Μ. δολοφονήθηκε από το σύντροφό της στο σπίτι της, όπου της έστησε ενέδρα με έναν συνεργό, κάνοντας το να φανεί ως ληστεία. Το θύμα ήταν έγκυος στο παιδί του θύτη.

β) Η γυναικοκτονία της Κυριακής Γ. στους Αγίους Αναργύρους, 01/04/2024. Η Κυριακή Τ. δολοφονήθηκε από τον πρώην σύντροφό της μπροστά ακριβώς από το αστυνομικό τμήμα, όπου πήγε να ζητήσει προστασία γιατί κινδύνευε η ζωή της. Τα αστυνομικά όργανα δε δέχθηκαν να της παραχωρήσουν ένα περιπολικό που θα τη συνόδευε σπίτι της, και ο δράστης, ο οποίος την παρακολουθούσε, τη μαχαίρωσε θανάσιμα την ώρα που η Κυριακή καλούσε την Άμεσο Δράση.

γ) Η γυναικοκτονία της Αρετής Τ. στην Αμφιλοχία, 13/07/2024. Η Αρετή Τ. δολοφονήθηκε από τον εν διαστάσει σύζυγό της, μπροστά από το σπίτι της. Ο θύτης την είχε προηγουμένως υποχρεώσει να γυρίσει εσπευσμένα στο σπίτι, στο οποίο βρισκόταν ήδη ο κατηγορούμενος, απειλώντας την ότι θα σκοτώσει την κόρη τους. Μετά το έγκλημά του, ο δράστης αυτοκτόνησε.

δ) Η γυναικοκτονία της Δώρας Ν. στο Αγρίνιο, 11/11/2024. Η Δώρα Ν. δολοφονήθηκε από τον πρώην σύντροφό της στο δρόμο, στο σημείο που ο δράστης είχε κανονίσει συνάντηση μαζί της για να συζητήσουν.

2. Σε ποια αίτια αποδίδει ο Τύπος αυτές τις γυναικοκτονίες. Υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος του φύλου ή όχι.

Το ερώτημά μας πηγάζει από το εύρημα του θεωρητικού μας πλαισίου, σύμφωνα με το οποίο, τα περιστατικά έμφυλης βίας αποδίδονται σε κάποια μορφή «τοξικής

αρρενωπότητας» έστω κι αν δεν χρησιμοποιείται ο όρος. Μπορεί για παράδειγμα να αποδίδεται στα «τοξικά» στοιχεία της προσωπικότητας του δράστη (Greer, 2003, p. 4).

3. Εάν μέσα από την παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τον Τύπο προωθούνται τα έμφυλα στερεότυπα και οι ανισότητες της πατριαρχίας.

Το ερώτημά μας προκύπτει από το ότι στο θεωρητικό μας πλαίσιο είδαμε ότι τα ΜΜΕ προωθούν στην παρουσίαση τέτοιων περιστατικών τα έμφυλα στερεότυπα, διαιωνίζοντας έτσι υπάρχουσες δομές εξουσίας και ανισότητες ((Hansen et.al., 2016, p. 2).

4. Πως παρουσιάζονται τα θύματα από τον Τύπο. Αν δηλαδή γίνονται σεβαστά η προσωπικότητα, η ζωή και τα δικαιώματα του κάθε θύματος.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, στην παρουσίαση των ΜΜΕ τα θύματα κάποιες φορές χάνουν «την υποκειμενικότητα» τους και αντιμετωπίζονται «ως πτώματα», χωρίς προηγούμενη ζωή και δικαιώματα. Επιπροσθέτως, κάποιες φορές τα ΜΜΕ αποδίδουν την ευθύνη για τη θυματοποίηση στα ίδια τα θύματα (Vebric & Little, 2021).

Αμέσως παρακάτω ακολουθεί το μεθοδολογικό σημείωμα της έρευνας μας.

6. 2. Μεθοδολογικό σημείωμα

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μας, μελετάται η τοξική αρρενωπότητα σε σχέση με το πως αναπαρίστανται οι γυναικοκτονίες στην Ελλάδα από τον Τύπο. Πιο συγκεκριμένα, θα δούμε, ποια είναι τα χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας στο προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό Τύπο.

Η έρευνα μας είναι ποιοτική, η οποία ορίζεται από τον Bryman ως «ερευνητική στρατηγική που συνήθως δίνει έμφαση στις λέξεις και όχι στην ποσοτικοποίηση κατά τη συλλογή δεδομένων (2017, p. 409). Κρίθηκε πιο κατάλληλη για τη μελέτη περίπτωσης μας γιατί χρειαζόμαστε «μία στρατηγική έρευνας που να προκρίνει το λόγο και όχι την ποσοτικοποίηση στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων» που να διερευνά το «γιατί» συμβαίνει κάτι και όχι το «τι» συμβαίνει (Bryman, 2017, p. 61).

Η μέθοδος που ακολουθήσαμε είναι η θεματική ανάλυση γιατί είναι «ευέλικτη» όσον αφορά «τον προσδιορισμό των θεματικών περιοχών» και γιατί σε αυτή τη διαδικασία δίνεται μεγαλύτερη ελευθερία στον ερευνητή να χρησιμοποιήσει «την κρίση» του (Braun & Clark, 2006, p. 78). Για αυτούς τους λόγους άλλωστε καθίσταται μία από τις πιο δημοφιλής ερευνητικές μεθόδους (Bryman, 2012, p. 581).

Επιλέχθηκαν δημοσιεύματα ηλεκτρονικού τύπου από 3 μέσα καθημερινής κυκλοφορίας που κάθε ένα έχει διαφορετική τοποθέτηση στον άξονα Δεξιάς-Αριστεράς, γιατί έχουν ενδεχομένως διαφορετική πολιτική αντίληψη επί των θεμάτων που θα θέλαμε να καταγραφεί και να μας δώσει μια ολοκληρωμένη οπτική στην έρευνα μας. Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκε η Καθημερινή, που θεωρείται φιλελεύθερη, συντηρητική, Τα Νέα, που χαρακτηρίζονται κεντρώας τοποθέτησης και η Αυγή που θεωρείται ότι ανήκει στο αριστερό φάσμα. Επιλέχθηκαν και δημοσιεύματα από 2 θεωρούμενα tabloid, το Makeleio και την Espresso. Η διαφορά μεταξύ των δύο ειδών τύπου είναι ότι τα tabloid χρησιμοποιούν πιο απλό λόγο, στοχεύουν περισσότερο στη συγκίνηση των αναγνωστών και είναι πιο σκανδαλοθηρικά (Bastos, 2016).

Συγκεντρώθηκαν 200 δημοσιεύματα ηλεκτρονικού τύπου, 50 ανά περίπτωση γυναικοκτονίας και 10 από κάθε μέσο και πρόκειται για δημοσιεύματα που έγιναν στο διάστημα μέχρι ενός μήνα από την τέλεση της κάθε μία δολοφονίας. Επιλέχθηκαν, δε, τα 10 πρώτα που μας εμφανίστηκαν σε κάθε μέσο. Στα δημοσιεύματα υπάρχουν τόσο άρθρα γνώμης που εμπεριέχονται απόψεις επί των περιστατικών των γυναικοκτονιών, που θα θέλαμε να καταγραφούν, όσο και άρθρα newsrooms των Μέσων. Ο συνδυασμός και των δύο θεωρούμε ότι θα μας δώσει πιο ολοκληρωμένα την αναπαράσταση των γυναικοκτονιών από τον Τύπο. Τέλος, η συλλογή δεδομένων έγινε, για τις δύο πρώτες χρονολογικά περιπτώσεις, από τις 10 έως τις 15 Νοεμβρίου 2024 και, για τις δύο επόμενες, από τις 4 έως τις 10 Ιανουαρίου 2025.

Οι λέξεις κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν για την αναζήτηση σε κάθε μέσο ξεχωριστά ήταν: γυναικοκτονία, ο τόπος τέλεσης της δολοφονίας, το όνομα του θύματος.

Κεφάλαιο 7^ο

Η παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό Τύπο.

7. α. Πρώτο ερευνητικό ερώτημα: ποια είναι τα χαρακτηριστικά της τοξικής αρρενωπότητας στα προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό τύπο.

α. 1. Ο συλλογισμός πίσω από τα θέματα που προέκυψαν μέσα από την ανάλυση, για την απάντηση του ερωτήματος.

Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, βασικό ρόλο παίζει η **έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας** που, σύμφωνα με τη θεωρητικό μας πλαίσιο, είναι η κατά κοινή ομολογία, κοινωνικά, αποδεκτή αρρενωπότητα (Conway, 1985, 2005 in Conway, 2019, p. 4) και σε σχέση με αυτήν χτίζουν την ανδρική τους ταυτότητα όλοι οι άνδρες (Connell & Messerschmidt, 2005). Θα δούμε, δηλαδή, εάν τα MME αποδίδουν ή όχι κοινωνικά ή οικονομικά φορτία στους δράστες ώστε να έχουν πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας ώστε να χαρακτηριστούν, σύμφωνα με τον Messerschmidt, ηγεμονικοί αρσενικοί ((2004 in Witt, 2020, p. 31). Όπως εντοπίστηκε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, υπάρχουν οι περιπτώσεις μη ηγεμονικών αρσενικών που υιοθετούν σε ακραίο βαθμό τις πρακτικές, τις συμπεριφορές και τις πεποιθήσεις της ηγεμονικής αρρενωπότητας ώστε να επιβεβαιώσουν την ανδρική τους ταυτότητα, πράγμα που καθιστά την αρρενωπότητά τους τοξική (Sculos, 2014). Μία από τις πρακτικές της ηγεμονικής αρρενωπότητας, στην οποία καταφεύγουν εκείνοι που δε διαθέτουν τις κοινωνικά επιβεβλημένες προϋποθέσεις ώστε να θεωρηθούν επιτυχημένοι, είναι η βία (Connell, 2005 in Tsaliki and Chronaki, 2021, p. 103). Οι γυναικοκτονίες, δε, μην ξεχνάμε ότι σύμφωνα με τον Mishra (2022) αποτελούν τη ακραία μορφή έμφυλης βίας.

Προκειμένου να απαντήσουμε στο πρώτο μας ερευνητικό ερώτημα θα δούμε, επίσης, ποια είναι η **σχέση των δραστών με τις πρακτικές, τις συμπεριφορές και τις πεποιθήσεις της ηγεμονικής αρρενωπότητας**, όπως αυτή παρουσιάζεται από τα MME στη διαδικασία συγκρότησης του προφίλ τους. Όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, ο υπερτονισμός ακριβώς αυτών των πρακτικών, των συμπεριφορών και των πεποιθήσεων καθιστά την αρρενωπότητα τοξική (Sculos, 2014)..

Σύμφωνα με τα παραπάνω, λοιπόν, θα πρέπει να δούμε αν στην παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τα MME υπάρχει επικέντρωση στην υιοθέτηση των πρακτικών

της ηγεμονικής αρρενωπότητας από τους δράστες, όπως η βία που καθιστούν την αρρενωπότητα τοξική. Πιο συγκεκριμένα, θα δούμε αν τα Μέσα αποδίδουν στους δράστες **βίαιες συμπεριφορές απέναντι στις γυναίκες** με σκοπό την επίδειξη της ανδρικής εξουσίας, την τιμωρία ή την άσκηση ελέγχου πράγμα που είναι δείγμα τοξικότητας και εντοπίστηκε στο θεωρητικό μας πλαίσιο (Pascoe, 2007 in Witt, 2020, p. 3). Επιπροσθέτως, σε αυτήν την κατεύθυνση και σε σχέση με τη στάση των δραστών απέναντι στις γυναίκες, θα δούμε εάν τα Μέσα φτιάχνουν ένα προφίλ για τους δράστες στο οποίο είναι ευκρινέστατες **οι χειριστικές πρακτικές ή οι ναρκισσιστικές συμπεριφορές** οι οποίες, σύμφωνα με τον Messerschmidt, συγκροτούν «τη δυσλειτουργική, τοξική αρρενωπότητα» (2017 in Makhanya, 2023, p. 5).

Στα πλαίσια πάντα της απάντησης του πρώτου ερευνητικού μας ερωτήματος και στην ίδια λογική, θα πρέπει να δούμε, μέσα από την παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τα ΜΜΕ, **τη σχέση των δραστών με τις πεποιθήσεις της ηγεμονικής αρρενωπότητας**, που, όπως αναφέραμε ήδη παραπάνω, η ακραία προσήλωση σε αυτές καθιστά την αρρενωπότητα τοξική (Sculos, 2014). Πιο συγκεκριμένα, θα δούμε, για παράδειγμα, αν οι δράστες πιστεύουν ότι οι γυναίκες είναι ιδιοκτησία τους και στον απόλυτο έλεγχο τους, θα δούμε αν τα ΜΜΕ παρουσιάζουν τους δράστες ιδιαίτερα προσκολλημένους στην πεποίθηση ότι, για παράδειγμα, έχουν μεγαλύτερη αξία από τις γυναίκες και ότι, ως άνδρες, δικαιούνται να μην τιμωρούνται για οποιαδήποτε ανάρμοστη συμπεριφορά, πράγμα που κάνει αποδεκτή και τη χρήση βίας (Makhanya, 2023). Γενικά θα δούμε μέσα από τα δημοσιεύματα, ποια είναι η σχέση των δραστών με τις πεποιθήσεις που καλλιεργούνται στους άνδρες μέσα στο πατριαρχικό σύστημα στο οποίο πρωτοστατεί η ηγεμονική αρρενωπότητα (ο. α.).

Τέλος, για να βρούμε τα τοξικά χαρακτηριστικά στα προφίλ των δραστών, όπως παρουσιάζονται από τα Μέσα, θα πρέπει να δούμε **πως αντιλαμβάνονται οι ίδιοι τη θέση τους ως άνδρες την περίοδο τέλεσης της γυναικοκτονίας**. Εάν, δηλαδή, αισθάνονται αδικημένοι που τους στερούνται κάποια ανδρικά τους, αδιαπραγμάτευτα, προνόμια, πράγμα που σύμφωνα με τη Rush αποτελεί περίπτωση που η αρρενωπότητα γίνεται τοξική καθώς οδηγεί στην υιοθέτηση βίας με σκοπό τη δικαίωση (1967, Green et al., 2023, p. 3).

α. 2. Η σχέση των δραστών με την ηγεμονική αρρενωπότητα όπως αυτή παρουσιάζεται από τον Τύπο.

Σύμφωνα με τον Connell, όταν λέμε «ηγεμονική αρρενωπότητα εννοούμε την κατά κοινή ομολογία αποδεκτή αρρενωπότητα που διδάσκεται και συναντάται σε καθημερινή βάση στην κοινωνία» ανεξάρτητα από άλλες αρρενωπότητες που υπάρχουν ενδεχομένως μέσα σε κάποιο «κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο», συναντώνται λιγότερο συχνά και είναι εξίσου λιγότερο αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο (Connell, R. W., 1987, 2005 in Conway, 2019, p. 4). Ο Messerschmidt μας λέει ότι υπάρχουν θέσεις ιεραρχίας οι οποίες βρίσκονται σε άμεση εξάρτηση από την πρόσβαση που μπορεί να έχει κάποιος σε κάθε μορφή εξουσίας και από τις ιδιότητες και πρακτικές που έχει ενσωματώσει ο «ηγεμονικός αρσενικός (2004, Witt, 2020, p. 3).

Όπως παρατηρήθηκε μέσα από την ανάλυση των δημοσιευμάτων, τα ΜΜΕ συγκροτώντας το προφίλ των δραστών δεν τους κατατάσσουν στους ηγεμονικούς αρσενικούς γιατί δε διαθέτουν οικονομικά και κοινωνικά κεφάλαια ώστε να έχουν πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας. Πράγμα που επισημάνθηκε από όλα τα Μέσα, ανεξάρτητα της πολιτικής τους τοποθέτησης και το αν υπάγονταν στον κλασικό τύπο ή στα tabloids.

Πιο συγκεκριμένα, το σύνολο του ηλεκτρονικού Τύπου παρουσιάζει τόσο το δράστη της γυναικοκτονίας της Γεωργίας Μ. όσο και της Κυριακής Γ. να εργάζονται περιστασιακά και μάλιστα σε δουλειές που δε μπορούσαν να τους εξασφαλίσουν οικονομική άνεση. Όταν, δε, δεν εργάζονταν ζούσαν εις βάρος των συντρόφων τους.

Γεωργία Μ.

«.. ντελίβερι ήταν, μία εργαζόταν, μία έφευγε.....», (ΑΥΓΗ, 09.01.24 Newsroom).

«...ο 39χρονος είχε την τάση να εκμεταλλεύεται τις συντρόφους του οικονομικά και να φτάνει ακόμα και σε σημείο να τις κλέβει, αποσπώντας κοσμήματα και χρήματα...». (ΤΑ ΝΕΑ, 09/01/2024, NEWSROOM).

Κυριακή Γ.

«..δούλευαν μαζί σε ένα συνεργείο καθαρισμού, εκείνος ως οδηγός και αυτή ως προσωπικό καθαριότητας.», (KATHIMERINI, 08.04.2024, Newsroom).

«Είναι ένας τεμπέλης, που δεν στέριωσε ποτέ σε δουλειά από ότι έμαθα ... τα τέσσερα χρόνια, που είχαν σχέση, όλη η δουλειά του ήταν 5-6 μήνες. Τα υπόλοιπα καθόταν στο σπίτι... Μηχανάκι, βενζίνες όλα αυτά τα πλήρωνε η κόρη μου.», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

Όσον αφορά το δράστη της γυναικοκτονίας της Αρετής Τ. και της Δώρας Ν., παρουσιάζονται στα προς ανάλυση δημοσιεύματα να ασχολούνται με το επάγγελμα του οδηγού νταλίκας, το οποίο δε τους προσφέρει το οικονομικό και κοινωνικό κύρος που είναι απαραίτητο ώστε να έχουν πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας ώστε να χαρακτηριστούν «ηγεμονικά αρσενικά». Ο, δε, δράστης της γυναικοκτονίας της Αρετής Τ., παρουσιάζεται και ως κακοπληρωτής καθώς δεν πλήρωνε τις δόσεις του δανείου με το οποίο είχε αγοράσει την νταλικά του και εγγυητές είχαν μπει τα πεθερικά του, με αποτέλεσμα οι γονείς της εν διαστάσει συζύγου του να διατρέχουν τον κίνδυνο να χάσουν το σπίτι τους.

«Εγγυητές σε δάνειο που πήρε ο γαμπρός τους για να πάρει νταλικά. Όμως έβαλαν υποθήκη το σπίτι τους, το οποίο κινδυνεύουν να το χάσουν.», (Espresso, 15/07/2024)

«Ο 30χρονος νταλικέρης..», (Espresso, 13/11/2024).

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα ευρήματά μας στο θεωρητικό μας πλαίσιο, οι εθισμοί στο αλκοόλ και στις ναρκωτικές ουσίες αποτελούν χαρακτηριστικά των τοξικών ανδρών (Gelgard, et.al., 2019, in Makhanya, 2023, p.p. 17, 18), οι οποίοι δε μπορούν να ενταχθούν στα πρότυπα της ηγεμονικής αρρενωπότητας.

Όπως καταγράφηκε στην έρευνά μας, το σύνολο του ηλεκτρονικού Τύπου παρουσιάζει τους τρεις δράστες από τους τέσσερις να έχουν εθισμούς. Πιο συγκεκριμένα, ο γυναικοκτόνος της Γεωργίας Μ. και ο γυναικοκτόνος της Αρετής Τ. αναφέρονται στα προς ανάλυση δημοσιεύματα. ως αλκοολικοί, ενώ ο γυναικοκτόνος της Κυριακής παρουσιάζεται ως ναρκομανής

Γεωργία Μ.

«εθισμένος στο τζόγο και στο αλκοόλ.», (TA NEA, 11/01/2024 Newsroom).

Κυριακή Γ.

«Έπαιρνε και ουσίες. Είδαμε τον φάκελό του στην αστυνομία...», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

Αρετή Τ.

«...κυκλοφορούσε **συνεχώς μεθυσμένος**.», (Espresso, 15/07/2024).

Όπως φάνηκε από το δείγμα μας, όλα τα Μέσα, ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση και το αν ανήκουν στον «κλασικό» τύπο ή στα tabloids, παρουσιάζουν τους δράστες να βρίσκονται μακριά από το πρότυπο της ηγεμονικής αρρενωπότητας, που σύμφωνα με τις Connell & Messerschmidt, θεωρείται το ιδανικό σε μια συγκεκριμένη εποχή (2005, p. 831, 841). Η ακραία, δε, εφαρμογή των πρακτικών και των συμπεριφορών «της ηγεμονικής αρρενωπότητας», όπως είναι η βία, η επιθετικότητα, ο ανταγωνισμός κ.ά., οδηγεί στην τοξική αρρενωπότητα (Conway, 2019, p. 6).

α. 3. Η σχέση των δραστών με τις πρακτικές της ηγεμονικής αρρενωπότητας και ιδιαίτερα τη βία, όπως αυτή σχηματίζεται από τον Τύπο στην παρουσίαση των γυναικοκτονιών.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες όπως και η αποτυχία στο να κατέχει κάποιος τις κοινωνικά επιβεβλημένες προϋποθέσεις ώστε να θεωρηθεί επιτυχημένος άνδρας οδηγούν στην υιοθέτηση της βίας ως πρακτική (Connell, 2005 in Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103). Πιο συγκεκριμένα, όταν οι άνδρες δεν κατέχουν οικονομικά και κοινωνικά κεφάλαια που θα τους δώσει πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας και θα τους κατατάξει στους ηγεμονικούς αρσενικούς, προσφεύγουν στα ακραία χαρακτηριστικά της ηγεμονικής αρρενωπότητας, όπως η βία, προκειμένου να επιβεβαιώσουν την ανδρική τους ταυτότητα (Makhanya, 2023, p. 3). Η βία, δε, που στόχο έχει τις γυναίκες χρησιμοποιείται για τη θεμελίωση και επίδειξη της ανδρικής εξουσίας και με σκοπό την τιμωρία ή την άσκηση ελέγχου (Pascoe, 2007 in Witt, 2020, p. 3). Ωστόσο, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, όλοι οι άνδρες δε γίνονται

τοξικοί και δεν έχουν όλοι ροπή προς το έγκλημα. Θα πρέπει να ληφθεί, επίσης, υπόψιν ότι τα χαρακτηριστικά του ανδρικού προτύπου, όπως ο ανταγωνισμός, η επιθετικότητα, η βία κ. ά., «στρατηγικά υιοθετούνται από τους άνδρες, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και όταν αυτό είναι επιθυμητό» (Connell & Messerschmidt, 2005, p.831).

Πράγματι, παρατηρήθηκε σε πολλά δημοσιεύματα, από όλες τις κατηγορίες Τύπου, ότι τα Μέσα κατά το σχηματισμό του προφίλ των δραστών στάθηκαν ιδιαίτερα όχι μόνο στην αδυναμία τους να ενταχθούν στα ηγεμονικά αρσενικά, αλλά και στη μεγάλη ροπή τους προς τη βία. Όλα τα προς ανάλυση μέσα, λοιπόν, εμφανίζουν και τους τέσσερις δράστες να έχουν προβλήματα με τον νόμο και να εκκρεμούν εις βάρος τους δικαστικές αποφάσεις ή δίκες. Επιπροσθέτως, οι βίαιες συμπεριφορές και των τεσσάρων γυναικοκτόνων είχαν στόχο τις γυναίκες

Γεωργία Μ.

«Για το διάστημα των ετών 2018 έως και το 2021 έχουν κατατεθεί 9 εγκλήσεις εις βάρος του 39χρονου κατηγορούμενου, ενώ από το 2021 μέχρι και σήμερα εκκρεμούν 4 καταδικαστικές αποφάσεις....Το περιεχόμενο των δικαστικών αποφάσεων αφορούν την επικίνδυνη ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη, την επικίνδυνη βλάβη κατά της ζωής και παράνομη οπλοφορία.», (TA NEA 15/01/2024 Newsroom).

«...Όλες τις συντρόφους του τις χτυπούσε ... είχε εμμονή με τις γυναίκες ... με είχε χτυπήσει στο μάτι, είχα κάνει μήνυση και ασφαλιστικά μέτρα ... απειλούσε, "θα σκοτώσω εσένα, τη μάνα σου"τις κοπέλες του τις έκλεβε, χρυσαφικά, λεφτά...», (ΑΥΓΗ, 09.01.24 Newsroom).

Κυριακή Γ.

«Υπενθυμίζεται ότι το θύμα του είχε καταθέσει μήνυση για βιασμό και βιαιοπραγία εναντίον του 39χρονου, το 2020 και είχε ζητήσει ασφαλιστικά μέτρα.», (Αυγή, 02.04.24 Newsroom).

Αρετή Τ.

«...ο 43χρονος κατόπιν υποβολής μηνύσεως της 36χρονης είχε συλληφθεί εντός των ορίων του αυτοφώρου για ενδοοικογενειακή βία, εξύβριση, απειλή και σωματικές

βλάβες....στις 11 Ιουλίου το θύμα είχε υποβάλλει μήνυση για ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή, για πράξεις που έλαβαν χώρα την 10η Ιουλίου στην Αμφιλοχία.», (KATHIMERINI, 13/07/2024, Άννα Σταματοπούλου).

Δώρα Ν.

«Σύμφωνα με όσα έχουν γίνει γνωστά, «...ο 30χρονος είχε καταγγεληθεί από το θύμα για ενδοοικογενειακή βία. Του είχαν κατασχεθεί κυνηγετικά όπλα από το Α.Τ. Θέρμου και σε λίγες μέρες (15η Νοεμβρίου) θα δικαζόταν, έπειτα από μήνυση της 43χρονης.», (Espresso,14/11/2024).

Στο δείγμα μας, λοιπόν, εντοπίστηκε η ιδιαίτερη έμφαση που έδωσαν όλα τα Μέσα ανεξαιρέτως, στο βίαιο παρελθόν των δραστών εναντίον των γυναικών. Όλα τα προς ανάλυση ηλεκτρονικά Μέσα φάνηκε να θέλουν να τονίσουν ότι το περιστατικό της κάθε γυναικοκτονίας δεν προέκυψε ξαφνικά και δεν ήταν η πρώτη και μοναδική περίπτωση που οι δράστες κατέφυγαν στη βία. Σύμφωνα, μάλιστα, με το θεωρητικό μας πλαίσιο, οι άνδρες που συνηθίζουν να ασκούν βία στις γυναίκες αισθάνονται την ανάγκη κάθε φορά που το κάνουν να πουν ότι θα είναι η τελευταία αλλά πάντα ξανασυμβαίνει και μάλιστα σε χειρότερο βαθμό. Έτσι λοιπόν σταδιακά μπορεί να φτάσουν στα άκρα (Seidler, 2006, p. 41).

α. 4. Η χειριστικές συμπεριφορές των δραστών απέναντι στις γυναίκες, όπως αυτές καταγράφηκαν από τον Τύπο.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο η χειριστική πρακτική απέναντι στις γυναίκες, όπως και οι ναρκισσιστικές συμπεριφορές συγκροτούν τη «δυσλειτουργική τοξική αρρενωπότητα», εδράζονται στις ανισότητες φύλου και η πρακτική της βίας χρησιμοποιείται για τη διατήρηση του ελέγχου και της υποταγής των γυναικών (Messerschmidt, 2017 in Makhanya, 2023).

Πράγματι, παρατηρήθηκε σε αρκετά δημοσιεύματα του όλων των προς ανάλυση Μέσων να γίνονται αναφορές στις χειριστικές συμπεριφορές των δραστών. Πιο συγκεκριμένα ο δράστης της γυναικοκτονίας της Γεωργίας Μ., παρουσιάζεται, στα

δημοσιεύματα ιδιαίτερα χειριστικός με το θύμα, προκειμένου να την απομονώσει από το περιβάλλον της και να την ελέγχει απερίσπαστος.

«Η δικηγόρος έκανε λόγο για χειριστική συμπεριφορά από την πλευρά του 39χρονου κατηγορούμενου...Υπήρχε μία απίστευτη συναισθηματική πλύση εγκεφάλου...με αποτέλεσμα μετά από ένα χρονικό διάστημα να υπάρξει απομόνωση από τους φίλους της», (ΤΑ ΝΕΑ, 15/01/2024 Newsroom).

Ο δράστης της γυναικτονίας της Κυριακής Γ. παρουσιάζεται από τον Τύπο ως ένα άτομο που χειραγωγούσε το θύμα με σκοπό να ελέγχει απόλυτα τη ζωή του.

«Ως έναν άνθρωπο χειριστικό και αυταρχικό, που ήθελε να ελέγχει τα πάντα στη ζωή της 28χρονης, περιγράφει τον γυναικοκτόνο, φίλη και συνάδελφος του θύματος.», (ΚΑΤΗΜΕΡΙΝΙ, 08/04/2024, Newsroom).

Ο γυναικοκτόνος της Αρετής, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα πάντα, προσπάθησε να τη χειραγωγήσει με απειλές ώστε να την υποχρεώσει να έρθει στο χώρο που βρισκόταν και εκείνος για να μπορέσει να τη σκοτώσει.

«Οι απειλές σύμφωνα με την ΕΡΤ που εξαπέλυε ήταν συνεχείς. Φέρεται μάλιστα να είτε στη γυναίκα: «Αν δεν έρθεις, αν δεν γυρίσεις στο σπίτι, θα σκοτώσω το παιδί.», (ΚΑΤΗΜΕΡΙΝΙ, 13/07/2024, Άννα Σταματοπούλου).

Τέλος, ο δράστης της γυναικοκτονίας της Δώρας Ν. παρουσιάζεται από τον Τύπο να προσπαθεί να τη χειραγωγήσει συναισθηματικά κάνοντας την να αισθανθεί ενοχές που τον χώρισε.

«Τώρα ζήσε μέσα στο ψέμα και τις τύψεις, μεθυσμένη κάθε βράδυ. Δεν έχεις αντοχές για να με αντιμετωπίσεις...Όταν αγαπάς κάποιον αληθινά δίνεις τα πάντα γι' αυτόν. Δεν τον παρατάς ούτε για κάποια δύσκολη στιγμή, ούτε για κάποιον...». (ΑΥΓΗ, 11/07/2024, Newsroom).

Όλα, λοιπόν, τα μέσα χωρίς διαφοροποιήσεις, σχημάτισαν για τους δράστες το προφίλ ατόμων εξαιρετικά χειριστικών απέναντι στα θύματα.

α. 5. Η σχέση των δραστών με τις πεποιθήσεις της ηγεμονικής αρρενωπότητας όπως αυτές παρουσιάζονται από τον Τύπο.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, στο πατριαρχικό σύστημα όπου κυριαρχεί η ηγεμονική αρρενωπότητα, οι άνδρες διδάσκονται ότι οι γυναίκες είναι αδύναμες και ανίκανες να σταθούν αυτόνομες στην κοινωνία και για αυτό πρέπει να βρίσκονται υπό κηδεμονία τους (Makhanya, 2023, p. 7). Οι γυναίκες, λοιπόν, ανήκουν στους άνδρες. Αυτή η πεποίθηση δικαιολογεί τον καταναγκασμό, τον έλεγχο και τη βία εις βάρος των γυναικών (ο. π.).

Στο προς ανάλυση δείγμα μας παρατηρήθηκε ότι όλα τα μέσα φτιάχνουν για τους δράστες ένα προφίλ ανθρώπων που θεωρούν τις γυναίκες σχεδόν ιδιοκτησία τους. Όλοι, λοιπόν, οι δράστες παρουσιάζονται στα δημοσιεύματα υπερβολικά κτητικοί και ζηλότυποι με τις συντρόφους τους, σε βαθμό που προτιμούν να τις σκοτώσουν παρά να τις αφήσουν να ζήσουν με άλλους άνδρες.

Γεωργία Μ.

«... είχε εμμονή με τις γυναίκες εκδήλωνε παθολογική ζήλια....», (ΑΥΓΗ, 09.01.24 Newsroom).

Κυριακή Γ.

«Απόλυτα ψυχρός και κυνικός ο δολοφόνος της 28χρονης Κυριακής στους Αγίους Αναργύρους που από την αρχική δήλωση «την ήθελα μόνο δικιά μου...», (Makeleio, 04|04|2024, Athina).

Αρετή Τ.

«Δεν ήθελε να τη δει με άλλον άντρα. Κακώς που δεν πήγα στην Αστυνομία εγώ.», (Espresso, 15/07/2024).

Δώρα Ν.

«...δεν μπορούσα να διανοηθώ ότι δεν θα είναι μαζί μου και ότι είναι με άλλον.»,
(KATHIMERINI, 13/11/2024, Δώρα Σταματοπούλου).

Στην εικόνα, λοιπόν, που σχηματίζουν τα Μέσα για τους δράστες, φαίνεται αυτοί να θεωρούν ότι έχουν το δικαίωμα της ζωής και του θανάτου επάνω στις συντρόφους τους.

Σύμφωνα με τον Makhanya, οι άνδρες από μικρή ηλικία μαθαίνουν ότι έχουν μεγαλύτερη σημασία από τις γυναίκες και δε πρέπει να τιμωρούνται για τις ανάρμοστες συμπεριφορές και μάλιστα αξίζουν πάντα την επιείκεια, γιατί απλά είναι άνδρες και το δικαιούνται πράγμα που μπορεί να τους κάνει να πιστέψουν ότι ακόμα και η βία είναι «αποδεκτή» (2023, p. 7). Οι πεποιθήσεις, λοιπόν, μπορεί να οδηγήσουν και σε πράξεις. Ωστόσο, δε μπορούμε να πούμε ότι όλοι οι άνδρες είναι τοξικοί και έχουν ροπή προς το έγκλημα. Άλλωστε, «οι πρακτικές της τοξικής αρρενωπότητας προκύπτουν από την αυστηρή και ακραία τήρηση των απαρχαιωμένων κανόνων φύλου» (Mulder, et.al., 2019, p. 13 in Gray, 2021, p.p. 45, 46, 49). Επιπροσθέτως, τα χαρακτηριστικά του ανδρικού προτύπου «στρατηγικά υιοθετούνται από τους άνδρες σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και όταν αυτό είναι επιθυμητό» (Connell & Messerschmidt, 2005, p.831).

Πράγματι, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, όλα τα προς ανάλυση Μέσα, παρουσιάζουν τους δράστες και των τεσσάρων γυναικοκτονιών ως άτομα που θεωρούν ότι είναι υπεράνω του νόμου γιατί συνέχιζαν τις βίαιες συμπεριφορές εναντίον των θυμάτων παρόλο που εκκρεμούσαν εις βάρος τους δικαστικές αποφάσεις ή δίκες. Όπως εντοπίστηκε στο δείγμα μας, ο Τύπος στάθηκε ιδιαίτερα στο γεγονός ότι οι δράστες παρέμεναν ακόμα ελεύθεροι και ενδεχομένως αυτό ενίσχυε ακόμα περισσότερο την πεποίθησή τους ότι τους αξίζει να μένουν ατιμώρητοι.

Γεωργία Μ.

«...Κυκλοφορούσε ελεύθερος ο 39χρονος παρά καταγγελίες για ξυλοδαρμό σε τρία ΑΤ, τη μήνυση και τα ασφαλιστικά μέτρα...» (TA NEA, 09.01.24 Newsroom).

Κυριακή Γ.

«Υπενθυμίζεται ότι το θύμα του είχε καταθέσει μήνυση για βιασμό και βιαιοπραγία εναντίον του 39χρονου, το 2020 και είχε ζητήσει ασφαλιστικά μέτρα.», (Αυγή, 02/04/24, Newsroom).

Αρετή Τ.

«...στις 11 Ιουλίου το θύμα είχε υποβάλλει μήνυση για ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή, για πράξεις που έλαβαν χώρα την 10η Ιουλίου στην Αμφιλοχία. Ωστόσο, δεν κατέστη δυνατή η σύλληψη του δράστη στα όρια του αυτοφώρου..» (KATHIMERINI 13/07/2024)

Δώρα Ν.

«...είχε καταγγείλει τον δολοφόνο της. Σε βάρος του 30χρονου είχαν εκδοθεί περιοριστικοί όροι για να μην την πλησιάζει, ενώ η δικάσιμος για την υπόθεση είχε οριστεί για τις 15 Νοεμβρίου, τρεις ημέρες πριν από τη γυναικοκτονία.», (Espresso, 12/12/2024).

Παρατηρήθηκε κατά την έρευνά μας, ότι τα Μέσα έφτιαξαν για τους δράστες το προφίλ ατόμων που θεωρούν ότι αξίζουν την επείκεια για την εγκληματική πράξη που στέρησε τη ζωή των πρώην συντρόφων τους. Αυτή η παρατήρηση ίσχυσε ιδιαίτερος για τους γυναικοκτόνους της Κυριακής Γ. και της Δώρας Ν. Και οι δύο δράστες, συγκεκριμένα, παρουσιάζονται σε αρκετά δημοσιεύματα να επικαλούνται ψυχολογικά προβλήματα προκειμένου να μην τιμωρηθούν αυστηρά.

Κυριακή Γ.

«Δεν είμαι καλά, να με πάτε στο ψυχιατρείο», φέρεται να είπε ο 39χρονος.», (TA NEA, 11/11/2024, Newsroom).

Δώρα Ν.

«Από χθες το βράδυ ο καθ' ομολογίαν γυναικοκτόνος του Αγρινίου προσπαθεί να πείσει ότι δεν έχει τα λογικά του και ότι η Δώρα είναι ζωντανή.», (Espresso, 14/11/2024).

Αξίζει να σημειωθεί ότι όλα τα προς ανάλυση Μέσα, ανεξάρτητα την πολιτική τους τοποθέτηση ή το είδος του μέσου, προσπάθησαν να αποδώσουν μια πεποίθηση ατιμωρησίας στους δράστες.

α. 6. Πως αντιλαμβάνονται οι δράστες τη θέση τους ως άνδρες την περίοδο τέλεσης της γυναικοκτονίας, σύμφωνα με την άποψη του Τύπου όπως αυτή φαίνεται στα δημοσιεύματα.

Ο Rush (1967) είχε μιλήσει για την «ασυνεπή κατάσταση» που μπορούν να βρεθούν οι άνθρωποι όταν νιώθουν ότι η θέση στην οποία βρίσκονται, δεν είναι αντάξια της θέσης, στην οποία αυτοί θεωρούν ότι θα έπρεπε να είναι. Αισθάνονται λοιπόν αδικημένοι και η «τοξική» πρακτική της βίας έρχεται ως αντίδραση στην αδικία που νομίζουν οι ίδιοι ότι βιώνουν (Rush, 1967, Green & Fowler, 2023, p. 3).

Όπως καταγράφηκε στην έρευνά μας, όλοι σχεδόν οι δράστες παρουσιάζονται, από όλα τα προς ανάλυση Μέσα, ως άνθρωποι που αισθάνονται αδικημένοι για κάποιο λόγο, όσον αφορά τη σχέση τους με τα θύματα. Και λέμε σχεδόν όλοι γιατί στα δημοσιεύματα δεν εντοπίστηκαν αρκετά στοιχεία για τον δράστη της γυναικοκτονίας της Αρετής Τ., ο οποίος μάλιστα, μετά την τέλεση της πράξης του, αυτοκτόνησε.

Πιο συγκεκριμένα, ο γυναικοκτόνος της Γεωργίας Μ. παρουσιάζεται από αρκετά δημοσιεύματα να πιστεύει ότι αδικείται γιατί δεν τον ενέκρινε το περιβάλλον του θύματος και την πίεζε να κάνει έκτρωση στο παιδί του. Το θύμα, μάλιστα, είχε επηρεαστεί από τις πιέσεις και είχε αποφασίσει να κάνει έκτρωση.

«...δράστης: Ενώ η ίδια μου ανακοινώνει ότι θα κρατήσει την εγκυμοσύνη μετά από λίγο μου είπε ότι δέχεται πιέσεις για το αντίθετο. Την ταλαιπωρούσε αυτό! Μπορεί να είναι στο χέρι της οικογένειες τους συγγενικούς δεσμούς αλλά η Γεωργία είναι έγκυος στο δικό μου παιδί. Αν δεν έχω νομικά δικαιώματα, έχω ηθικά...», (ESPRESSO, 10/01/2024).

Ο γυναικοκτόνος της Κυριακής Γ., σε αρκετά δημοσιεύματα, παρουσιάζεται να αισθάνεται αδικημένος γιατί το θύμα τον χώρισε και είχε νέο σύντροφο, ενώ εκείνος είχε προσπαθήσει για χάρης της να απεξαρτηθεί από τις ναρκωτικές ουσίες και να γίνει καλύτερος γιατί την αγαπούσε.

«Ήμουν τόσα χρόνια χρήστης και ότι τώρα τα έκοψα για πρώτη φορά γιατί ήθελα να είμαι μαζί σου ... Γιατί δεν με θέλεις; ... Κι όμως, όλο τον τελευταίο καιρό όλο με

προσβολές με αντιμετωπίζεις. Δεν με εκτιμούσες σε τίποτα, δεν με ήθελες τις περισσότερες φορές και έδειχνες ότι με σιχαίνεσαι, κι εγώ να αναρωτιέμαι τι έκανα, τι κάνω λάθος... Κρίμα, ρε μωρό μου, σε αγάπησα τόσο πολύ και δεν το κατάλαβες καν... Ο μ... ο Θανάσης σου.», (ESPRESSO, 13/04/2024).

Για τον δράστη της γυναικοκτονίας της Αρετής Τ., όπως είπαμε, τα Μέσα κατά την παρουσίαση του δεν αποδίδουν κάπου την αρρωστημένη ζήλια του και την επιθυμία του για εκδίκηση. Το αίσθημα της αδικίας του μάλλον αφήνεται να εννοηθεί.

«... τυφλωμένος από ζήλια και επιθυμία για εκδίκηση...», (ESPRESSO, 13/07/2024).

Τέλος, ο γυναικοκτόνος της Δώρας, παρουσιάζεται σε κάποια δημοσιεύματα ως αδικημένος γιατί το θύμα αφενός τον εγκατέλειψε για άλλον και αφετέρου του έκανε μήνυση για την επίθεση εναντίον της. (Ως αντίδραση, δε, της έκανε μήνυση και εκείνος).

«Περιμένεις να αποσύρω την μήνυση. Όχι αγάπη μου, όπως εσύ αποφάσισες να μου φερθείς πρόστυχα έτσι κι εγώ θα φερθώ αναλόγως ... Όταν αγαπάς κάποιον αληθινά δίνεις τα πάντα γι' αυτόν. Δεν τον παρατάς ούτε για κάποια δύσκολη στιγμή, ούτε για κάποιον.», (ΑΥΓΗ, 11/11/2024 Newsroom).

Όπως αφήνεται να εννοηθεί από τις δημοσιεύσεις όλων των Μέσων, χωρίς διαφοροποιήσεις, και οι τέσσερις γυναικοκτονίες επήλθαν ως τιμωρία για τα θύματα και ως απόδοση δικαιοσύνης για τους θύτες. Σύμφωνα, πάντα με το προφίλ που σχημάτισαν τα μέσα για τους δράστες.

Συμπερασματικά, προς απάντηση του ερωτήματος μας, μπορούμε να πούμε ότι όλα τα Μέσα, χωρίς διαφοροποιήσεις, συγκροτούν για τους δράστες το προφίλ ανθρώπων που δεν έχουν οικονομικά και κοινωνικά φορτία ώστε να έχουν πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας που να τους κατατάξει στους ηγεμονικούς αρσενικούς. Οι γυναικοκτόνοι, παρουσιάζονται επίσης από τα Μέσα να έχουν εθισμούς στο αλκοόλ ή τις ναρκωτικές ουσίες πράγμα που, σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, τους εντάσσει στους τοξικά αρσενικούς (Gelgard, et.al., 2019, in Makhanya, 2023, p.p. 17, 18).

Ο Τύπος, επίσης, τοποθετεί τους δράστες σε εκείνους τους μη ηγεμονικούς αρσενικούς που όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο καταφεύγουν στη βία για να επιβεβαιώσουν την ανδρική τους ταυτότητα, πράγμα που καθιστά την αρρενωπότητα τους τοξική (Makhanya, 2023, p. 3). Η βία, μάλιστα, των δραστών πάντα σύμφωνα με την παρουσίαση του τύπου, στόχο έχει τις γυναίκες και κατά το θεωρητικό μας πλαίσιο, χρησιμοποιείται για τη θεμελίωση και επίδειξη της ανδρικής εξουσίας και με σκοπό την τιμωρία ή την άσκηση ελέγχου (Pascoe, 2007 in Witt, 2020, p. 3). Οι δράστες, επίσης, παρουσιάζονται ως άνδρες που έχουν χειριστικές συμπεριφορές απέναντι στους συντρόφους, οι οποίες κατά τον Messerschmidt συγκροτούν τη «δυσλειτουργική τοξική αρρενωπότητα», (2017 in Makhanya, 2023).

Στο προφίλ που χτίζουν τα Μέσα για τους δράστες, αυτοί φαίνονται ως άνθρωποι που θεωρούν ότι οι γυναίκες τους ανήκουν και ακόμα περισσότερο έχουν το δικαίωμα της ζωής και του θανάτου επάνω τους. Αυτή η πεποίθηση των γυναικοκτόνων εδράζεται στο πατριαρχικό σύστημα όπου κυριαρχεί η ηγεμονική αρρενωπότητα και σύμφωνα με το Sculos η υιοθέτηση τέτοιων πεποιθήσεων σε ακραίο βαθμό καθιστά την αρρενωπότητα τοξική (Sculos, 2014). Τα Μέσα, επίσης, παρουσιάζουν όλους τους δράστες να έχουν την πίστη ότι επειδή είναι άνδρες δεν πρέπει να τιμωρούνται ακόμα και για τις ανάρμοστες συμπεριφορές τους. Αυτή η πεποίθηση εδράζεται στην ηγεμονική αρρενωπότητα του πατριαρχικού συστήματος (Makhanya, 2023, p. 7).

Τέλος, σύμφωνα με το προφίλ που συγκροτούν τα μέσα για τους δράστες, αυτοί ανήκουν στις περιπτώσεις που αισθάνονται αδικημένοι ως άνδρες στη σχέση τους με τα θύματα και χρησιμοποιούν τη βία με σκοπό να δικαιωθούν πράγμα που σύμφωνα με τη Rush αποτελεί περίπτωση που η αρρενωπότητα γίνεται τοξική ακριβώς επειδή οδηγεί στη βία (1967, Green et al., 2023, p. 3).

7. β. Δεύτερο ερευνητικό ερώτημα: σε ποια αίτια αποδίδει ο ελληνικός Τύπος τις γυναικοκτονίες. Υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος του φύλου ή όχι.

β. 1. Ο συλλογισμός πίσω από τα θέματα που προέκυψαν μέσα από την ανάλυση, για την απάντηση του ερωτήματος.

Προκειμένου να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, θα δούμε πρώτιστα κατά πόσο γίνεται **χρήση του όρου γυναικοκτονίας** στις αναπαραστάσεις τέτοιων περιστατικών.

Η χρήση του όρου γυναικοκτονία, σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, είναι πολύ σημαντική γιατί αναγνωρίζει ένα έμφυλο, παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο χωρίς να συσκοτίζονται τα χαρακτηριστικά του που ακριβώς έχουν σχέση με το φύλο (Weil, 2018, p.). Έτσι λοιπόν τα περιστατικά παύουν να αντιμετωπίζονται ως μεμονομένα.

Στα πλαίσια, επίσης, της απάντησης του δεύτερου ερωτήματος μας, θα δούμε εάν στις παρουσιάσεις των γυναικοκτονιών από τα ΜΜΕ **τα αίτια τους αποδίδονται σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας ή σε κάποια ψυχολογικά αίτια**, όπως, σύμφωνα με τον Posadas, συνήθως αποδίδονται τα περιστατικά έμφυλης βίας, ή εν προκειμένω ακραίας έμφυλης βίας (2017, p. 178). Θα εξετάσουμε επίσης, αν οι γυναικοκτονίες **αποδίδονται σε δομικά αίτια**, όπως το κράτος και οι οργανισμοί του, τα οποία φτιάχτηκαν σύμφωνα με τα ανδρικά πρότυπα, εξυπηρετούν τη διαίωνα του πατριαρχικού συστήματος, στο οποίο αιτιάζεται και η τοξική αρρενωπότητα (Connell, 1990 in Eksi, 2017, p. 71).

β. 2. Η χρήση του όρου γυναικοκτονία από τα ΜΜΕ.

Όπως είδαμε στη θεωρητική μας μελέτη η χρήση του όρου «γυναικτονία» έχει αυξηθεί παγκοσμίως με σκοπό να επικεντρωθεί η προσοχή στο γιατί και στον τρόπο που οι γυναίκες δολοφονούνται , γιατί ακριβώς είναι γυναίκες με υποβαθμισμένη θέση στην κοινωνία (Dawson & Vega, 2023 in Dawson et al., 2024, p. 309). Πιο συγκεκριμένα, σκοπός της χρήσης του όρου είναι να αναγνωριστεί και να αποκτήσει ορατότητα ένα έμφυλο παγκόσμιο, κοινωνικό φαινόμενο χωρίς να συσκοτίζονται τα χαρακτηριστικά του που ακριβώς έχουν σχέση με το φύλο (Weil, 2016 in Weil et al., 2018, p. 8). Επιπροσθέτως σε αυτή τη διαδικασία σημαντικό ρόλο έχουν τα ΜΜΕ που με τη χρήση του όρου δίνουν ορατότητα στο φαινόμενο και συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας (Weil et al., 2018, p. 3). Ωστόσο στη θεωρητική μας μελέτη εντοπίστηκε η αμφισβήτηση του κατά πόσο τα ΜΜΕ χρησιμοποιούν τον όρο ευρέως και έτσι ευαισθητοποιούν την κοινωνία (Fairbairn et al., 2023).

Πράγματι, στην γυναικοκτονία της Γεωργίας εντοπίστηκε η αμφισβήτηση της ευρείας χρήσης του όρου «γυναικοκτονία» από τα μέσα που μελετήσαμε στον ηλεκτρονικό τύπο με εξαίρεση ένα μέσο, την ΑΥΓΗ, που τοποθετείται αριστερά στον άξονα δεξιάς-αριστεράς. Με αυτό μας το εύρημα επιβεβαιώθηκε και η πρόβλεψη που κάναμε στο

μεθοδολογικό σημείωμα ότι λόγω της διαφορετικής πολιτικής τοποθέτησης των μέσων θα υπήρχε και διαφορετική στάση επί του θέματος της γυναικοκτονίας. Πιο συγκεκριμένα, στην ΑΥΓΗ ο όρος «γυναικοκτονία» βρισκόταν τόσο σε όλους τους τίτλους των προς ανάλυση δημοσιευμάτων, όσο και στο κυρίως θέμα τους.

«**Γυναικοκτονία στη Θεσσαλονίκη / Απολογούνται σήμερα οι κατηγορούμενοι..**» (ΑΥΓΗ, 13.01.24 Newsroom).

«**Κατά συναυτουργία διώκονται για την γυναικοκτονία της 41χρονης εγκύου στη Θεσσαλονίκη ο 39χρονος σύντροφός της και ο 34χρονος φίλος του που τον βοήθησε..**» (ΑΥΓΗ, 09.01.24 Newsroom).

Αντίθετα στην Καθημερινή, τα Νέα και στα tabloids, Makeleio και Espresso, ο όρος «γυναικοκτονία» αναφέρεται σπανιότατα έως και καθόλου στα δημοσιεύματα.

Πρέπει να επισημανθεί, λοιπόν, ότι, με εξαίρεση την αριστερή εφημερίδα, την Αυγή, δεν υπήρχε διαφορά στη χρήση του όρου μεταξύ των «κλασικών» εφημερίδων και των tabloids παρά τις διαφορές τους ως είδη μέσων που ήδη αναφέραμε στο μεθοδολογικό μας σημείωμα (Bastos, 2016).

Τέσσερις μήνες ακριβώς μετά τη γυναικοκτονία της Γεωργίας παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στη χρήση του όρου γυναικοκτονία από τον τύπο. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Κυριακής, ο όρος γυναικοκτονία υπάρχει σε όλα τα προς ανάλυση δημοσιεύματα (50) και σε όλα τα Μέσα, τόσο στους τίτλους όσο και στο κυρίως θέμα. Ωστόσο, θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν σε αυτήν την εξέλιξη και την ύπαρξη του κινήματος MeToo στην Ελλάδα, από το 2020 (Kogia, 2025), την έντονη δραστηριοποίησή του και την ενδεχόμενη συμβολή του στην ορατότητα του όρου.

«**Γυναικοκτονία στους Αγίους Αναργύρους.**», KATHIMERINH, 02.04.2024, Αναστασία Σταματοπούλου.

«**Βίντεο ντοκουμέντο από την γυναικοκτονία στους Αγίους Αναργύρους ...**», TA NEA, 11/11/2024, Newsroom.

«Γυναικοκτονία στους Αγίους Αναργύρους / Προκλητικές δικαιολογίες της υποδιοικήτριας...», Αυγή 04.04.24 19:33 Newsroom.

«Γυναικοκτονία στους Αγίους Αναργύρους: Πρώην σύντροφος του 39χρονου «σπάει» τη σιωπή της..», MAKELEIO, 04|04|2024.

Επιπροσθέτως, η χρήση του όρου γυναικοκτονία γίνεται και από επίσημα χείλη σε δηλώσεις που φιλοξενήθηκαν σε όλα τα ΜΜΕ. Πιο συγκεκριμένα η Πρόεδρος της Δημοκρατία, σε σχέση με την περίπτωση της Κυριακής, μίλησε για γυναικοκτονία.

«Η δολοφονία της 28χρονης στους Αγίους Αναργύρους, μια ακόμη γυναικοκτονία.....», (KATHIMERINI, TA NEA, 02.04.2024, Newsroom).

Ακόμα περισσότερο μίλησε για έμφυλη βία γεγονός που αφενός τοποθετεί τη συγκεκριμένη δολοφονία μέσα στα πλαίσια ενός παγκοσμίου φαινομένου όπου το φύλο παίζει σημαντικό ρόλο και αφετέρου είναι σύμφωνο με τα αποτελέσματα φεμινιστικών ερευνών δεκαετιών που αποδίδουν στο φύλο αυτήν την καίρια θέση στις διάφορες μορφές ανδρικής βίας κατά των γυναικών οι οποίες οδηγούνται από «τον μισογυνισμό» (Dawson et.al., 2024, p. 312).

«...Δείχνοντάς μας με σκληρό και οδυνηρό τρόπο μια από τις πιο σκοτεινές και θλιβερές όψεις της κοινωνίας μας, όπως και την επείγουσα ευθύνη που έχει η Πολιτεία στην καταπολέμηση της έμφυλης βίας και του εγκλήματος...σημειώνει η κ. Σακελλαροπούλου.», (KATHIMERINI, TA NEA, 02.04.2024, Newsroom).

Για γυναικοκτονία μίλησε και ο υπουργός προστασίας του πολίτη, Γιώργος Χρυσοχοϊδης, ο οποίος μάλιστα στάθηκε ανοιχτός στην επίσημη αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία», αλλά υπό προϋποθέσεις. «Χρυσοχοϊδης: Όταν χάνεται μια ζωή, τίποτα δεν είναι καλώς καμωμένο – Συμφωνώ με τον όρο γυναικοκτονία, αλλά...», TANEΑ, 02/04/2024, Newsroom.

Τρεις μήνες μετά τη γυναικοκτονία της Κυριακής, σε αυτήν της Αρετής Τ., αλλά και επτά μήνες μετά, στη γυναικοκτονία της Δώρας Ν., ο όρος εξακολουθεί να χρησιμοποιείται από όλα τα Μέσα ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση και το είδος του Τύπου.

Αρετή Τ.

«Γυναικοκτονία στην Αμφιλοχία: «Έλα σπίτι, αλλιώς θα σκοτώσω την κόρη μας.», (ΤΑ ΝΕΑ, 13/07/2024 Newsroom).

«Γυναικοκτονία στην Αμφιλοχία: «Του είπα τι πας να κάνεις και έστρεψε το όπλο εναντίον μου» λέει ο κουμπάρος του ζευγαριού.», (Makeleio, 15/07/2024, Mike).

«Μια προαναγγελθείσα γυναικοκτονία ήταν όπως όλα δείχνουν αυτή με θύμα τη 43χρονη Δώρα, μητέρα τριών παιδιών...», (ΑΥΓΗ, 12/07/2024 Newsroom).

Δώρα Ν.

«Γυναικοκτονία στο Αγρίνιο: Πώς συνελήφθη ο πρώην σύντροφος της 43χρονης.» (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 12/11/2024 Newsroom).

«..Από χθες το βράδυ ο καθ' ομολογίαν γυναικοκτόνος του Αγρινίου ...», (Espresso, 14/11/2024).

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι 11 μήνες μετά τη γυναικοκτονία της Γεωργίας Μ., ο όρος «γυναικοκτονία» έχει πλέον επικρατήσει στα ΜΜΕ και έχει αποκτήσει ορατότητα ένα έμφυλο παγκόσμιο, κοινωνικό φαινόμενο, χωρίς να συσκοτίζονται τα χαρακτηριστικά του που ακριβώς έχουν σχέση με το φύλο Weil, 2016 in Weil et al., 2018, p. 8). Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε ότι με την ευρύτατη χρήση του όρου, τα Μέσα αρχίζουν να επιτελούν το σημαντικό τους ρόλο, που σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο είναι, η ορατότητα του φαινομένου και η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας (Weil et al., 2018, p. 3). Σε αυτήν την εξέλιξη, βέβαια, θα πρέπει να λάβουμε οπωσδήποτε υπόψιν μας την ύπαρξη και δραστηριοποίηση του κινήματος MeToo στην Ελλάδα από το 2020 (Kogia, 2025) και την ενδεχόμενη συμβολή του στην ορατότητα του όρου.

β. 3. Η απόδοση των αιτιών της γυναικοκτονίας σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας, μέσα από τα δημοσιεύματα του Τύπου.

Σύμφωνα με τον Posadas η έμφυλη βία και εν προκειμένω η ακραία μορφή της, η γυναικοκτονία, γίνεται αντιληπτή ως πρόβλημα αρρενωπότητας και αποδίδεται

στην «τοξική αρρενωπότητα» (2017, p. 178). Η προσφυγή, δε, στη βία αποτελεί έναν τρόπο επιβεβαίωσης της ανδρικής ταυτότητας και δύναμης πράγμα που καθιστά την αρρενωπότητα «τοξική» (Kauffman, 1993, 1997 in Seidler, 2018, p. 41).

Πράγματι, σύμφωνα με τα ευρήματά μας, όλα τα προς ανάλυση Μέσα αποδίδουν τα αίτια των γυναικοκτονιών κυρίως στα τοξικά χαρακτηριστικά του δράστη και ελάχιστες αναφορές υπάρχουν στα πραγματικά αίτια της τοξικής αρρενωπότητας και της πρακτικής της, της ακραίας μορφής έμφυλης βίας, τη γυναικοκτονία (Greer, 2003, p. 4). Από αυτή τη διαπίστωση εξαιρείται η περίπτωση της Κυριακής Γ., όπου ο Τύπος δεν αποδίδει τα αίτια της γυναικοκτονίας της κυρίως στα τοξικά χαρακτηριστικά του δράστη.

Γεωργία Μ.

««Τέρας, τέρας. Βίαιος, πολύ βίαιος, και τα tablet των παιδιών έκλεβε...περιέγραψε η πρώην σύζυγος του 39χρονου.», (TA NEA, 10/01/2024 Newsroom).

«Συστηματικός κακοποιητής γυναικών ο σύντροφος της 41χρονης Γεωργίας ...», (ESPRESSO, 09/01/2024).

Αρετή Τ.

«Κάτοικοι της περιοχής δήλωσαν ότι τη ζήλευε τρομερά και ότι την ξυλοκοπούσε, ενώ δεν είναι τυχαίο ότι μόνο το τελευταίο τρίμηνο είχαν γίνει δύο καταγγελίες για ενδοοικογενειακή βία σε βάρος του 43χρονου.», (Makeleio, 15/07/2024, Mike).

«...είχε μετατρέψει σε κόλαση την καθημερινότητα της εν διαστάσει συζύγου του Αρετής Τ., καθώς ήταν βίαιος και κυκλοφορούσε συνεχώς μεθυσμένος...», (Espresso, 15/07/2024).

Δώρα Ν.

«Την πυροβόλησε ο πρώην σύντροφός της – Είχε παρελθόν ενδοοικογενειακής βίας.», (KATHIMERINI, 11/11/2024 Γιάννης Σουλιώτης, Αναστασία Σταματοπούλου, Ηλίας Κάνιστρας).

«Ο δράστης έλεγε σε πολλούς ότι αν δεν γυρίσει σε αυτόν θα την σκοτώσει και θα αυτοκτονήσει. Πριν 1,5 μήνα είχε μπει σπίτι της... απειλώντας την με μαχαίρι... Το τοπικό τμήμα του αφαίρεσε τα κυνηγετικά όπλα που είχε.», (ΑΥΓΗ, 12/07/2024 Newsroom).

Έτσι, όπως καταλαβαίνουμε, με την απόδοση των γυναικοκτονιών σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας εξακολουθούν να συσκοτίζονται τα πραγματικά αίτια (Fairbairn et al., 2023 in Dawson et al., 2024, p. 311). Επίσης, η ευθύνη αυτών των περιστατικών αποδίδεται σε κάποιους «κακούς» άνδρες, ενώ μένει ανέπαφη και συνεχίζει να υπάρχει η ιεραρχία των φύλων (Harrington (2019, p. 17). Συσκοτίζονται, δε τα «θεσμικά και δομικά πατριαρχικά προνόμια των ανδρών» (ο. α.).

β. 4. Η απόδοση των αιτιών της γυναικοκτονίας σε κάποια ψυχική ασθένεια των δραστών.

Σύμφωνα με τον Greer τα αίτια όλων των μορφών έμφυλης βίας και εν προκειμένω της ακραίας μορφής της, της γυναικοκτονίας, μπορεί να αποδοθούν και στην ψυχική υγεία του δράστη οπότε λόγω του ακαταλόγιστου των πράξεων του, αντιμετωπίζεται με επιείκεια (Greer, 2003, p. 4).

Όπως καταγράφηκε στην έρευνα μας, μόνο στις περιπτώσεις των γυναικοκτονιών της Κυριακής Γ. και της Δώρας Ν. εντοπίστηκαν κάποια δημοσιεύματα που αναφέρονταν σε κάποια ψυχικά προβλήματα των δραστών και αυτά βρίσκονταν στα tabloids, Makeleio και Espresso.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τη γυναικοκτονία της Κυριακής σε ένα μόνο δημοσίευμα αναφέρθηκε ότι ο δράστης είχε νοσηλευτεί παλαιότερα σε ψυχιατρική κλινική και έπαιρνε αγωγή.

«..τον προηγούμενο χρόνο, το 2023, μέσα σε πέντε μήνες, από τον Μάρτιο έως και τον Αύγουστο, είχε νοσηλευτεί τέσσερις φορές... αναφέρεται ότι είχε κάνει δύο απόπειρες αυτοκτονίας, ενώ δήλωσε και τοξικοεξαρτημένος. Το ερώτημα βέβαια είναι πως αυτός ο άνθρωπος κυκλοφορούσε ελεύθερος.», (Makeleio, 04/04/2024, Athina).

Τα περισσότερα δημοσιεύματα εστιάζουν στις τελευταίες γνωματεύσεις του δράστη μετά το συμβάν που τον παρουσιάζουν σε πλήρη νηφαλιότητα, χωρίς υποβόσκον

ψυχικό νόσημα και αυτοκτονικές τάσεις. Οι απόπειρες αυτοκτονίας του, δε, αξιολογούνται ως προσπάθεια να κριθεί χωρίς σώας τα φρένας και να τιμωρηθεί με επιείκεια.

«ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ: Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΓΡΙΒΑ ΠΟΥ ΤΟ ΕΠΑΙΖΕ “ΤΡΕΛΟΣ”, ΔΕΝ ΕΠΕΙΣΕ ΤΟΝ ΨΥΧΙΑΤΡΟ ΚΑΙ ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ ΝΑ ΜΕΤΑΦΕΡΘΕΙ ΣΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΚΕΛΙ! “ΗΞΕΡΕ ΑΚΡΙΒΩΣ ΤΙ ΕΚΑΝΕ!» (Makeleio, 25|06|2024, Ellhnas).

«Ο δεύτερος ψυχίατρος δεν διαπίστωσε ενεργό αυτοκτονικό ιδεασμό, τονίζοντας πως πρόκειται για χειριστικό άτομο.», (ESPRESSO, T8-04-2024).

Όσον αφορά το δράστη της γυναικοκτονίας στις Δώρας Ν., σύμφωνα με το δείγμα μας πάντα, τα Μέσα δε φαίνεται να πείστηκαν ότι έχει ψυχολογικά προβλήματα και δεν προμελέτησε τη γυναικοκτονία της πρώην συντρόφου του. Αντίθετα, θεωρήθηκε ότι ο θύτης προσπαθεί να πετύχει μειωμένο καταλογισμό ευθύνης στο έγκλημά του.

«Από χθες το βράδυ ο καθ’ ομολογίαν γυναικοκτόνος του Αγρινίου προσπαθεί να πείσει ότι δεν έχει τα λογικά του και ότι η Δώρα είναι ζωντανή... Είναι ίσως μια τακτική για να αποδοθεί το έγκλημά του σε ψυχολογικά προβλήματα, ακόμα και σε τέλεση εν βρασμώ ψυχής, όμως τα στοιχεία που έρχονται στο φως δείχνουν περίτρανα ότι πρόκειται για προμελετημένη δολοφονία.», (Espresso, 14/11/2024).

«Από τις πληροφορίες που μεταδόθηκαν ο δράστης αναμένεται να υποστηρίξει ότι βρισκόταν εν βρασμώ ψυχικής ορμής και ότι αντιμετωπίζει προβλήματα ψυχικής υγείας, τα οποία οδηγούν σε μειωμένο καταλογισμό, δηλαδή δεν είχε την ικανότητα να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του. Χθες εξετάστηκε από ψυχίατρο του Κέντρου Ψυχικής Υγείας του Νοσοκομείου Αγρινίου που εξέδωσε πόρισμα.», (Makeleio, 16/11/2024, Athina).

Μπορούμε λοιπόν να καταλήξουμε ότι όλα τα Μέσα δεν απόδωσαν τα αίτια των γυναικοκτονιών σε ψυχολογικά προβλήματα των δραστών.

β. 5. Η απόδοση των αιτιών της γυναικοκτονίας σε δομικά αίτια, όπως το κράτος και οι οργανισμοί του, μέσα από τις παρουσιάσεις των γυναικοκτονιών από τα ΜΜΕ.

Όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, στο κράτος και στους οργανισμούς του είναι ενσωματωμένες οι αξίες, τα σύμβολα και ο λόγος της αρρενωπότητας καθώς έχουν φτιαχτεί από άνδρες σύμφωνα με τα ανδρικά πρότυπα και εξυπηρετούν τη διαιώνιση του πατριαρχικού συστήματος και της ανδρικής εξουσίας (Connell,

1990 in Eksi, 2017, p. 71). Η τοξική αρρενωπότητα, λοιπόν, με τις επιβλαβείς πρακτικές της και τους μισογυνιστικούς κανόνες φύλου κυριαρχούν στο κράτος και τους θεσμούς του καθιστώντας τα «τοξικά», για αυτό δε μπορεί να εφαρμοστεί η ισότητα στην πράξη και υπάρχει το φαινόμενο της γυναικοκτονίας (Wilchins, 2019). Ειδικά όσον αφορά τα σώματα ασφαλείας, σύμφωνα με τον Eksi (2017) επειδή αποτελούν τους μηχανισμούς καταναγκασμού του κράτους υπάρχει υπερτονισμός της ηγεμονικής αρρενωπότητας, όπως η βία και η σκληρότητα και έτσι χτίζεται μια «ηγεμονική τοξική αρρενωπότητα».

Όπως κατεγράφη στην έρευνά μας, από τα πενήντα δημοσιεύματα που αφορούσαν την περίπτωση της γυναικοκτονίας της Γεωργίας, βρέθηκαν μόνο τέσσερα στην Αυγή και ένα άρθρο γνώμης στην ΚΑΤΗΜΕΡΙΝΗ, στα οποία το περιστατικό αποδίδεται σε αίτια που σχετίζονται με το κράτος και στους οργανισμούς του που, όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, εξυπηρετούν τη διαίωνιση του πατριαρχικού συστήματος και της ανδρικής εξουσίας (Connell, 1990 in Eksi, 2017, p. 71). Παραπέμπουν, δε, στα δομικά αίτια της τοξικής αρρενωπότητας.

Πιο συγκεκριμένα στα τέσσερα δημοσιεύματα της Αυγής φιλοξενήθηκαν επώνυμες απόψεις σχετικά με τη γυναικοκτονία της Γεωργίας τα οποία αποδίδουν το περιστατικό σε σεξιστικά κίνητρα, στην πατριαρχία, στο κράτος και στην κυβέρνηση.

«Μαρία Γκασούκα, ομότιμη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Πόσες πρέπει να πεθάνουν για να δεχθούμε ότι οι γυναικοκτονίες είναι δολοφονίες με σεξιστικό κίνητρο... Ο δολοφόνος που είχε κακοποιήσει ακόμα και την αδελφή του και άλλες γυναίκες είχε εννιά αναστολές και ήταν έξω κυκλοφορούσε ελεύθερος», (ΑΥΓΗ, 10.01.24, Συνέντευξη).

«Γεωργία Λαλέ, εικαστικός: Η πατριαρχία προσπαθεί συνεχώς να μας φιμώσει, αλλά η φωνή μας είναι πιο δυνατή από ποτέ!!!!», (ΑΥΓΗ, 09.01.24, Συνέντευξη).

«Δώρα Αυγέρη για γυναικοκτονίες / Ποιο κόστος ζυγίζει η κυβέρνηση και δεν προχωρά στη νομική αναγνώριση του όρου;», (ΑΥΓΗ, 10.01.24, Συνέντευξη).

Σοβαρά ερωτήματα για την αποτυχία των Αρχών να προλάβουν την διάπραξη ενός εγκλήματος από πρόσωπο που επανειλημμένα είχε καταγγεληθεί για βία και κακοποίηση.», (ΑΥΓΗ, 09.01.24 Newsroom).

Τέλος, το ένα δημοσίευμα στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ήταν άρθρο γνώμης, το οποίο αποδίδει τα αίτια του περιστατικού σε ελλείψεις του κράτους που σχετίζονται με την οργάνωση, τη νομοθεσία, τη δικαιοσύνη που κωλυσιεργεί και την Αστυνομία.

«Οι νόμοι που δεν ανταποκρίνονται στη βιωμένη πραγματικότητα, η Δικαιοσύνη που καρκινοβατεί με γραφειοκρατική οκνηρία και η αστυνομία που αδυνατεί να οργανωθεί επιχειρησιακά και να διαγνώσει την έννοια του επειγόντος στο έγκλημα της καθημερινότητας, έχουν αποτύχει παταγωδώς στην προστασία των πολιτών και ειδικά των μειονοτήτων. Οι γυναίκες είναι πραγματικά ανυπεράσπιστες.», (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 4. 14.01.2024, Άρης Αλεξανδρής).

Όσον αφορά τα αίτια της γυναικοκτονίας της Κυριακής, αυτά, εξαιρετέα, αποδίδονται από όλα τα ΜΜΕ κυρίως στην ανεπάρκεια της Αστυνομίας. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι ήταν τόσο καταφανέστατη η ευθύνη της αστυνομίας καθώς το συμβάν διεξήχθη μπροστά στο αστυνομικό τμήμα που στα περισσότερα δημοσιεύματα έγινε λόγος για αυτήν. Αυτή, δε, η απόδοση ευθυνών στην ανικανότητα της αστυνομίας να προστατεύσει τον πολίτη που ζητά τη βοήθεια του και εν τέλει δολοφονείται μπροστά στο αυτονομικό τμήμα παραπέμπει στο ίδιο το κράτος καθώς η αστυνομία αποτελεί κρατικό οργανισμό. Όπως επισημάνθηκε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, το κράτος και οι οργανισμοί του εξυπηρετούν τη διαίωνιση του πατριαρχικού συστήματος και της ανδρικής εξουσίας (Connell, 1990 in Eksi, 2017, p. 71) και παραπέμπουν στα δομικά αίτια της τοξικής αρρενωπότητας.

«Πρέπει να γίνει μία συνολική καταγραφή των δυσλειτουργιών και των κενών που υπάρχουν τόσο στις αστυνομικές υπηρεσίες, όσο και σε όλα τα εμπλεκόμενα υπουργεία όπως είναι το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Δικαιοσύνης, προκειμένου να υπάρξει μία κοινή στρατηγική προστασίας

των θυμάτων έμφυλης βίας», καταλήγει η κ. Δημαδάμα.», (KATHIMERINI, 02.04.2024, Σοφία Χρήστου, Ιωάννα Μπρατσιάκου).

«K@ΛΟΧΑΝΕΙΟ! Η “επιτυχημένη” ΕΛ.ΑΣ που μας διαφημίζει ο Χρυσοχοϊδης! Τμήματα χωρίς αστυνομικούς, περιπολικά και οργάνωση.», (Makeleio, 04|04|2024, Mike).

«..τα γραφεία ενδοοικογενειακή βίας που λειτουργούν στα Αστυνομικά Τμήματα είναι και αυτά υποστελεχωμένα.», (Αυγή, 17.04.24 Newsroom).

.Ωστόσο, σύμφωνα με το δείγμα μας, σε όλα τα προς ανάλυση Μέσα, παρουσιάστηκε, επίσης, η προσπάθεια τόσο του υπουργού προστασίας του πολίτη, όσο και αξιωματούχων της ΕΛ.ΑΣ να κάνουν να φανεί το περιστατικό της γυναικοκτονίας της Κυριακής ως μεμονομένο. Πιο συγκεκριμένα, προσπάθησαν να αποδώσουν το περιστατικό σε παραλείψεις και ευθύνες των συγκεκριμένων οργάνων της τάξης, στο συγκεκριμένο τμήμα που ενεπλάκησαν σε αυτό προκειμένου να μη θιγεί ολόκληρο το αστυνομικό σώμα και το κράτος. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει ακόμα περισσότερο τη θεωρία που αναφέραμε ήδη και μιλάει αφενός για την τοξικότητα του κράτους και των οργανισμών του και αφετέρου την προσπάθεια διατήρησης της ανδρικής εξουσίας και του πατριαρχικού συστήματος με τις ανισότητες του.

«έχουμε πάνω από 17.000 αστυνομικούς που εκπαιδεύτηκαν σε αυτό» και επανέλαβε πως «αυτό που προέχει είναι να διερευνηθεί πλήρως το περιστατικό, κάτω από ποιες συνθήκες διεξήχθη, πώς έχασε τη ζωή της η κοπέλα.», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

«...ο υπεύθυνος της ΕΔΕ κατηγορεί την επόπτρια ότι «δεν μερίμνησες για τη διάθεση περιπολικού οχήματος...Βαρύ είναι το κατηγορώ και προς τη νεαρή αστυφύλακα που τη νύχτα της 1ης Απριλίου εκτελούσε καθήκοντα αξιωματικού υπηρεσίας στο αστυνομικό τμήμα των Αγίων Αναργύρων...», (KATHIMERINI, 09.05.2024, Ιωάννης Σουλιώτης).

«Αξιωματικός υπηρεσίας / Δεν ζήτησε ούτε το όνομα της 28χρονης – Πήρε τα στοιχεία της όταν ήταν ήδη νεκρή.», (Αυγή, 04.04.24 19:33 Newsroom).

Οι ευθύνες λοιπόν της γυναικοκτονίας της Κυριακής, εξαιρετέα, αποδόθηκαν κυρίως στην αστυνομία και κατά επέκταση στο κράτος και μάλιστα από όλα τα μέσα ανεξάρτητα της πολιτικής τους τοποθέτησης, όπως και ανεξάρτητα εάν επρόκειτο για κλασικό τύπο ή tabloids παρόλο που στη θεωρητική μελέτη είχαμε δει ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις στα είδη των μέσων όσον αφορά τις παρουσιάσεις τους (Bastos, 2016).

Ωστόσο, όπως κατεγράφη στην έρευνα μας, οι επόμενες γυναικοκτονίες, που εξετάσαμε και είχαν τελεστεί μετά της Κυριακής, δεν αποδόθηκαν από τα Μέσα κυρίως σε δομικά αίτια. Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι τα ΜΜΕ δε φαίνεται να έχουν αλλάξει οπτική απέναντι σε τέτοια περιστατικά.

Πιο συγκεκριμένα, στα 50 δημοσιεύματα ηλεκτρονικού Τύπου που αναλύθηκαν για τη γυναικοκτονία της Αρετής Τ., εντοπίσαμε μόλις 5 δημοσιεύματα που αποδίδουν τα αίτια της γυναικοκτονίας σε δυσλειτουργίες και κωλυσιεργίες της ελληνικής δικαιοσύνης, της αστυνομίας και κατ' επέκταση του κράτους. Επρόκειτο, για ένα δημοσίευμα στα ΝΕΑ, ένα στο Makeleio και τρία στην ΑΥΓΗ.

«Σε ένα δικαστήριο που φέρεται να αναβλήθηκε δύο φορές, για διάφορους διαδικαστικούς λόγους. Με πληροφορίες επιτελών της Κατεχάκη να αναφέρουν ότι αυτό συνέβη λόγω «φόρτου υποθέσεων» . Κάτι που αποδείχθηκε μοιραίο για την ζωή της άτυχης γυναίκας.», (ΤΑ ΝΕΑ, 13/07/2024, Βασίλης Λαμπρόπουλος).

«Υπάρχει ευθύνη της ΕΛ.ΑΣ. Υπάρχει προηγούμενη καταγγελία, ιδιαίτερα σε τοπική κοινωνία. Υπάρχουν μαρτυρίες που λένε ότι ο άνθρωπος αυτός είχε πάει στο χωριό του, έπινε. Ακόμα και όταν παρήλθε το αυτόφωρο υπάρχει η δυνατότητα της προσαγωγής.», (Makeleio, 15/07/2024, Mike).

«Δεν κατέστη δυνατή η σύλληψή του εντός των ορίων του αυτοφώρου» λέει η ΕΛΑΣ για τον γυναικοκτόνο που κυκλοφορούσε ανενόχλητος παρά τη μήνυση σε βάρος του.», (ΑΥΓΗ, 13/07/2024 Newsroom).

«Άλλη μία προαναγγελθείσα γυναικοκτονία που κανείς δεν απέτρεψε, αυτή τη φορά στην Αμφιλοχία, καθώς η 37χρονη που έπεσε νεκρή από τους πυροβολισμούς του εν διαστάσει συζύγου του, είχε καταγγείλει μόλις πριν δύο μέρες τον δράστη.», (ΑΥΓΗ, 13/07/2024, Newsroom).

«Γυναικοκτονία στην Αμφιλοχία: Ομολογία της ΕΛ.ΑΣ- Πριν 1,5 μήνα επέστρεψαν την караμπίνα στον δράστη.», (ΑΥΓΗ, 13/07/2024 Newsroom).

Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε ότι δεν υπήρξε κάποια σημαντική εξέλιξη στην τοποθέτηση των Μέσων όσον αφορά την απόδοση των αιτιών των γυναικοκτονιών.

Ακόμα περισσότερο, σχετικά με τη γυναικοκτονία της Δώρας Ν., από τα 50 δημοσιεύματα ηλεκτρονικού τύπου που αναλύθηκαν, μόλις δύο εντοπίστηκαν που αποδίδουν το περιστατικό σε δομικά αίτια. Πιο συγκεκριμένα, το ένα είναι ένα άρθρο γνώμης που φιλοξενείται στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ και το άλλο είναι ένα δημοσίευμα της ΑΥΓΗΣ. Αξίζει, δε, να σημειωθεί ότι και τα δύο δημοσιεύματα δε μιλούν ξεκάθαρα παρά υπονοούν τις ελλείψεις της δικαιοσύνης και της αστυνομίας που παραπέμπουν στο ίδιο το κράτος.

«Δεν γίνεται να κυκλοφορούν ελεύθεροι άνθρωποι που μπορεί να φέρουν όπλα ή να έχουν ψυχική διαταραχή ή να είναι άνθρωποι της νύχτας ή οτιδήποτε. Τα ασφαλιστικά μέτρα είναι μια θεωρία που απέχει από την πράξη...», (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 12/12/2024, Λίνα Γιάνναρου).

«Μια προαναγγελθείσα γυναικοκτονία που δεν απέτρεψε κανείς ήταν... με θύμα τη 43χρονη Δώρα, μητέρα τριών παιδιών, που έπεσε νεκρή αφού ο πρώην σύντροφός της την πυροβόλησε σχεδόν εξ επαφής στο κέντρο του Αγρινίου χθες Δευτέρα το βράδυ. (ΑΥΓΗ, 12/07/2024, Newsroom).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, στα περισσότερα δημοσιεύματα, τα αίτια των τριών από τις τέσσερις γυναικοκτονίες αποδίδονται κυρίως στα τοξικά χαρακτηριστικά του δράστη και ελάχιστες αναφορές υπάρχουν στα

πραγματικά αίτια της τοξικής αρρενωπότητας και της πρακτικής της, της ακραίας μορφής έμφυλης βίας. Έτσι, όπως καταλαβαίνουμε, εξακολουθούν αφενός να συσκοτίζονται τα πραγματικά αίτια και αφετέρου τα ΜΜΕ δεν επιτελούν το ρόλο τους ως μηχανισμοί ευαισθητοποίησης της κοινωνίας (Fairbairn et al., 2023 in Dawson et al., 2024, p. 311). Μόνο στην περίπτωση της γυναικοκτονίας της Κυριακής τα αίτια αποδόθηκαν στην αστυνομία και κατά επέκταση στο κράτος. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι ήταν τόσο καταφανέστατη η ευθύνη της αστυνομίας καθώς το συμβάν διεξήχθη μπροστά στο αστυνομικό τμήμα που δε θα μπορούσαν τα μέσα να αδιαφορήσουν και να μην την επισημάνουν.

7. γ. Τρίτο ερευνητικό ερώτημα: εάν προωθούνται τα έμφυλα στερεότυπα μέσα από την παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τον Τύπο.

γ. 1. Ο συλλογισμός πίσω από τα θέματα που προέκυψαν μέσα από την ανάλυση, για την απάντηση του ερωτήματος.

.Προκειμένου να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, θα δούμε αν στις παρουσιάσεις των θυμάτων τα ΜΜΕ εστιάζουν περισσότερο στους παραδοσιακούς ρόλους της μητέρας, της κόρης, της συζύγου, της αδελφής κ.ά., και όχι στις ιδιότητες και στη εργασίας τους. Αυτό γίνεται συνήθως γιατί θεωρείται στερεοτυπικά ότι γυναίκες δεν ορίζουν την ταυτότητά τους μέσω της εργασίας τους, όπως οι άνδρες (Strier & Reve-Vaisvidosky, 2021 in Makhanya, 2023, p. 5). Με την ίδια λογική, θα δούμε αν, εν αντιθέσει με τα θύματα, δίνεται σημασία στην απασχόληση των θυτών.

γ. 2. Οι παραδοσιακοί ρόλοι φύλων της ηγεμονικής αρρενωπότητας.

Όπως εντοπίστηκε στη θεωρητικό μας πλαίσιο, στον τρόπο που παρουσιάζονται τα θύματα και οι θύτες από τα ΜΜΕ αντικατοπτρίζονται και ενισχύονται οι κοινωνικές διαιρέσεις και «οι ανισότητες φύλου» και έτσι διαιωνίζονται «οι υπάρχουσες δομές εξουσίας που τις συντηρούν» (Greer, 2017, p. 23). Επιπροσθέτως, παρόλο που οι γυναίκες εργάζονται και μάλιστα κάποιες έχουν αποκτήσει πρόσβαση στην ανώτερη εργασιακή βαθμίδα, εξακολουθούν να βρίσκονται σε δευτερεύουσα θέση στην κοινωνία (Eliot, 2017). Στερεοτυπικά, δε, οι γυναίκες δεν ορίζουν την ταυτότητά τους

μέσω της απασχόλησης, όπως οι άνδρες (Strier & Peve- Vaisvidosky, 2021 in Makhanya, 2023, p. 5).

Πράγματι, σύμφωνα με το δείγμα μας, σε πολλά δημοσιεύματα όλων των Μέσων, υπήρχαν αναφορές, άμεσα και έμμεσα, στους παραδοσιακούς της ρόλους, της μητέρας, της κόρης, της αδελφής, της συζύγου, κ.ά., πράγμα που αφορούσε και τα τέσσερα θύματα.

Γεωργία Μ.

«Τραγικές φιγούρες ήταν οι γονείς της άτυχης γυναίκας, που βρισκόταν στην 7η εβδομάδα της κύησής της, ο αδελφός της και η 13χρονη κόρη της». (KATHIMERINH, 11.01.2024, NEWSROOM).

«Η εξαφάνισή της 41χρονης, εγκυμονούσας στον 3ο μήνα και μητέρας ενός 13χρονου παιδιού, δηλώθηκε την περασμένη Τρίτη (2/1)...» (ΑΥΓΗ, 08.01.24 Newsroom).

Κυριακή Γ.

«Η κόρη μου τα είχε με αυτό το απόβρασμα, τον τεμπέλη...», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom)

«Δεν άντεξε τον αβάσταχτο πόνο η μητέρα της Κυριακής Γρίβα...», (ESPRESSO, 14-05-2024).

Αρετή Τ.

«Τραγικές φιγούρες αυτού του ασύλληπτου δράματος η κόρη και ο γιος της, καθώς και οι γονείς της οι οποίοι αδυνατούν να πιστέψουν το κακό που βρήκε την οικογένειά τους

και αποχαιρετούν για πάντα την αγαπημένη τους κόρη.», (Makeleio, 15/07/2024, Mike).

«..τοπική κοινωνία αποχαιρέτησε την αδικοχαμένη γυναίκα και μητέρα δύο παιδιών...», (Espresso, 16/07/2024).

«...σκότωσε την 36χρονη εν διαστάσει σύζυγό του.», (TA NEA, 13/07/2024, Newsroom).

Δώρα Ν.

«Η 43χρονη, μητέρα τριών παιδιών, πρόλαβε πριν αφήσει την τελευταία της πνοή να πει στους αστυνομικούς ότι την πυροβόλησε ο πρώην σύντροφός της.», (TA NEA, 12/07/2024, Newsroom).

«...με θύμα τη 43χρονη Δώρα, μητέρα τριών παιδιών...», (ΑΥΓΗ, 12/07/2024, Newsroom).

Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι σε κανένα Μέσο, ανεξάρτητα από την πολιτική του τοποθέτηση και σε ποια κατηγορία ανήκει, δε γίνεται αναφορά στην εργασία των θυμάτων ή στο μορφωτικό τους επίπεδο, με εξαίρεση την Κυριακή Τ. Πιο συγκεκριμένα, η Κυριακή αναφέρεται σε αρκετά δημοσιεύματα ότι είχε σπουδάσει βρεφονηπιολόγος και ήθελε να αξιοποιήσει τις σπουδές και ακόμα περισσότερο ότι γενικά ήταν μία κοπέλα οικονομικά ανεξάρτητη. Αναφέρεται, δηλαδή, το μορφωτικό της επίπεδο και η οικονομική της ανεξαρτησία και δεν περιορίζεται η παρουσίασή της μόνο στους παραδοσιακούς ρόλους της κόρης, της αδελφής και της συντρόφου όπως έγινε στην περίπτωση της Γεωργίας Μ., της Αρετής Τ. και της Δώρας Ν.

«Σκεφτόταν να δουλέψει σε νηπιαγωγείο. Είχε σπουδάσει παιδαγωγικά. Το παιδί μου ήταν άγγελος.», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

«Η κόρη μου δούλευε, όλα τα χρόνια κανονικά. Είχε γίνει μετά τα 21 ανεξάρτητη στο οικονομικό κομμάτι.», (Αυγή, 02.04.24, Newsroom).

Ωστόσο , στην περίπτωση της Κυριακής Γ., υπήρξε και ιδιαίτερη μνεία από τα ΜΜΕ στο γεγονός ότι η Κυριακή δεν είχε προλάβει να παντρευτεί και για αυτό κηδεύτηκε στα λευκά με νυφικό. «Πάνε όλα, μηδενίστηκαν. Σχολείο, παιδική ηλικία, γάμος. Τώρα; Πρέπει να την ντύσουμε; Πώς να την ντύσουμε; Να την πάω πού; Στην εκκλησία για νύφη ή θα την θάψω νυφούλα;», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

Εν τέλει, μπορούμε να πούμε, ότι παρά τις αναφορές στο μορφωτικό επίπεδο της Κυριακής Γ. και στην οικονομική της ανεξαρτησία, και στην περίπτωση της προωθήθηκαν από τα ΜΜΕ τα έμφυλα στερεότυπα, όπως προωθήθηκαν και στις περιπτώσεις των άλλων θυμάτων.

Όπως είπαμε ήδη, σύμφωνα με τη θεωρητική μας μελέτη, οι άνδρες χτίζουν κλασικά την αυτοεκτίμησή τους μέσω της απασχόλησης (Strier & Peve- Vaisvidosky, 2021 in Makhanya, 2023, p. 5). Στην περίπτωση των δραστών δόθηκε έμφαση στην απασχόλησή τους έστω και αν δεν εντάσσονταν από τα ΜΜΕ στους «ηγεμονικούς αρσενικούς» καθώς δε διέθεταν οικονομικά και κοινωνικά φορτία ώστε να έχουν πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας (Connell, 1985, 2005 in Conway 2019, p. 4).

«.. ντελίβερι ήταν, μία εργαζόταν, μία έφευγε.....», (ΑΥΓΗ, 09.01.24 Newsroom).

«..δούλευαν μαζί σε ένα συνεργείο καθαρισμού, εκείνος ως οδηγός...», (KATHIMERINI, 08.04.2024, Newsroom).

«Ο 43χρονος νταλικέρης, τυφλωμένος από ζήλια και επιθυμία για εκδίκηση...», (Espresso, 13/07/2024).

«Ο 30χρονος νταλικέρης...», (Espresso, 14/07/2024).

Όπως καταγράφηκε, λοιπόν, στην έρευνα μας, στις παρουσιάσεις όλων των θυμάτων από τα ΜΜΕ προωθήθηκαν τα έμφυλα στερεότυπα που θέλουν τη γυναίκα να ζει σε δευτερεύοντα ρόλο στην κοινωνία, έχοντας για κύριο σκοπό της το γάμο και ορίζει την ταυτότητά της μέσα από τους παραδοσιακούς ρόλους της συζύγου, της μητέρας, κ.ά. Οι θύτες, δε, παρουσιάστηκαν στερεοτυπικά με βάση το ηγεμονικό πρότυπο αρρενωπότητας σύμφωνα με το οποίο ορίζουν την ανδρική τους ταυτότητα όλοι οι άνδρες ανεξάρτητα από την κατάταξη τους στην ιεραρχία, πράγμα που αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μας πλαίσιο (Connell και Messerschmidt, 2005). Τα Μέσα, δε, έδωσαν έμφαση στην απασχόληση των θυτών. Μάλιστα, δεν υπήρχαν διαφοροποιήσεις στα προς ανάλυση Μέσα σε σχέση με την πολιτική τους τοποθέτηση και το είδος Τύπου. Έτσι επιβεβαιώθηκε, λοιπόν, το εύρημα του θεωρητικού μας πλαισίου, σύμφωνα με το οποίο στον τρόπο που παρουσιάζονται τα θύματα και οι θύτες από τα ΜΜΕ αντικατοπτρίζονται και ενισχύονται οι κοινωνικές διαιρέσεις και «οι ανισότητες φύλου» και έτσι διαιώνίζονται «οι υπάρχουσες δομές εξουσίας που τις συντηρούν» (Greer, 2017, p. 23).

7. δ. Τέταρτο ερευνητικό ερώτημα: Πως παρουσιάζονται τα θύματα από τον Τύπο. Αν δηλαδή γίνονται σεβαστά η προσωπικότητα, η ζωή και τα δικαιώματα του κάθε θύματος.

δ. 1. Ο συλλογισμός πίσω από τα θέματα που προέκυψαν μέσα από την ανάλυση, για την απάντηση του ερωτήματος.

Για να απαντήσουμε σε αυτό, το τελευταίο ερώτημα μας, θα δούμε εάν τα θύματα αναφέρονται με το όνομά τους ή απλά αναφέρονται, ως πτώματα, σωροί, γυναίκες κ.ά., και με αυτόν τον τρόπο διαγράφονται από υποκείμενα με προσωπικότητα, ζωή και δικαιώματα. Αυτή αποτελεί μια συνήθης τακτική των μέσων στην παρουσίαση των θυμάτων, σύμφωνα πάντα με το θεωρητικό μας πλαίσιο (Vedric & Little, 2021).

Προς την κατεύθυνση απάντησης του ερωτήματος μας, επίσης, θα εξετάσουμε στα προς ανάλυση δημοσιεύματα κατά πόσο αποδίδονται ευθύνες στα θύματα για τη θυματοποίησή τους, όπως συνηθίζουν τα ΜΜΕ στις παρουσιάσεις περιστατικών έμφυλης βίας, πράγμα που αποτελεί παραβίαση των δικαιώματος των θυμάτων να

υπερασπιστούν τον εαυτό τους, γιατί δεν είναι εν ζωή (Meyers, 1997 in Jenney & Exner, 2018, p. 5).

δ. 2. Πως αποκαλούνται τα θύματα στις παρουσιάσεις των Μέσων.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, τα θύματα διαγράφονται από υποκείμενα με προσωπικότητα, ζωή και δικαιώματα και αντιμετωπίζονται στην παρουσίασή τους από τα ΜΜΕ ακριβώς μόνο ως θύματα και «πτώματα» (Vebric & Little, 2021).

Πράγματι, στα περισσότερα δημοσιεύματα όλων των Μέσων όλα τα θύματα, εκτός της Κυριακής Γ., δεν αναφέρονται με το όνομά τους, πράγμα που μπορεί να θεωρηθεί ως έλλειψη σεβασμού. Αναφέρονται κυρίως ως θύμα, γυναίκα, πτώμα, με την ηλικία τους κ.ά.

Γεωργία Μ.

«...μετέφεραν τη γυναίκα στο δωμάτιο και την μαχαίρωσαν πολλές φορές στον λαιμό...», (KATHIMERINI, 09.01.2024, Αναστασία Σταματοπούλου).

«Πώς «ξεφορτώθηκαν» το πτώμα...», (TA NEA, 08/01/2024 Newsroom).

Αρετή Τ.

«...όπου εντόπισαν το θύμα και το σύζυγό της θανάσιμα τραυματισμένους». (KATHIMERINI, 13/07/2024, Άννα Σταματοπούλου).

«Κάτι που αποδείχθηκε μοιραίο για την ζωή της άτυχης γυναίκας.», (TA NEA, 13/07/2024, Βασίλης Λαμπρόπουλος).

«...όπου ο 43χρονος χτύπησε την 36χρονη...», (Makeleio, 15/07/2024, Mike).

Δώρα Τ.

« Οι αστυνομικοί όταν είχε πάει η γυναίκα για την ενδοοικογενειακή βία.», (ΑΥΓΗ, 12/11/2024, Newsroom).

«...θα δικαζόταν, έπειτα από μήνυση της 43χρονης.», (Espresso,14/11/2024).

Ενώ, λοιπόν, η Γεωργία Μ., η Αρετή Τ., και Δώρα Ν., υπήρξαν προσωπικότητες με όνομα, ζωή και δικαιώματα σε αυτήν, μετά από τον θάνατό της αυτά παραγνωρίζονται, κατά την παρουσίαση όλων των μέσων. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα θύματα γυναικοκτονιών, η Κυριακή σπάνια αναφέρεται ως θύμα ή με την ηλικία της

««Η 28χρονη είχε καταγγείλει τον 39χρονο δολοφόνο της για βιασμό...», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

««Θύμα μία άτυχη 28χρονη κοπέλα...», (Makeleio, 01/04/2024, MAKIS).

Παρατηρήθηκε, στο προς ανάλυση δείγμα μας, ότι η Κυριακή αναφέρεται σε αρκετά δημοσιεύματα και στο σύνολο του ηλεκτρονικού Τύπου με το όνομά της..

«...γυναικοκτονία της Κυριακής Γρίβα έξω από το αστυνομικό τμήμα...», (Αυγή, 14/04/24, Newsroom).

«...ο 38χρονος δολοφόνος της Κυριακής Γρίβα...», (ESPRESSO, 8/04/2024).

«ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ: Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΓΡΙΒΑ ΠΟΥ ΤΟ ΕΠΑΙΖΕ “ΤΡΕΛΟΣ” ...», (Makeleio, 25/06/2024, Ellhnas).

Μπορούμε να πούμε ότι η προσωπικότητα της Κυριακής έγινε περισσότερο σεβαστή σε σχέση με τα άλλα θύματα στην παρουσίαση του Τύπου. Ωστόσο, αποτελεί μία από τις τέσσερις περιπτώσεις που εξετάσαμε άρα μπορεί να θεωρηθεί εξαίρεση. Όπως εντοπίστηκε, λοιπόν, στα περισσότερα προς ανάλυση δημοσιεύματα, όλων των Μέσων χωρίς διαφοροποιήσεις, τα θύματα ως προσωπικότητες με όνομα, ζωή και δικαιώματα σε αυτήν, μετά το θάνατό τους δεν έγιναν αρκετά σεβαστά.

4.γ. Η απόδοση ευθυνών στα θύματα.

Όπως αναφέρθηκε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, τα ΜΜΕ καταλογίζουν ευθύνες στις γυναίκες θύματα (Meyers, 1997 in Jenney & Exner, 2018, p. 5). Μπορεί για

παράδειγμα, να τους αποδοθεί ευθύνη γιατί είχαν σχέση με το θύτη τους ή γιατί δεν προστάτευσαν τον εαυτό τους με κάποιο τρόπο, ώστε να μη βρεθούν στη θέση του θύματος .

Πράγματι, σε αρκετά δημοσιεύματα, στο σύνολο του ηλεκτρονικού Τύπου φάνηκε να καταλογίζονται ευθύνες στα θύματα για τη θυματοποίησή τους.

«...φίλη της άτυχης Γεωργίας..... αποκάλυψε ότι της είχε πει «δεν μου αρέσει αυτός ο άνθρωπος και είχε ψιλοπαρεξηγηθεί». «Ντρεπόταν να μας πει κάποια πράγματα, όμως υπήρχαν φορές που μας είπε ότι φοβάται και ότι είναι νευρικός, όμως λίγο μετά έλεγε ‘ας’ τον, ίσως είναι της στιγμής’...», (TA NEA, 09/01/2024, NEWSROOM).

«Η 28χρονη όμως, σύμφωνα πάντα με την ΕΛΑΣ, δεν περίμενε και αμέσως μετά βγήκε έξω από το Α.Τ., μαζί με το άτομο που την συνόδευε. Παράλληλα, κάλεσε η ίδια από το κινητό τηλέφωνό της το κέντρο της Άμεσης Δράσης, προκειμένου να πάει ένα περιπολικό στο σημείο.», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

«Δεν προσδιόρισε το είδος της ενόχλησης.», (Αυγή, 04.04.24 19:33 Newsroom).

«Πλησίαζα την κόρη μου και της έλεγα “δεν κάνει κορίτσι μου αυτός...», (TANEA, 02/04/2024, Newsroom).

Αρετή

«...ενώ η παθούσα δεν επιθυμούσε να μεταφερθεί σε δομή ούτε να της χορηγηθεί panic button.», (KATHIMERINI, 13/07/2024, Newsroom).

Δώρα

«Η 43χρονη θύμα της δολοφονικής επίθεσης στο Αγρίνιο δεν ενημέρωσε την ΕΛ.ΑΣ. για τα τελευταία απειλητικά μηνύματα του 30χρονου δράστη...», (ΤΑ ΝΕΑ, 13/07/2024, Βασίλης Λαμπρόπουλος).

«43χρονη, η οποία ήταν μητέρα τριών παιδιών, δεν είχε ζητήσει να τοποθετηθεί στο κινητό της τηλέφωνο η εφαρμογή panic button, ούτε είχε ζητήσει επίσης να φιλοξενηθεί σε κάποια δομή...», (ΑΥΓΗ, 11/07/2024, Newsroom).

Σύμφωνα με όλα αυτά, μπορούμε να πούμε ότι από τη στιγμή που τα Μέσα αποδίδουν ευθύνες στα θύματα για τη θυματοποίησή τους, δε γίνονται σεβαστά τα δικαιώματά τους, γιατί δε βρίσκονται στη ζωή ώστε να μιλήσουν και να υποστηρίξουν τον εαυτό τους, απέναντι στις κατηγορίες που τους αποδίδονται.

Συμπερασματικά, προς απάντηση του τέταρτου ερωτήματος μας σχετικά ως παρουσιάζονται τα θύματα από τον Τύπο και αν δηλαδή γίνονται σεβαστά η προσωπικότητα, η ζωή και τα δικαιώματα του κάθε θύματος, μπορούμε να πούμε ότι η παρουσίαση των θυμάτων ήταν κοινή από όλα τα μέσα, ανεξάρτητα την πολιτική τους τοποθέτηση και το εάν ανήκαν στον κλασικό τύπο ή στα tabloids, με κάποιες διαφοροποιήσεις στην περίπτωση της Κυριακής Γ. Στο προς ανάλυση δείγμα μας, λοιπόν, όλα τα θύματα, εκτός από της Κυριακής, σπάνια αναφέρονται με το όνομά τους, αλλά αναφέρονται ως θύματα, πτώματα, γυναίκες, με την ηλικία τους κ.ά. Μπορούμε να πούμε λοιπόν ότι η προσωπικότητά τους μετά τον θάνατό τους παραγνωρίζεται. Η απόδοση ευθυνών, δε, από τα Μέσα προς τα θύματα για τη θυματοποίησή τους δείχνει ότι δε γίνονται σεβαστά τα δικαιώματά τους γιατί δεν λαμβάνεται υπόψιν ότι δεν βρίσκονται εν ζωή ώστε να μιλήσουν και να αντικρούσουν τις κατηγορίες που τους αποδίδονται.

Κεφάλαιο 8^ο

Συμπεράσματα- Συζήτηση

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εξετάστηκε το ζήτημα της τοξικής αρρενωπότητας και επιπροσθέτως, το φαινόμενο της γυναικοκτονίας.

Η τοξική αρρενωπότητα συνδέεται άμεσα με «την ηγεμονική αρρενωπότητα», δηλαδή τις πρακτικές και τις συμπεριφορές που καθιστούν έναν άνδρα ιδανικό ανάλογα τον χρόνο και τον τόπο (Connell & Messerschmidt, 2005). Πρόκειται συγκεκριμένα για την ακραία εφαρμογή των πρακτικών και συμπεριφορών της «ηγεμονικής αρρενωπότητας», όπως η βία, η επιθετικότητα, ο ανταγωνισμός κ.ά. (Conway, 2019). Η «τοξική αρρενωπότητα», αν και αμφισβητούμενη έννοια (De Boise, 2019) είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στους ακαδημαϊκούς κύκλους και στην κοινωνία και σε αυτήν αποδίδονται τα περιστατικά έμφυλης βίας (Posadas, 2017).

Όσον αφορά τη γυναικοκτονία που είναι η ακραία μορφή έμφυλης βίας, αυτή αποτελεί ένα παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα καθώς παγκοσμίως αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των γυναικών που δολοφονούνται γιατί απλά είναι γυναίκες, άρα και αναλώσιμες, λόγω της επιβεβλημένης πατριαρχικής κουλτούρας που τις διατηρεί σε υποβαθμισμένη θέση στην κοινωνία (Kanbur et.al., 2020, p. 445).

Όπως καταλαβαίνουμε, καθώς οι γυναικοκτονία είναι ακραία μορφή έμφυλης βίας και η βία είναι πρακτική της τοξικής αρρενωπότητας, στην οποία μάλιστα αποδίδονται τέτοια περιστατικά, οι δύο όροι σχετίζονται άμεσα μεταξύ τους. Επιπροσθέτως, καθώς η τοξική αρρενωπότητα προκαλεί φόβο γιατί οι πρακτικές της είναι επιβλαβείς για όλη την κοινωνία (Makhanya, 2023, p. 2) ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρον να την ερευνήσουμε σε σχέση με ένα μεγάλο παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα, «τη γυναικοκτονία», το οποίο μάλιστα αποδίδεται σε αυτήν (Greer, 2003, p. 4).

Πιο συγκεκριμένα, η εργασία μας χωρίζεται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μας είδαμε: το ζήτημα της τοξικής αρρενωπότητας και επιπροσθέτως, το φαινόμενο της γυναικοκτονίας.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας μας κάναμε βιβλιογραφική επισκόπηση, δηλαδή είδαμε τι υπάρχει στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, από διάφορα επιστημονικά πεδία, για το θέμα της τοξικής αρρενωπότητας, αφενός για να το μελετήσουμε θεωρητικά σε όλες του τις διαστάσεις και αφετέρου «για να διαρθρωθεί η επισκόπηση έτσι ώστε να λειτουργήσει ως βάση για την αιτιολόγηση της έρευνας μας» (Bryman, 2017, p. 118).

Τέλος, στο ερευνητικό μέρος της εργασίας μας, κάναμε μελέτη περίπτωσης συγκεκριμένες γυναικοκτονίες στον ελληνικό χώρο, γιατί αφενός δε γνωρίζαμε τι συμβαίνει σε αυτόν σχετικά με το κύριο ζήτημα μας, την τοξική αρρενωπότητα και αφετέρου οι συνθήκες που επικρατούν εκεί, όσον αφορά το ζήτημα της γυναικοκτονίας είναι ιδιάζουσες, πράγμα που κάνει σημαντική την έρευνά μας. . Πιο συγκεκριμένα, οι επικρατούσες συνθήκες στην Ελλάδα, με τη μη αναγνώριση του όρου της γυναικοκτονίας και την παραγνώριση του ρόλου του φύλου σε αυτά τα περιστατικά, δεν ευνοούν την αντιμετώπιση του προβλήματος στις πραγματικές του διαστάσεις και αιτίες. Η συλλογή δεδομένων για τις γυναικοκτονίες, επίσης, γίνεται από το ΕΤΕΠΠ (2022) μέσα από τον ηλεκτρονικό, ελληνικό τύπο από τις περιπτώσεις που θεωρούνται σημαντικές.

Τα ερωτήματα που προέκυψαν από το προηγούμενο θεωρητικό μας πλαίσιο παρατίθενται ακριβώς παρακάτω.

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά «της τοξικής αρρενωπότητας» στα προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό τύπο.
2. Σε ποια αίτια αποδίδει ο Τύπος τις γυναικοκτονίες. Υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος του φύλου ή όχι.
3. Εάν μέσα από την παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τον Τύπο προωθούνται τα έμφυλα στερεότυπα και οι ανισότητες της πατριαρχίας.
4. Πως παρουσιάζονται τα θύματα από τον Τύπο. Αν, δηλαδή, γίνονται σεβαστά η προσωπικότητα, η ζωή και τα δικαιώματα του κάθε θύματος.

Για τη μελέτη περίπτωσής μας, επιλέξαμε να ερευνήσουμε ενδεικτικά τέσσερις περιπτώσεις γυναικοκτονιών που έλαβαν χώρα το 2024, οι οποίες είχαν έως τέσσερις μήνες διαφορά η μία από την άλλη, πράγμα που μας βοήθησε να δούμε τυχόν διαφορές και ομοιότητες στον τρόπο που παρουσίασε ο Τύπος αυτά τα περιστατικά. Επιπροσθέτως ασχοληθήκαμε με τις γυναικοκτονίες του 2024, για να καταγράψουμε την πιο επίκαιρη οπτική του τύπου απέναντι σε αυτό το φαινόμενο, ακριβώς στη χρονική περίοδο που πραγματοποιούσαμε την έρευνα μας. Οι γυναικοκτονίες που ερευνήσαμε ήταν οι ακόλουθες.

α) Η γυναικοκτονία της Γεωργίας στην Καλαμαριά, 01/ 01/2024.

β) Η γυναικοκτονία της Κυριακής στους Αγίους Αναργύρους, 01/04/2024.

γ) Η γυναικοκτονία της Αρετής Τ. στην Αμφιλοχία, 13/07/2024.

δ) Η γυναικοκτονία της Δώρας Ν. στο Αγρίνιο, 11/11/2024.

Η έρευνα μας ήταν ποιοτική και η μέθοδος ανάλυσης που χρησιμοποιήσαμε ήταν η θεματική ανάλυση. Το δείγμα μας, δε, αποτελείτο από 200 άρθρα ηλεκτρονικού τύπου, που συλλέχθηκε από πέντε μέσα, 50 για κάθε περίπτωση και 10 ανά μέσο. Τα μέσα ήταν η ΚΑΤΗΜΕΡΙΝΗ, ΤΑ ΝΕΑ, η ΑΥΓΗ, το ΜΑΚΕΛΕΙΟ και η ESPRESSO για να καλυφθεί όλο το φάσμα του τύπου, τόσο σχετικά με την πολιτική τους τοποθέτηση, όσο και το αν ανήκουν στον κλασικό τύπο ή στα tabloids, ώστε η άποψη μας να είναι όσο το δυνατόν πιο ευρεία.

Όπως είδαμε, λοιπόν, στο θεωρητικό μας πλαίσιο τα αίτια της έμφυλης βίας και της ακραίας μορφής έμφυλης βίας, της γυναικοκτονίας, συνήθως αποδίδονται σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας (Greer, 2003, p. 4). Για αυτόν τον λόγο το πρώτο ερευνητικό μας ερώτημα ήταν το εξής: ποια είναι τα χαρακτηριστικά «της τοξικής αρρενωπότητας» στα προφίλ των γυναικοκτόνων, όπως αυτά αναπαρίστανται από τον ελληνικό, ηλεκτρονικό Τύπο. Προσπαθήσαμε, δηλαδή, να βρούμε τα χαρακτηριστικά «της τοξικής αρρενωπότητας» στο προφίλ που σχηματίζουν τα ΜΜΕ για τους δράστες κατά την παρουσίαση των γυναικοκτονιών.

Για την απάντηση του πρώτου ερωτήματός μας, συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι κινηθήκαμε γύρω από τη σχέση των δραστών με την ηγεμονική αρρενωπότητα, τις πρακτικές, τις συμπεριφορές και τις πεποιθήσεις της, όπως αυτή σχηματίζεται από τον Τύπο κατά την παρουσίαση του προφίλ των δραστών. Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, ο υπερτονισμός αυτών των στοιχείων της ηγεμονικής αρρενωπότητας καθιστούν την αρρενωπότητα τοξική (Sculos, 2014).

Συμπερασματικά προς απάντηση του ερωτήματος μας, μπορούμε να πούμε ότι όλα τα Μέσα, χωρίς διαφοροποιήσεις, συγκροτούν για τους δράστες το προφίλ ανθρώπων που δεν έχουν οικονομικά και κοινωνικά φορτία ώστε να έχουν πρόσβαση σε κάποια μορφή εξουσίας που να τους κατατάξει στους ηγεμονικούς αρσενικούς. Οι γυναικοκτόνοι, παρουσιάζονται επίσης από τα Μέσα να έχουν εθισμούς στο αλκοόλ ή τις ναρκωτικές ουσίες πράγμα που, σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, τους εντάσσει στους τοξικούς αρσενικούς (Gelgard, et.al., 2019 in Makhanya, 2023, p.p. 17, 18).

Τα Μέσα, επίσης, τοποθετούν τους δράστες σε εκείνους τους μη ηγεμονικούς αρσενικούς που όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο καταφεύγουν στη βία για να επιβεβαιώσουν την ανδρική τους ταυτότητα, πράγμα που καθιστά την αρρενωπότητα τους τοξική (Makhanya, 2023, p. 3). Η βία, μάλιστα, των δραστών πάντα σύμφωνα με την παρουσίαση του Τύπου, στόχο είχε τις γυναίκες και κατά το θεωρητικό μας πλαίσιο χρησιμοποιείται για τη θεμελίωση και επίδειξη της ανδρικής εξουσίας και με σκοπό την τιμωρία ή την άσκηση ελέγχου (Pascoe, 2007 in Witt, 2020, p. 3). Οι δράστες, επίσης, παρουσιάζονται ως άνδρες που έχουν χειριστικές συμπεριφορές απέναντι στις συντρόφους τους, οι οποίες συμπεριφορές κατά τον Messerschmidt συγκροτούν τη «δυσλειτουργική τοξική αρρενωπότητα», (2017 in Makhanya, 2023).

Στο προφίλ που χτίζουν τα Μέσα για τους δράστες, αυτοί φαίνονται ως άνθρωποι που θεωρούν ότι οι γυναίκες τους ανήκουν και ακόμα περισσότερο έχουν το δικαίωμα της ζωής και του θανάτου επάνω τους. Αυτή η πεποίθηση των γυναικοκτόνων εδράζεται στο πατριαρχικό σύστημα όπου κυριαρχεί η ηγεμονική αρρενωπότητα και σύμφωνα με το Sculos η υιοθέτηση τέτοιων πεποιθήσεων σε ακραίο βαθμό καθιστά την αρρενωπότητα τοξική (Sculos, 2014). Τα Μέσα, ακόμη, παρουσιάζουν όλους τους δράστες να έχουν την πίστη ότι επειδή είναι άνδρες δεν πρέπει να τιμωρούνται ακόμα και για τις ανάρμοστες συμπεριφορές τους. Αυτή η πεποίθηση εδράζεται στην ηγεμονική αρρενωπότητα του πατριαρχικού συστήματος (Makhanya, 2023, p. 7).

Τέλος, σύμφωνα με το προφίλ που συγκροτούν τα Μέσα για τους δράστες, αυτοί ανήκουν στις περιπτώσεις που αισθάνονται αδικημένοι ως άνδρες στη σχέση τους με τα θύματα και χρησιμοποιούν τη βία με σκοπό να δικαιωθούν πράγμα που σύμφωνα με τη Rush αποτελεί περίπτωση που η αρρενωπότητα γίνεται τοξική ακριβώς επειδή οδηγεί στη βία (1967, Green et al., 2023, p. 3).

Όπως κατεγράφη, λοιπόν, στην έρευνά μας μέσα από την ανάλυση του δείγματος μας, όλα τα Μέσα αποδίδουν την τοξική αρρενωπότητα και την εκπορευόμενη από αυτήν έμφυλη βία σε κάποιους λαϊκούς, μη οικονομικά εύρωστους άνδρες. Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι το ζήτημα της τοξικής αρρενωπότητας παρουσιάζεται από τα Μέσα ως αποκλειστικά ταξικό. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει γιατί στο θεωρητικό μας πλαίσιο είδαμε ότι οι εκφράσεις της «τοξικής αρρενωπότητας» μπορεί να εμφανιστούν και στους ηγεμονικούς αρσενικούς, που διαθέτουν οικονομικά και κοινωνικά κεφάλαια (Sculos 2014, p. 4). Ακόμα και οι οικονομικά ισχυροί, λοιπόν, μπορεί, για παράδειγμα, να καταφύγουν στη βία εναντίον των γυναικών για να κάνουν επίδειξη δύναμης ή να ασκήσουν τον έλεγχο ή να τιμωρήσουν κ.ά. Άλλωστε, όλοι οι άνδρες μεγαλώνουν από μικρή ηλικία με τις διδαχές του πατριαρχικού συστήματος που τους μαθαίνει ότι βρίσκονται σε κυρίαρχη θέση στην κοινωνία, ενώ οι γυναίκες θεωρούνται υποτελείς, αδύναμες και υπό τον έλεγχο και την κηδεμονία των ανδρών (Jufanny & Girsang, 2020 in Seravim et al., 2023, p. 278) πράγμα που δικαιολογεί τον καταναγκασμό και τη βία εις βάρος τους (Makhanya, 2023 p. 7). Ωστόσο, δε μπορούμε να πούμε ότι όλοι οι άνδρες γίνονται τοξικοί και πόσω μάλλον εγκληματίες. Επιπροσθέτως, η έλλειψη οικονομικής δύναμης δεν είναι η μοναδική και απαραίτητη συνθήκη που θα κάνει έναν άνδρα να χρησιμοποιήσει τοξικές πρακτικές, όπως η βία.

Μάλιστα, να σημειωθεί ότι κατά καιρούς έχουν παρουσιαστεί από τον Τύπο κάποιες περιπτώσεις γυναικοκτονιών όπου οι γυναικοκτόνοι διέθεταν οικονομική και κοινωνική επιφάνεια ώστε να χαρακτηριστούν ηγεμονικοί αρσενικοί. Για παράδειγμα, ο γυναικοκτόνος της Καρολάιν Κράουστ (11/05/2021) ήταν πιλότος και διέθετε οικονομική άνεση. Ωστόσο, όπως παρατηρήθηκε κατά τη διαδικασία εύρεσης των ενδεικτικών περιστατικών γυναικοκτονιών που θα χρησιμοποιούσαμε για τη μελέτη περίπτωσής μας, οι περιπτώσεις γυναικοκτονιών που παρουσιάστηκαν από τα μέσα όπου οι γυναικοκτόνοι είχαν κάποια οικονομική άνεση ήταν ελάχιστες. Αυτό δεν είναι επί του παρόντος και απλά το αναφέρουμε. Παρόλα αυτά, να μην ξεχνάμε, όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, σύμφωνα με το Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού

Παρατηρητηρίου, τα ΜΜΕ προβάλλουν τις περιπτώσεις γυναικοκτονιών που εκείνα θεωρούν σημαντικές ενώ κάποιες άλλες αποσιωπώνται (ΕΤΕΠΓ, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023). Επιπροσθέτως, δε γνωρίζουμε με ποια κριτήρια ο τύπος επιλέγει τις περιπτώσεις που θα παρουσιάσει.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, τα περιστατικά έμφυλης βίας συνήθως αποδίδονται σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας (Posadas, 2017). Με βάση αυτή τη θεωρία το δεύτερο ερευνητικό μας ερώτημα ήταν το εξής: σε ποια αίτια αποδίδει ο Τύπος τις γυναικοκτονίες. Υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος του φύλου ή όχι.

Προκειμένου να απαντήσουμε σε αυτό, είδαμε μέσα από την παρουσίαση των γυναικοκτονιών στον ελληνικό Τύπο, κατά πόσο γίνεται χρήση του όρου γυναικοκτονία, πράγμα που θεωρείται πολύ σημαντικό γιατί έτσι αναγνωρίζεται ένα έμφυλο, παγκόσμιο, κοινωνικό φαινόμενο και υπογραμμίζεται ο ρόλος του φύλου σε τέτοια περιστατικά (Weil, 2018, p.). Κοιτάξαμε, επίσης, εάν στις παρουσιάσεις των γυναικοκτονιών από τα ΜΜΕ, τα αίτια τους αποδίδονται σε κάποια μορφή τοξικής αρρενωπότητας ή σε κάποια ψυχολογικά αίτια, όπως, σύμφωνα με τον Posadas, συνήθως αποδίδονται τα περιστατικά έμφυλης βίας, ή εν προκειμένω ακραίας έμφυλης βίας (2017, p. 178). Εξετάσαμε, ακόμα, αν οι γυναικοκτονίες αποδίδονται σε δομικά αίτια, όπως το κράτος και οι οργανισμοί του, τα οποία φτιάχτηκαν σύμφωνα με τα ανδρικά πρότυπα, εξυπηρετούν τη διαιώνιση του πατριαρχικού συστήματος, στο οποίο αιτιάζεται και η τοξική αρρενωπότητα (Connell, 1990 in Eksi, 2017, p. 71).

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνάς μας, υπήρξε μία σημαντική εξέλιξη όσον αφορά τη χρήση του όρου γυναικοκτονία. Πιο συγκεκριμένα, τον Ιανουάριο στη γυναικοκτονία της Γεωργίας ο όρος γυναικοκτονία χρησιμοποιείτο μόνο από το αριστερό Μέσο ΑΥΓΗ. Αυτή ήταν μια διαφοροποίηση μεταξύ των μέσων, στον τρόπο παρουσίασης των γυναικοκτονιών, που, μάλιστα, υπήρξε και η μοναδική σε όλη την έρευνά μας. Από τη γυναικοκτονία της Κυριακής Τ. και μετά, ο όρος επικρατούσε σε όλα τα Μέσα, τόσο στους τίτλους όσο και στο κυρίως θέμα των δημοσιευμάτων. Ο όρος, λοιπόν, έχει πλέον σαφέστατα μεγαλύτερη ορατότητα και τοποθετεί τα περιστατικά των γυναικοκτονιών μέσα στα πλαίσια ενός παγκοσμίου φαινομένου που το φύλο έχει μεγάλη σημασία, πράγμα που έχει επισημανθεί και στις φεμινιστικές μελέτες δεκαετιών (Dawson et al., 2024).

Αυτή η διαπίστωση θεωρείται σημαντική καθώς στην Ελλάδα ο όρος δεν έχει αναγνωριστεί από το κράτος, όπως αναφέρθηκε στη θεωρητικό μας πλαίσιο. Το εύρημά μας, ενδεχομένως, ίσως προβλέπει μια θετική εξέλιξη προς αυτήν την κατεύθυνση. Ωστόσο, θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν σε αυτήν την εξέλιξη την ύπαρξη του κινήματος MeToo στην Ελλάδα, από το 2020 (Kogia, 2025) και την ενδεχόμενη συμβολή του στην ορατότητα του όρου. Η αναγνώριση, δε, του όρου γυναικοκτονία, να σημειωθεί ότι στοχεύει στο να επικεντρωθεί η προσοχή, στο γιατί και στον τρόπο που δολοφονούνται οι γυναίκες και κρύβει πίσω του τις κοινωνικές συνθήκες και τη γυναικεία καταπίεση που προέρχεται από το πατριαρχικό σύστημα (Dawson & Vega, 2023 in Dawson et al., 2024). Με την αναγνώριση, λοιπόν, του όρου επισημαίνονται τα δομικά αίτια του κοινωνικού προβλήματος και υπογραμμίζεται η ανάγκη υιοθέτησης καινούριων πολιτικών για τη λύση του (Knap, 2021).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, τα αίτια των τριών από τις τέσσερις γυναικοκτονίες αποδίδονται κυρίως στα τοξικά χαρακτηριστικά του δράστη στα περισσότερα δημοσιεύματα και ελάχιστες αναφορές υπάρχουν στα πραγματικά αίτια της τοξικής αρρενωπότητας και της πρακτικής της, της ακραίας μορφής έμφυλης βίας, τη γυναικοκτονία. Έτσι, όπως καταλαβαίνουμε, εξακολουθούν αφενός να συσκοτίζονται τα πραγματικά αίτια και αφετέρου τα ΜΜΕ δεν επιτελούν το ρόλο τους ως μηχανισμοί ευαισθητοποίησης (Fairbairn et al., 2023 in Dawson et al., 2024, p. 311). Μόνο στην περίπτωση της γυναικοκτονίας της Κυριακής, τα αίτια αποδόθηκαν στην αστυνομία και κατά επέκταση στο κράτος. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι ήταν τόσο καταφανέστατη η ευθύνη της αστυνομίας, καθώς το συμβάν διεξήχθη μπροστά στο αστυνομικό τμήμα, που δε θα μπορούσαν τα μέσα να αδιαφορήσουν και να μην την επισημάνουν.

Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ευσταθεί κατά κάποιο τρόπο η άποψη της Harrington, η οποία θεωρεί ότι η χρήση του όρου της τοξικής αρρενωπότητας λειτουργεί προκειμένου να αποδίδεται η ευθύνη για τις ανισότητες φύλου σε κάποιους «κακούς» άνδρες, ενώ μένει ανέπαφη και συνεχίζει να υπάρχει η ιεραρχία των φύλων και συσκοτίζονται τα «θεσμικά και δομικά πατριαρχικά προνόμια των ανδρών» (2019, p. 17). Από την άλλη ο σεξισμός και ο μισογυνισμός όπως και η προερχόμενη από αυτά βία παρουσιάζονται ως ζητήματα προσωπικών συμπεριφορών (ο. α.).

Όπως είδαμε στο θεωρητικό μας πλαίσιο, τα MME προωθούν τα έμφυλα στερεότυπα στην παρουσίαση τέτοιων περιστατικών και διαιώνίζονται έτσι οι υπάρχουσες δομές εξουσίας και οι ανισότητες ((Hansen et.al., 2016, p. 2). Με βάση αυτή τη θεωρία το τρίτο ερευνητικό μας ερώτημα ήταν: εάν μέσα από την παρουσίαση των γυναικοκτονιών από τον Τύπο προωθούνται τα έμφυλα στερεότυπα και οι ανισότητες της πατριαρχίας.

Προκειμένου να απαντήσουμε στο ερώτημά μας, είδαμε αν στις παρουσιάσεις των θυμάτων, τα MME εστιάζουν περισσότερο στους παραδοσιακούς ρόλους της μητέρας, της κόρης, της συζύγου, της αδελφής κ.ά., και όχι στις ιδιότητες και στην εργασία τους. Αυτό γίνεται συνήθως, γιατί θεωρείται στερεοτυπικά ότι οι γυναίκες δεν ορίζουν την ταυτότητά τους μέσω της εργασίας τους, όπως οι άνδρες (Strier & Reve- Vaisvidosky, 2021 in Makhanya, 2023, p. 5). Με την ίδια λογική, εξετάσαμε αν, εν αντιθέσει με τα θύματα, δίνεται σημασία στην απασχόληση των θυτών.

Όπως καταγράφηκε, λοιπόν, στην έρευνα μας, στις παρουσιάσεις όλων των θυμάτων από τα MME προωθήθηκαν τα έμφυλα στερεότυπα που θέλουν τη γυναίκα να ζει σε δευτερεύοντα ρόλο στην κοινωνία, έχοντας για κύριο σκοπό της το γάμο και ορίζει την ταυτότητά της μέσα από τους παραδοσιακούς ρόλους της συζύγου, της μητέρας, κ.ά. Οι θύτες, δε, παρουσιάστηκαν στερεοτυπικά με βάση το ηγεμονικό πρότυπο αρρενωπότητας σύμφωνα με το οποίο ορίζουν την ανδρική τους ταυτότητα όλοι οι άνδρες ανεξάρτητα από την κατάταξη τους στην ιεραρχία, πράγμα που αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μας πλαίσιο (Connell και Messerschmidt, 2005). Ο Τύπος, δε, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην απασχόληση των θυτών. Έτσι επιβεβαιώθηκε, λοιπόν, το εύρημα του θεωρητικού μας πλαισίου, σύμφωνα με το οποίο στον τρόπο που παρουσιάζονται τα θύματα και οι θύτες από τα MME αντικατοπτρίζονται και ενισχύονται οι κοινωνικές διαιρέσεις και «οι ανισότητες φύλου» και έτσι διαιώνίζονται «οι υπάρχουσες δομές εξουσίας που τις συντηρούν» (Greer, 2017, p. 23).

Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο, στην παρουσίαση των MME τα θύματα κάποιες φορές χάνουν «την υποκειμενικότητα» τους και αντιμετωπίζονται «ως πτώματα», χωρίς προηγούμενη ζωή και δικαιώματα. Επιπροσθέτως, κάποιες φορές τα MME αποδίδουν την ευθύνη για τη θυματοποίηση στα ίδια τα θύματα, ((Vebric & Little, 2021). Με βάση αυτές τις θεωρίες, το τέταρτο ερευνητικό μας ερώτημα ήταν το

εξής: πως παρουσιάζονται τα θύματα από τον τύπο. Αν δηλαδή γίνονται σεβαστά η προσωπικότητα, η ζωή και τα δικαιώματα του κάθε θύματος.

Προκειμένου, λοιπόν, να απαντήσουμε στο ερώτημά μας, εξετάσαμε εάν τα θύματα αναφέρονται με το όνομά τους ή απλά αναφέρονται, ως θύματα, πτώματα, σωροί, γυναίκες, με την ηλικία τους, κ.ά. Ερευνήσαμε, επίσης, στα προς ανάλυση δημοσιεύματα κατά πόσο αποδίδονται ευθύνες στα θύματα για τη θυματοποίησή τους, όπως συνηθίζουν τα ΜΜΕ στις παρουσιάσεις περιστατικών έμφυλης βίας (Meyers, 1997 in Jenney & Exner, 2018).

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνά μας, μπορούμε να πούμε ότι η παρουσίαση των θυμάτων ήταν κοινή από όλα τα μέσα, ανεξάρτητα την πολιτική τους τοποθέτηση και το εάν ανήκαν στον κλασικό τύπο ή στα tabloids, με κάποιες διαφοροποιήσεις στην περίπτωση της Κυριακής Γ. Στο προς ανάλυση δείγμα μας, λοιπόν, όλα τα θύματα, εκτός από την Κυριακή, σπάνια αναφέρονται με το όνομά τους, αλλά αναφέρονται ως θύματα, πτώματα, γυναίκες, με την ηλικία τους κ.ά. Μπορούμε να πούμε λοιπόν ότι η προσωπικότητά τους μετά τον θάνατό τους παραγνωρίζεται. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα ευρήματά μας, υπήρξε διαπιστωμένη απόδοση ευθυνών από τα μέσα προς τα θύματα για τη θυματοποίησή τους. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι ο Τύπος προσπάθησε να περάσει την άποψη ότι τα θύματα, θα μπορούσαν να μη βρίσκονταν στη θέση του θύματος αν είχαν διαχειριστεί διαφορετικά τη σχέση τους με τους θύτες ή είχαν κάνει κάποιες ενέργειες για την ασφάλειά τους. (Για παράδειγμα, καταλογίστηκε στην Αρετής Τ. και στη Δώρας Ν. ότι μετά τα βίαια περιστατικά εναντίον τους, δεν είχαν ζητήσει να τοποθετηθεί στο κινητό τους τηλέφωνο η εφαρμογή panic button και δεν είχαν ζητήσει επίσης να φιλοξενηθούν σε κάποια δομή). Αυτό το εύρημά μας δείχνει ότι δε γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα των θυμάτων, γιατί τα Μέσα δε λαμβάνουν υπόψιν τους ότι αυτά δε βρίσκονται εν ζωή ώστε να μπορέσουν να μιλήσουν και να αντικρούσουν τις κατηγορίες που τους αποδίδονται.

Κλείνοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι θα είχε ενδιαφέρον να δούμε σε κάποια μελλοντική έρευνα πως παρουσιάζουν τα Μέσα τα περιστατικά των γυναικοκτονιών όπου οι θύτες μπορούν να χαρακτηριστούν ηγεμονικοί αρσενικοί. Πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσαμε να δούμε, ενδεχομένως, ποια στοιχεία χρησιμοποιούν τα Μέσα για να

χτίσουν το βίαιο προφίλ αυτών των ατόμων. Σε κάποια μελλοντική έρευνα, επίσης, θα είχε ενδιαφέρον να βρούμε και το ποια είναι, ακριβώς, η συμβολή του ελληνικού ΜεToo στην ορατότητα του όρου γυναικοκτονία, γιατί στην παρούσα, δε στάθηκε δυνατόν να εντοπίσουμε και να καταγράψουμε οποιαδήποτε συμβολή του κινήματος.

Εν κατακλείδι, το ζήτημα της τοξικής αρρενωπότητας, στην οποία αποδίδονται τα περιστατικά έμφυλης βίας και κάθε ανδρική αποτυχία (Tsaliki & Chronaki, 2021, p. 103), κάνει εύθικτους αρκετούς άνδρες, όχι απαραίτητα τοξικούς, που θεωρούν ότι καλούνται να αμφισβητήσουν γενικά την αρρενωπότητα τους ως επιβλαβή για την κοινωνία και ότι βάλλονται ως αρσενικοί. Αυτό αποτελεί μια προσωπική μας παρατήρηση, γιατί είναι κάτι που διαπιστώσαμε σε κάποιες περιπτώσεις που έτυχε να συζητήσουμε το θέμα της τοξικής αρρενωπότητας με άνδρες. Ωστόσο, εν προκειμένω, «το ζήτημα δεν είναι να αμφισβητήσουν οι άνδρες την αρρενωπότητά τους ως επιβλαβή, αλλά να αμφισβητήσουν τη χρήση βίας που είναι επιβλαβής για όλη την κοινωνία» (Pearson, 2019, p. 1266). Ακόμα περισσότερο, σύμφωνα με τον Sculos «δεν είναι η αρρενωπότητα που πρέπει να καθαριστεί από την τοξικότητα αλλά η ίδια η ανθρωπότητα του βάρβαρου καπιταλισμού» (2017, p. 5).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Academic Council on the United Nations System (ACUNS). (2017). *Femicide VII: Establishing a femicide watch in every country*. Vienna ACUNS. <https://acuns.org/femicide-volume-VIIestablishing-a-femicide-watch-in-every-country/>
- Allan, J. A. (2018). Masculinity as cruel optimism. *NORMA*, 13(3–4), 175–190. doi:10.1080/18902138.2017.1312949
- Banet-Weiser, S., & Miltner, K. M. (2016). #masculinitysofragile: Culture, structure, and networked misogyny. *Feminist Media Studies*, 16(1), 171–174. <https://doi.org/10.1080/14680777.2016.1120490>
- Bastos, M. T. (2016). Digital Journalism and Tabloid Journalism. In: Franklin, B. & Eldridge, S. (Eds.), *The Routledge Companion to Digital Journalism Studies*. Routledge. ISBN 113888796X. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/15368/1/Bastos%20%20Digital%20Journalism%20and%20Tabloid%20Journalism%20%28preprint%29.pdf>
- Beasley, C. (2013). “Mind the gap? Masculinity studies and contemporary gender/sexuality thinking”. Taylor & Francis
- Besley, T., Peters. A. M. (2020). “Terrorism, trauma, tolerance: Bearing witness to white supremacist attack on Muslims in Christchurch, New Zealand”. *EDUCATIONAL PHILOSOPHY AND THEORY*, 52 (2), 109–119. Routledge. <https://doi.org/10.1080/00131857.2019.1602891>.
- Berger, P.L., Luckman, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. New York: Doubleday.
- Berlant, L. (2011). *Cruel optimism*. Durham, NC: Duke University Press.
- Bliss, S. 1995. Mythopoetic Men’s Movements. In: Kimmel, M. S., ed. *The Politics of Manhood*. Philadelphia: Temple University Press, 292–307.
- Bunch C (1995) Transforming human rights from a feminist perspective. In: Peters J, Wolper A (eds) *Women’s Rights, Human Rights*. London: Routledge, pp. 11–17.
- Brannon, Robert. (2021). "The Value and Scope of the Term Femicide". *Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence*: 6(5), 7. DigitalCommons@URI. <https://doi.org/10.23860/dignity.2021.06.05.07>

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77–101. Routledge.
- Bridges, T., & Pascoe, C. J. (2014). Hybrid Masculinities: New Directions in the Sociology of Men and Masculinities. *Sociology Compass*, 8(3), 246–258.
- Brittan, Arthur. (1989). *Masculinity and Power*. Oxford: Basil Blackwell.
- Bryman, A. (2012), “Social Research Methods” (4th Edition), Oxford University Press.
- Bryman, A. (2017). Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Butler, J. (1993). Bodies that matter: On the discursive limits of “Sex”. London, England: Routledge.
- Christopherson KM (2007). The positive and negative implications of anonymity in Internet social interactions: “On the internet, nobody knows you’re a dog. Computers in Human Behavior, 23, 3038–3056. 10.1016/j.chb.2006.09.001
- Cohn, C. (1993). Wars, Wimps, and Women: Talking Gender and Thinking War. In G. W. Talk (Ed.), *Miriam Cooke and Angela Woollacott* (pp. 227–246). Princeton University Press.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Polity Press.
- Connell, R. W. (1990). The state, gender and sexual politics: Theory and appraisal. *Theory and Society*, 19(5), 507–544.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Polity Press.
- Connell, R. W. 2005. *Masculinities: Knowledge, Power and Social Change* Cambridge: Polity, 2nd ed.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender and Society*, 19(6), 829-859.
- Conway, S. 2019. “Poisonous Pantheons: God of War and Toxic Masculinity”. *Games and Culture*, 1–19. DOI:10.1177/1555412019858898
- Corradi C, Marcuello- Servós C, Boira S, et al. (2016) Theories of femicide. *Current Sociology* 64(7): 975–995. Crossref. Web of Science.

- Courtenay WH (2000). Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: A theory of gender and health. *Social Science and Medicine*, 50, 1385–1401. 10.1016/S0277-9536(99)00390-1 [PubMed: 10741575]
- Cowburn, M., & Dominelli, L. (2001). Masking hegemonic masculinity: Reconstructing the paedophile as the dangerous stranger. *British Journal of Social Work*, 31, 399–414.
- Creighton, G., & Oliffe, J. L. (2010). Theorising masculinities and men's health: A brief history with a view to practice. *Health Sociology Review*.
- Daly, S.E., Reed, S.M. (2021). "I Think Most of Society Hates Us: A Qualitative Thematic Analysis of Interviews with Incels". *Sex Roles*, 86: 1–20.
- Dawson, M. (ed.) (2017). *Domestic Homicides and Death Reviews: An International Perspective*. London: Palgrave Macmillan.
- Dawson, M., Mobayed, Vega, S. (2023a) Femicide and femicide: A growing global human rights movement. In: Dawson M and Mobayed Vega S (eds) *The Routledge International Handbook of Femicide and Femicide*. London: Routledge, pp. 3–14.
- Dawson, M., Angus, A., Zecha, A. (2024). "Identifying femicide using the United Nations statistical framework: Exploring the feasibility of sex/gender-related motives and indicators to inform prevention". *International Sociology*, 39(3), pp.309– 331. Sage. DOI: 10.1177/02685809241237440
- De Boise, S. (2019). "Editorial: is masculinity toxic?" *NORMA*, 14:3, 147-151. Routledge. DOI: 10.1080/18902138.2019.1654742. <https://doi.org/10.1080/18902138.2019.1654742>
- Demetriou, D. Z. 2001. Connell's concept of hegemonic masculinity: A critique. *Theory and Society* 30(3): 337-61.
- Dikici, E, (2021). " Homegrown Hate: Why White Nationalists and Militant Islamists Are Waging War against the United States". *Islam and Christian–Muslim Relations*, 32(4), 429-431. Routledge DOI: 10.1080/09596410.2021.1974189. <https://doi.org/10.1080/09596410.2021.1974189>
- Dillman, J. C. (2014). *Women and Death in Film, Television and News: Dead but Not Gone*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ehsan, R. (2020). "Weaponising Covid-19: Far-Right Antisemitism in United Kingdom and United States". The Henry Jackson Society.

- Eksi, B. (2017). "The myth of the tough men's burden: reproducing a hegemonic masculinity at the Turkish National Police". Routledge.
- Elliott, K. (2017). "Challenging toxic masculinity in schools and society". Emerald insight. <https://doi.org/10.1108/ OTH-11-2017-0088>
- Fairbairn, J., Boyd, C., Jiwani, Y., et al. (2023). Changing media representations of femicide as primary prevention. In: Dawson, . and Mobayed, Vega, S. (eds) *The Routledge International Handbook of Femicide and Feminicide*. London: Routledge, pp. 554–564.
- Fanon, F. 1965. *The Wretched of the Earth*. New York: Grove Press.
- Federici, S. (2018). *Witches, witch-hunting, and women*. PM Press.
- Ferber, A. L. 2000. Racial Warriors and Weekend Warriors: The Construction of Masculinity in Mythopoetic and White Supremacist Discourse. *Men and Masculinities*, 3(1), 30–56.
- Finch J, Groves D. (2022). *A Labour of Love: Women, Work and Caring*. Milton Park, Oxford: Taylor & Francis.
- Finkelstein, N. G. (2012). *What Does Gandhi Say about Non-violence and Courage*. London, UK: OR Books.
- Fitz-Gibbon, K., Walklate, S. (2023). "Cause of death: femicide". Routledge. <https://doi.org/10.1080/13576275.2022.2155509>
- Fish, S. (1980). *Interpreting the Valiorum* (Chapter). In *Is there a text in this class?* Harvard University Press.
- Flood, M. (2002). 'Between men and masculinity: an assessment of the term "masculinity" in recent scholarship on men' in Sharyn Pearce and Vivienne Muller, eds, *Manning the next millennium: studies in masculinities* Perth, Australia: Black Swan.
- Futrelle, D. (2018a). *Incels: We shouldn't pay taxes because women's bodies are a "public good" that we don't get access to. We Hunted the Mammoth* (Blog).
- Gangoli, G. (2017) *Understanding patriarchy, past and present: Critical reflections on*
- Geldard, K., Geldard, D., Foo, R.Y. (2019). *Counselling Adolescents: The Proactive Approach for Young People*. California, USA: Sage.
- Gerda Lerner (1987), *the Creation of Patriarchy*, Oxford University Press. *J Gender-Based Violence*, 1:127e34.

- Ging, Debbie. (2017). "Alphas, Betas, and Incels: Theorizing the Masculinities of the Manosphere." *Men and Masculinities*, 1–20. <https://doi.org/10.1177/1097184X17706401>.
- Ging, D. (2019). Alphas, Betas, and incels: Theorizing the masculinities of the Manosphere. *Men and Masculinities*, 22(4), 638–657. <https://doi.org/10.1177/1097184X17706401>
- Gray, H. (2021). The Age of Toxicity: The Influence of Gender Roles and Toxic Masculinity in Harmful Heterosexual Relationship Behaviours. *Canadian Journal of Family and Youth*, 13(3), pp. 41- 51. ISSN 1717-9748 ISSN 1718-9748© University of Alberta <http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/cjfy>
- Greene, V. (2019). "deplorable" Satire: Alt-right memes, white Genocide Tweets, and Redpilling normies. *Studies in American Humour*, 5(1), 31–69. <https://doi.org/10.5325/studamerhumor.5.1.0031>
- Green, R., Fowler, K., Palombi, A. (2023). "The Black pill pipeline: A process-tracing analysis of the Incel's continuum of violent radicalization". Sage.
- Greer, C. (2003). "Sex Crime and the Media: Press Representations in Northern Ireland". in P. Mason (ed.) *Criminal Visions: Media Representations of Crime and Justice*, Cullompton: Willan, p.p. 90-116 (ISBN: 1-843920-13-1).
- Greer, C. (2017). News Media, Victims and Crime. In: Davies, P., Francis, C. & Greer, C. (Eds.), *Victims, Crime and Society*. London: SAGE. ISBN 1446255913 <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/16998/1/3%20Greer%20%20News%20Media%20Victims%20and%20Crime%20CRO.pdf>
- Griffin, R. (1996). *Staging the nation's rebirth: The politics and aesthetics of performance in the context of fascist studies. Fascism and Theatre: Comparative Studies on the Aesthetics and Politics of Performance in Europe, 1925–1945*, 11-29.
- Gross, D. (1990). The Gender Rap. *The New Republic*, Washington, 202(16), 11.
- Haider, S., (2016). The Shooting in Orlando Terrorism or Toxic Masculinity (or Both?). In: *Men and Masculinities*, 19(5) 555-565. Sage.
- Hakim, C. (2011a). *Erotic capital: The power of attraction in the boardroom and the bedroom*. Basic Books.

- Hall, M. (2014). "It's a metrosexual thing". A discourse analytical examination of masculinities. Unpublish PhD dissertation.
- Hansen, K., Littwitz, C., Sczesny, S. (2016). "The Social Perception of Heroes and Murderers: Effects of Gender-Inclusive Language in Media Reports". *Frontiers in Psychology*.
- Harrington, C. (2019). "What is "toxic masculinity" and why it matters?". *Men and Masculinities*, 24(2), pp. 345- 352. <https://doi.org/10.1177/1097184X20943254>
- Harris, J. M. (2005). *Messages Men Hear: Constructing Masculinities*. Taylor & Francis e-Library.
- Hearn, J. (2004). From hegemonic masculinity to the hegemony of men. *Feminist Theory*, 5(1), 49–72.
- Herrington, V., & Nee, C. (2005). Self-perceptions, masculinity and female offenders. *Internet Journal of Criminology*, 1-30. https://www.researchgate.net/publication/242601033_Selfperceptions_masculinity_and_female_offenders
- Hoffman, B., and Ware, J. 2020. Incels: America's Newest Domestic Terrorism Threat. *Lawfare*. Available from: [www.lawfareblog.com/incels-americasnewest-](http://www.lawfareblog.com/incels-americasnewest-domestic-terrorism-threat)
- Holt, D.B., Thomson, C.J. (2004). Man-of-Action Heroes: The Pursuit of Heroic Masculinity in Everyday Consumption. *JOURNAL OF CONSUMER RESEARCH*. <https://academic.oup.com/jcr/article-abstract/31/2/425/1824998>
- Hoskin, R. (2017b). Femme theory: Refocusing the intersectional lens. *Atlantis: Critical Studies in Gender, Culture and Social Justice*, 38(1), 95-109.
- Hoskin, R. (2019). Femmephobia: The role of anti-femininity and gender policing in lgbtq+ people's experiences of discrimination. *Sex Roles*, 81(11-12), 686-703.
- Ironwood, I. (2013). *The Manosphere: A New Hope for Masculinity*. epub. Red Pill Press.
- Jenney, A., & Exner- Cortens, D. (2018). *Toxic Masculinity and Mental Health in Young Women: An Analysis of 13 Reasons Why*. Sage.

- Jewkes, R., Morrell, R., Hearn, J., Lundqvist, E., Blackbeard, D., Lindegger, G., et al. (2015). Hegemonic masculinity: Combining theory and practice in gender interventions. *Culture, Health & Sexuality*. DOI: 10.1080/13691058.2015.1085094
- Jufanny, D., & Girsang, L. R. (2020). Toxic masculinity in the patriarchal system (van dijk's critical discourse analysis in the film "Possessive"). *Journal of SEMIOTIKA*, 14 (1), 8-23.
- Kanbur, N., Barral, R., Efevbera, Y., Kelley, M.A., Svetaz, M.V., Miller, E., Swati Bhave, S. Coyne-Beasley, T., Raymond-Flesch, M. (2020). Call to Action Against Femicide: Illuminating a Shadow Pandemic as a Global Public Health Emergency. ELSEVIER. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.11.022>
- Karner, T. 1996. "Fathers, Sons, and Vietnam: Masculinity and Betrayal in the Life Narratives of Vietnam Veterans with Post Traumatic Stress Disorder." *American Studies Journal* 37: 63–98.
- Kassam, Ashifa. (2018). "Woman Behind 'Incel' says Angry Men Hijacked her Word 'as a Weapon of War'." *The Guardian*, April 26. <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/25/woman-who-invented-incel-movement-interview-toronto-attack>.
- Kaufman, M. (1987). *Beyond patriarchy*. Oxford University Press.
- Kaufman, M. (1993). *Cracking the Armor: Power, pain and the lives of me*. Viking
- Kessler, S. J., Ashenden, D. J., Connell, R.W., Dowsett, G.W. (1982). *Ockers and disco-maniacs*. Sydney, Australia: Inner City Education Center.
- Kimmel, M. S., ed. 1995. *The Politics of Manhood: Profeminist Men Respond to the Mythopoetic Men's Movement*. Philadelphia: Temple University Press.
- Kirby, P., Henry, M. (2012). "Rethinking Masculinity and Practices of Violence in Conflict Settings". Routledge.
- Knap, S. (2021). "Femicide: A Global Phenomenon Requiring an Intersectional Social Constructivist Approach". *Contemporary Challenges*, pp. 192-208. https://journals.ed.ac.uk/Contemporary_Challenges/article/view/5417/8767

Kogiou, A. (2025). “The effects of the Greek 'Metoo' movement on representations of femicide in the news media and social media”. *Envisioning the Future of Communication* 2(1). eproceedings.epublishing.ekt.gr. doi: [10.12681/efoc.7932](https://doi.org/10.12681/efoc.7932).

Kuper, T.A. (2005). “Toxic Masculinity as a Barrier to Mental Health Treatment in Prison. *Clinical Psychology*.

Lockhart, E.A. (2015). *Nerd/geek masculinity: Technocracy, rationality, and gender in nerd culture’s counter masculine hegemony* (Doctoral dissertation).

Mabrouk, D.M.M. (2020). *The Dilemma of Toxic Masculinity in Eastern and Western Societies; With Reference to the Novel “Men in Prison”*. *Open Journal of Social Sciences* 8, p.p. 419-437. Scientific Research Publishing. <https://philpapers.org/archive/MABTDO-3.pdf>

Makhanya, M.T.B. (2023). “Causes and Consequences of Toxic Masculinity: Can HeForShe Be a Solution for Gender-Based Violence?”. *Intechopen*. DOI: 10.5772/intechopen.110872

Malik K (1996) *The Meaning of Race*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. Crossref.

Marwick, A., and Caplan, R. (2018). “Drinking Male Tears: Language, the Manosphere, and Networked Harassment.” *Feminist Media Studies*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/14680777.2018.1450568>.

Medelyan, O., Milne, D., Legg, C., Witten, I. (2009). Mining meaning from Wikipedia. In *International Journal of Human- Computer Studies*, 67(7). 716- 754. ELSEVIER. <https://arxiv.org/pdf/0809.4530>

Menzie, L. (2020). “Stacys, Beckys, and Chads: The construction of femininity and hegemonic masculinity within incel rhetoric”. Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.1080/19419899.2020.1806915>

Meer, N. (2019). “The wreckage of white supremacy”. *Identities*, 26 (5): 501-509. Routledge. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2019.1654662>.

Messerschmidt, J. (2004). *Flesh & Blood: Adolescent gender Diversity and violence*. Rowman & Littlefield.

- Messerschmidt, J. W. (2010). *Hegemonic Masculinities and Camouflaged Politics: Unmasking the Bush Dynasty and Its War Against Iraq*. Oxon: Routledge.
- Messerschmidt, J.W. (2015). *Masculinities in the Making: From the Local to the Global*. Rowman & Littlefield.
- Meyers, M. (1997). *News coverage of violence against women: Engendering blame*. Newbury Park, CA: Sage.
- Mishra, A. (2022). "Conceptualising the Phenomenon of Femicide as an Embodiment of Symbolic Violence". *Artha - Journal of Social Sciences*, 21(1), p.p. 01-25. ISSN 0975-329X | <http://doi:10.12724/ajss.60.1>
- Mudde, C. (2020). *Η Άκρα Δεξιά σήμερα. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο Α.Ε.*
- Mulder, E., Pemberton, A., Vingerhoets, A. J. J. M. (2019). The feminizing effect of sexual violence in third-party perceptions of male and female victims. *Sex Roles*, 82, pp. 13-27. DOI: 10.1007/s11199-019-01036-w 51.
- Murphy, M. (2019). "Introduction to "#MeToo Movement". *Journal of Feminist Family Therapy*, 31:2-3, 63-65. DOI: 10.1080/08952833.2019.1637088.
- Myketiak, C. (2016). "Fragile masculinity: Social inequalities in the narrative frame and discursive construction of a mass shooter's autobiography/ manifesto". *Contemporary Social Science*, 11(4), 289-303.
- Nagle, A. (2017). *Kill All Normies: Online Culture Wars From 4Chan And Tumblr To Trump And The Alt-Right*. Zero Books.
- Nicholas, L., & Agius, C. (2018). *The persistence of global masculinism. Discourse, gender and neo-colonial re-articulations of violence*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-68360-7>
- Parent, Mi., Gobble, T., Rochlen, A. (2019). Social media behaviour, toxic masculinity and depression. *Psychology of Men and Masculinities* 20 (3), 277-287.
- Pascoe, C. J. (2007). *Dude, you're a fag: Masculinity and sexuality in high school*. University of California Press.
- Pearson, E. (2019). "Extremism and toxic masculinity: the man question re-posed". Published by Oxford University Press on behalf of The Royal Institute of International Affairs.

- Pease, B. (2019). *Facing Patriarchy: From a Violent Gender Order to a Culture of Peace*. London: Zed Books Ltd.
- Posadas, J. (2017). "Teaching the Cause of Rape Culture: Toxic Masculinity. In: *Journal of Feminist Studies in Religion*, Vol. 33, No. 1 (Spring 2017), pp. 177-179 Indiana University Press on behalf of FSR, Inc. <https://www.jstor.org/stable/10.2979/jfemistudreli.33.1.23>
- Pyke, K. (1996). Class-Based masculinities: The Interdependence of gender, class, and Interpersonal power. *Gender and Society*, 10(5), 527–549. <https://doi.org/10.1177/089124396010005003>
- Robinson, S. 2002. "Pedagogy of the Opaque: Teaching Masculinity Studies." In *Masculinist Studies and Feminist Theory: New Directions*, edited by J. K. Gardiner, 141–60. New York: Columbia University Press.
- Rodger, E. (2014). *My twisted world: The story of Elliot Rodger*. New York Times. <https://assets.documentcloud.org/documents/1173808/Elliot-rodger-manifesto.pdf>
- SergeantIncel. 2017a. "Intro to Inceldom." Incels.me. <https://incels.me/threads/intro-to-inceldom.15406/>.
- Rone, J. E. (2020). Democracy in the era of social media: Why the deus ex machina will not work this time. In *Europe in the Brave New World*
- Rugg, A. (2019). Civilizing the Child: Violence, masculinity, and race in media narratives of James Harrison. *Communication and Sport*, 7(1), 46–63. <https://doi.org/10.1177/2167479517745299>
- Rush GB (1967) Status consistency and right-wing extremism. *American Sociological Review* 32:86–92.
- Russell D., and Harmes, R. (Eds.) (1992). *Femicide in Global Perspective*. New York: Teachers College Press.
- Russell D., and Radford, J. (Eds). (2001). *Femicide: The Politics of Woman Killing*. New York: Twayne-Macmillan Publishers.
- Salter, M. (2019). The Problem With a Fight Against Toxic Masculinity. *The Atlantic*. Com. <https://www.theatlantic.com/health/archive/2019/02/toxic-masculinity-history/583411/>

- Santana, A.D (2014). Virtuous or vitriolic: The effect of anonymity on civility in online newspaper reader comment boards. *Journalism Practice*, 8, 18–33. 10.1080/17512786.2013.813194
- Sculos, Bryant W. (2017) "We are the Beast: On Toxic Masculinity and Social Responsibility in Disney's Beauty and the Beast," *Class, Race and Corporate Power*: Vol. 5: Iss. 2, Article 7. DOI: 10.25148/CRCP.5.2.006511. <https://digitalcommons.fiu.edu/classracecorporatepower/vol5/iss2/7>
- Sculos, Bryant W. (2017) "Who's Afraid of 'Toxic Masculinity'?", *Class, Race and Corporate Power*: Vol. 5: Iss. 3, Article 6. Available at: <http://digitalcommons.fiu.edu/classracecorporatepower/vol5/iss3/6>
- Seidler, V.J. (2006). *Transforming Masculinities Men, cultures, bodies, power, sex and love*. Routledge.
- Seravim, O., Killing, I.Y., Mage, M.Y.C. (2023). The Impact of Patriarchal Culture on Toxic Masculinity in Generation Z in East Nusa Tenggara. *Journal of Health and Behavioral Science*, 5 (2), pp. 277-296.
- Sergeant Incel. (2017b). "Rules, Terminology, and FAQ.". Incels.me. <https://incels.me/threads/rulesterminology-and-faq.799/>.
- Siapera, E. (2019). *Online misogyny as Witch Hunt: Primitive accumulation*.
- Stern, M., Zalewski, M. (2009). "Feminist fatigue(s): reflections on feminism and familiar fables of militarization". *Review of International Studies* 35(3), p. 615.
- Strier, R. Perez-Vaisvidovsky, N. (2021). Intersectionality and fatherhood: Theorizing non-hegemonic fatherhoods. *Journal of Family Theory & Review*. 13(3):334-346
- Sugiura, L. (2021). *The incel rebellion: The rise of the manosphere and the virtual war against women*. Emerald Publishing Limited.
- The Atlantic. 2019. *The Problem with a Fight Against Toxic Masculinity*, 27 February. Available from: www.theatlantic.com/health/archive/2019/02/toxicmasculinity-history/583411/.
- Tomkinson, S., Harper, T., Attwell, K. (2020). "Confronting Incel: exploring possible policy responses to misogynistic violent extremism". Routledge.
- Tsaliki, L. (2016). *Children and the Politics of Sexuality: The Sexualization of Children Debate Revisited*. London: Palgrave Macmillan.

- Tsaliki, L., Chronaki, D. (2021). Toxic masculinity, the instigation of (political) violence, and the protection of minors in Greece. In: Redmond, S. *Braking Down Joker: Violence, Loneliness, Tragedy*. Routledge, 103- 115. DOI: 10.4324/9781003171300-11.
- Twine, F., and C. Gallagher. (2008). “The Future of Whiteness: a Map of the ‘third Wave’.” *Ethnic and Racial Studies* 31 (1): 4–24. doi:10.1080/01419870701538836.
- Vox. 2019. *Our Incel Problem: How a Support Group for the Dateless Became One of the Internet’s Most Dangerous Subcultures*, 16 April. Available from: www.vox.com/the-highlight/2019/4/16/18287446/incele-definition-reddit .
- Vedric, N., Little, J. (2021). “True victims: men’s privilege, class, and violence against women in *Making a Murderer* and *The Jinx*”. Routledge.
- Walby, S. (2023). “What is femicide? The United Nations and the measurement of progress in complex epistemic systems”. *Current Sociology* Volume 71(1), p-p. 10- 27. SAGE.
- Weil, S. (2016). “Failed femicides among migrant survivors” *Qualitative Sociology Review* 12(4), p.p. 6–21, www.qualitativesociologyreview.org/ENG/Volume39/QSR_12_4_Weil.pdf
- Weil, S., Corradi, C., Naudi, M. (2018). *FEMICIDE ACROSS EUROPE: Theory, research and prevention*. Great Britain: Policy Press North America office. University of Bristol.
- Wilchins, R. (2019). *Gender Norms and intersectionality: Connecting race, class and gender*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Willer, R., Rogalin, C.L., Conlon, B. (2013). Overdoing gender: A test of the masculine overcompensation thesis. *American Journal of Sociology* 118(4): 980–1022.
- Wilson, J. (2017). Hiding in plain sight: How the ‘alt-right’ is weaponizing irony to spread fascism. *The Guardian – Technology*.
- Witt, T. (2020). ‘If i cannot have it, I will do everything i can to destroy it.’ The canonization of Elliot Rodger: ‘Incel’ masculinities, secular sainthood, and justifications of ideological violence. Routledge.

Ηλεκτρονικές Πηγές

European Institute for Gender Equality (EIGE). (2017), Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence. https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/glossary-definitions-rape-femicide-and-intimate-partner-violence?language_content_entity=en

European Institute for Gender Equality (EIGE). (2022). «Μέτρηση Γυναικοκτονιών στην Ελλάδα». Social Policy.

https://socialpolicy.gr/2022/11/%CE%BC%CE%AD%CF%84%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%8E%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1.html?fbclid=IwY2xjaWZmZDxleHRuA2FlbQIxMAABHfaOIMo5fMFPBM2QQkE87WyVol8HRDyg4mmfyXEVSyQW51R80PV5fJVyEA_aem_LoJdyc3QQN3D627ybya1LQ

Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία. <https://femicide.gr/>

Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία. Ποσοτικά δεδομένα, (2019). <https://femicide.gr/posotika-dedomena-2019/>

Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία. Ποσοτικά δεδομένα, (2020). <https://femicide.gr/posotika-dedomena-2020/>

Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία. Ποσοτικά δεδομένα. (2021). <https://femicide.gr/posotika-dedomena-2021/>

Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία. Ποσοτικά δεδομένα. (2022). <https://femicide.gr/posotika-dedomena-2022/>

Ελληνικό Τμήμα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Γυναικοκτονία. Ποσοτικά δεδομένα. (2023). <https://femicide.gr/posotika-dedomena-2023/>

Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών (2012), Διακήρυξη της Βιέννης για τις Γυναικοκτονίες, ΟΗΕ, Νέα Υόρκη

(https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf).